

ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

TERUG NAAR KANTOOR

Thuis of met collega's:
flexibiliteit is het sleutelwoord

JAARLIJKSE QUIZ

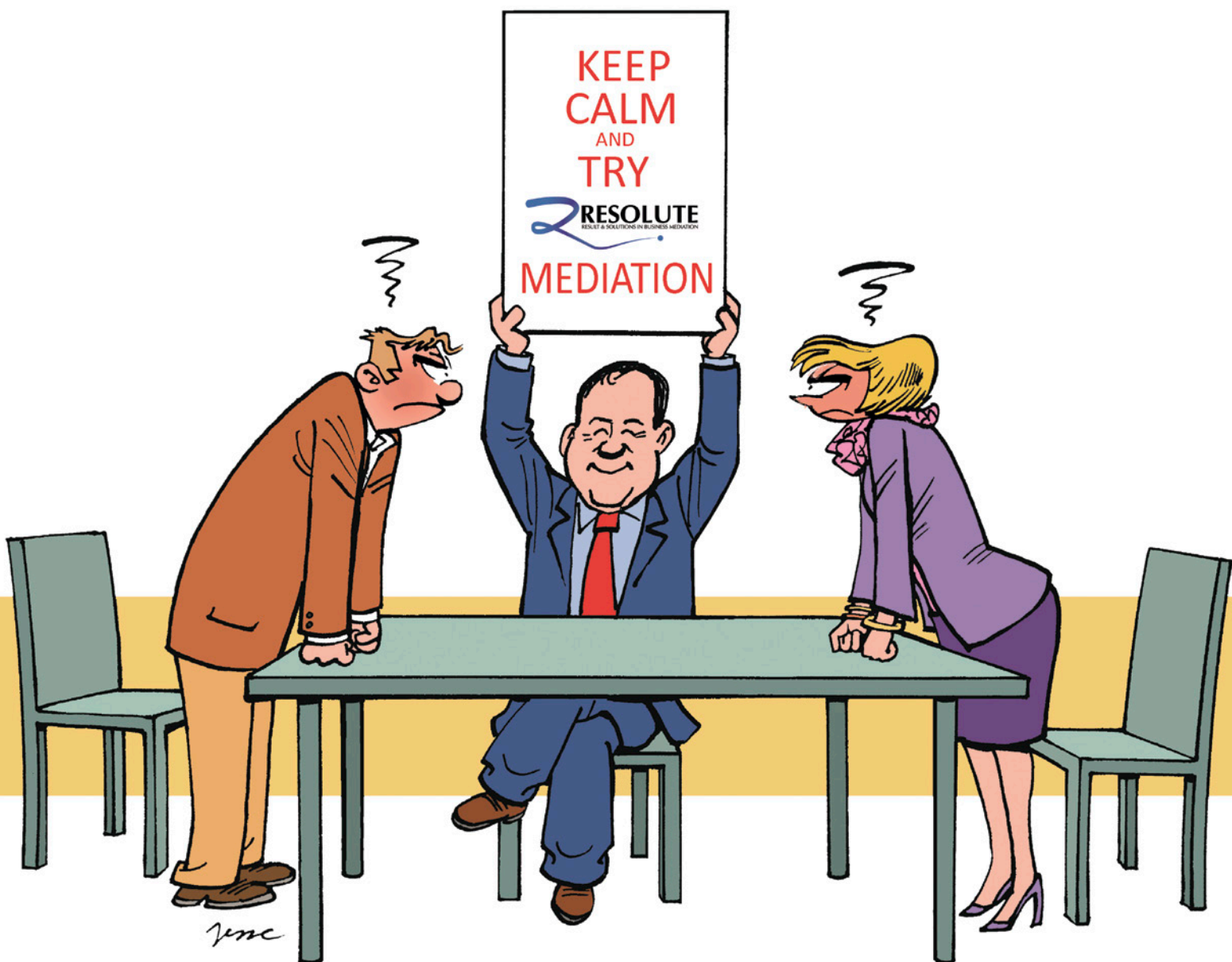
Doe de zelftest en check uw
kennis van het tuchtrecht

KRONIEKEN

Insolventierecht,
Aansprakelijkheidsrecht

Vreemde ogen dwingen

Conflictbemiddeling door ondernemende professionals

Betrouwbaar, effectief en vindingrijk

Oog voor behoud van de relatie

Onderscheidende werkwijze

Resolute: het verschil in uw geschil

+31 71 535 81 80 • www.resolute-mediation.nl

Ook voor het inzetten van externe vertrouwenspersonen kunt u bij ons terecht:

www.resolute-vertrouwenspersonen.nl

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom Juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 14 september.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Redactie
Sabine Droogleevers Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Martijn Gijsbertsen, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2021-06, p.

Aan dit nummer werken mee

Klaas Aantjes, Jan Wouter Alt, Floris Bakels, Erik Jan Bolsius, Sandra Braakmann, Daan Goudappel, Nathalie de Graaf, Lisette van der Gun, Charlotte Helmer, Willem van Leerdam, Angelique Perdaems, Trudeke Sillevius Smitt, Rogier Wolf, Bendert Zevenbergen, Jeroen Zweers

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniëbijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.
Informatiepunt voor advocaten:
informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.
Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord Advocatenblad.

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagillustratie: Aad Goudappel

© Speer van der Hucht

FIJNE COLLEGA'S

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Eén misstap kan de reputatie van een kantoor een flinke knauw geven. De fraude door een notaris bij de landsadvocaat geldt als een wake-upcall. Freelancejournalist Bendert Zevenbergen stelt in het omslagartikel de vraag of en hoe kantoren hun interne toezicht moeten verbeteren. 'De interne controle heeft continu onderhoud nodig. Juist wanneer we tevreden stellen dat het allemaal goed loopt, wordt het gevaarlijk', zegt Banning-baas Jan-Willem de Tombe terecht. Uiteraard spelen de dekens als toezichthouder ook een rol. Een systeem dat weliswaar verbetering behoeft, maar op zichzelf prima werkt. Dat bleek tenminste vorig jaar uit de rapportage *Evaluatie Wet positie en toezicht advocatuur*. Toch rijst de vraag of de dekens voldoende zijn toegerust om de grote kantoren met hun dito geldstromen naar behoren te kunnen doorlichten. De suggestie van dekenvoorzitter Jan-Frederik Schnitzler om meer financieel specialisten in te schakelen bij het periodieke dekenbezoek aan de grote kantoren lijkt in dat opzicht verstandig. Niettemin heeft Schnitzler ook gelijk als hij zegt dat de intrinsieke integriteit van advocaten belangrijker is dan welk controle-instrument ook. Die intrinsieke integriteit stoelt enerzijds op normen en waarden, anderzijds op kennis van zaken. Als je de regels niet kent, kun je ze ook niet naleven. In dit nummer helpen we u een handje met de jaarlijkse tuchtquiz, samengesteld door Trudeke Sillevius Smitt. Doe deze zelftest, zodat u weet of uw weerstand tegen tuchtrechtelijke dwalingen up-to-date is. De tuchtquiz leent zich uitstekend voor een lome middag op een zonovergoten strand of bij een goed glas op een lommerrijk terras. Vooropgesteld dat u daar überhaupt heen kunt, met dank aan het onnavolgbare beleid van het kabinet. Hopelijk kunnen we na de vakantie de draad weer oppakken. Kantoren zijn druk bezig om hun 'thuiswerkbeleid' vorm te geven, zoals te lezen in het verhaal van redacteur Francisca Mebius. Uit het onderzoek dat we hielden onder het Advocatenpanel (zie pagina 23) blijkt dat het thuiswerk een blijvertje is geworden. Niet dat we zo graag voortdurend in onze eigen cocon willen vertoeven, maar evenmin dat we elke dag de gang naar kantoor willen maken. Een mooie mix heeft de voorkeur en die lijkt door menig kantoor op veertig-zestig te worden gezet. Ach ja, collega's... Je kunt ze weliswaar niet zelf kiezen, maar het is fijn om ze te hebben. Hoewel liefst niet elke dag.

DEZE EDITIE

Plaats delict

Back to the office Eventjes weer echt contact

RURBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Social
- 7** Cijfers, Citaat,
Column Najima Khan
- 9** In Beeld
- 28** Het Verschil
- 40** Gezien
- 41** Tuchtrectcolumn
Trudeke Silleviss Smitt
- 42** Buitenlandse balie,
De Dealmaker
- 43** Lawyers for Lawyers:
Trots maar ook bang

COVER

- 10** Vreemde ogen dwingen

THEMA TERUG NAAR KANTOOR

- 16** Back to the office
Eventjes weer echt contact
- 18** Flexibel werken is het
nieuwe normaal
- 23** Mix van werken op kantoor
en thuis is het ideaalbeeld

ACHTERGROND

- 30** Inktpatronen

LEGAL TECH

- 36** Gluren bij de burens

QUIZ

- 44** Doe de zelftest tuchtquiz 2021

PRAKTIJK

- 50** Zo moet het niet (2)

JURIDISCH

- 54** Juridische opinie:
Vriend van de Hoge Raad
roept veel vragen op
- 59** Even opfrissen: Toelating
tot tegenbewijs tegen een
voorhands bewijsoordeel
- 60** Juridische analyse:
WBTR: Check de statuten

KRONIEKEN

- 65** Kroniek Insolventierecht
- 73** Kroniek Aansprakelijk-
heidsrecht

VAN DE NOVA

- 82** Ordeberichten
- 94** Van de tuchtrecter
- 97** Transfers

Pleitbezorgers van flexwerk

Inktpatronen

OPLEIDING TOT LEGAL MEDIATOR

LEER ALLES OVER HYBRIDE SUCCESKANSSEN

KIJK OP
CVC.NL VOOR
MEER INFO

Ondernemers, van MKB tot multinationals, willen graag snelle, duurzame oplossingen voor conflicten. De markt roept om hybride oplossingen. Niet alleen rechtspraak, arbitrage of alleen mediation, maar creatieve combinaties. Door samenwerking tussen professionals in het begeleiden van conflicten. Juist de combinatie van tussenpartijdige begeleiding (Legal Mediator) en bovenpartijdige interventies is waar de markt om vraagt.

IN DEZE 20- DAAGSE LEERGANG LEGAL MEDIATOR BIEDEN WE HYBRIDE VORMEN VAN CONFLICTOPLOSSING.

Zowel old school als hypermodern met behulp van algoritmes:

- Wordt u opgeleid tot professioneel MfN mediator en beschikt u over 25 effectieve vaardigheden.
- Heeft u kennis over de mogelijkheden van hybride oplossingen.
- Bent u in staat met uw cliënten tot een passende route te komen die aansluit bij de in mediation geïdentificeerde overgebleven geschilpunten.
- Leert u de vaardigheden om het gesprek met uw cliënten te voeren over de meest effectieve aanpak van hun kwestie.
- Leert u alles over Route 96, insolventiemediation, Mutual Gains en/of stakeholderparticipatie.
- Gastcollege van onze bijzonder hoogleraar Mediation van de Vrije Universiteit

**Leer van de experts. Ga naar cvc.nl/opleiding/legal-mediator voor meer informatie
Zoekt u een onafhankelijke mediator in een conflict? Ga naar cvc.nl/mediation**

Het Centrum voor Conflicthantering (CvC) is een internationaal, gerenommeerd MfN erkend opleidingsinstituut.

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Peter C. Schouten
@SchoutenLegal

Wat een krachtige boodschap van de vader van mr. Derk Wiersum. Ik maak een diepe buiging voor deze vader. Een meer treffende aanklacht tegen dit soort geweld heb ik nog nooit gelezen. (Verklaring spreekrecht op strafzaak tegen verdachten moord advocaat Derk Wiersum in BN/DeStem).

'Mijn kind is weg'

De tekst die de vader van de vermoorde Derk Wiersum gisteren uitsprak in een videoboodschap.

“Je kind is dood. En iedereen die zich daarbij niks kan voorstellen: zoveel te beter.

Maar er ontstaat een radeloos zoeken naar iets wat onderdeel van jezelf is, maar wat je kwijt bent. Dat je hebt gekoesterd tijdens het eerste jaar omdat het mannetje niet goed zijn voeding kon binnenhouden. Iemand die je hebt geholpen om op eigen beentjes te staan, en van daaruit de wijde wereld te onderzoeken. Als ouders altijd op de achtergrond, maar klaar om in te grijpen en op te vangen als dat nodig zou zijn. Vaak met het zweet in de handen. En dan toch gaat het precies goed. Dat is mooi, en gebeurt vaker als je die ruimte geeft.

Je kind: je weet dat het er is, maar dat je het absoluut nergens kunt vinden. Dat is verbijsterend

en soms beneemt het je de adem. Nee, hij is geen heilige, ondanks dat wat er allemaal over hem is geschreven. Hij is een gewone Hollandse jongen met een kritische geest. En hij vraagt: klopt het allemaal wel? Kan dat allemaal maar zo? Een strijd kan ook op een fatsoenlijke manier geleverd worden: open, eerlijk en met een kritische geest. Zoals een collega van hem na de fatale actie zei: 'altijd beschaafd'.

In die sfeer is Derk opgegroeid en mede dat heeft hem gemaakt tot wat hij is. Niet alleen een onmisbare schakel in het gezin tijdens zijn opgroeien, maar ook een streunpil voor ons. Een broertje voor zijn grote zus, en een bron van heel veel grappen en grollen.

Loyaliteit, liefde, empathie. Derk had die en deelde ze ruimhartig. Wanneer Derk naar dit proces kijkt, zal hij zich ervan willen overtuigen dat de verdachten zich in ieder geval voorzien van de hulp van de beste advocaten

die beschikbaar zijn. Derk was analytisch scherp, goed voorbereid, gedetailleerd zonder de grote lijn uit het oog te verliezen, strategisch. Hij was in staat om een aspect van een zaak naar voren te brengen, te belichten en te benadrukken waaraan niemand nog gedacht had ofwel die met opzet buiten de overwegingen had gehouden. Die aanpak leidde

Loyaliteit, liefde, empathie. Derk had die en deelde ze ruimhartig

—vader van Derk van Wiersum

ongetwijfeld soms tot ongemak bij toehoorders van zijn betogen.

En aan de verdachten het volgende: als bewezen wordt geacht wat u verweten wordt, dan zou u zich moeten schamen. Dan lijkt het erop dat uw moreel kompas totaal op tilt is geslagen. Dat u dat

niet in de gaten hebt gehad, is treurig; voor de maatschappij, maar ook voor uzelf en uw naasten.

Hebt u erover nagedacht wat u teweggebracht in het leven van een ander, voordat u aan de slag ging? Hebt u zich tijdig gerealiseerd dat twee kinderen moeten opgroeien met een niet te helen kras op hun ziel? Hebt u er tijdig over nagedacht dat u dat wat u nu het hardst nodig hebt, een advocaat, willens en wetens hebt afgebroken? Hebt u zich tijdig gerealiseerd dat u te weinig geld zou krijgen voor uw daad om echt rustig verder te kunnen leven en dat u altijd afhankelijk zult blijven van een ander? En dat u dus bedonderd bent?

Wanneer u zelf kinderen hebt, hebt u die al vroeg gewezen waar het verkeerde pad is. Daar kunt u nu verder niks meer tegen doen.

Mijn kind is weg. Niet te vinden. Doorgestreept. Kapotgeschoten.

7:59 AM · Jul 14, 2021 · Twitter for iPhone

Onno de Jong
@OEdeJong

PeterR is dood. Ik kan het niet bevatten. Ik denk terug aan bijna 1,5 jaar intensieve samenwerking waarin ik het gevoel kreeg dat ik er een nieuwe vriend bij had die ik nu alweer kwijt ben. Ik zal hem voor altijd in mijn hart meedragen #peterrdevries

7:55 PM · Jul 15, 2021 from Haarlemmermeer, Nederland · Twitter for iPhone

Advocatenkantoor Bos
@AdvocaatBos

Client is na ontvangst dossier telefonisch onbereikbaar & reageert niet op brieven. Verschijnt wel ter zitting. "Oh u bent er? Had bedacht dat ik het toch zonder advocaat wil doen".

5:32 PM · Jun 21, 2021 · Twitter for iPhone

Saskia
@saskiamsterdam

Bedankt voor de mooie uitzendingen, bedankt voor de gerechtigheid in de Puttense Moordzaak, het vinden van de moordenaar van Marianne. Bedankt voor je inspanningen voor Nicky. Bedankt voor je bijdrage aan een gerechtigheid. Heel veel sterkte aan alle nabestaanden 💔🌟

JuniorJurist Academie
336 followers
1mo · 🌐

Jahaa... Daar waren we wel even stil van, van de coronacrisis. Maar we komen er weer aan! Scholen en advocaten kunnen zich weer aanmelden voor "Advocaat voor de Klas" via <https://lnkd.in/eVUmXNN...> Want in september beginnen we weer! #advocaatvoordeklaas #onderwijs #burgerschap #recht

CIJFERS

3.103

juridische vacatures stonden er in het tweede kwartaal open, volgens recruitmentbureau Robert Walters. Volgens de recruiter verliezen advocatenkantoren de slag om personeel van jonge bedrijven die hip en duurzaam zijn. Het verlangen naar een goede balans tussen werk en privé speelt ook een rol.

CITAAT

‘Net zoals wij onze dijken, wegen en bruggen bijhouden, moeten we onze juridische infrastructuur op orde houden. Na honderd jaar is vernieuwing daadwerkelijk nodig.’

Rianne Letschert, voorzitter van de Commissie Implementatie nieuw Wetboek van Strafvordering bij een toelichting op de beoogde invoering in 2026.

COLUMN

DOOR / NAJIMA KHAN

Dubbelrol

‘Zuidasadvocaat die John de Mol adviseert over fusie RTL werkte eerst tégen hem’, kop-te *NRC* vorige maand in verband met de aangekondigde megafusie tussen RTL Nederland en Talpa. Welke tv-presentatoren hierdoor de pineut zijn dan wel hiervan baat hebben, is interessant voor de roddelbladen. Wat zowel juristen als de tegenstander van deze fusie – de Vereniging van Nederlandse Content Producenten (NCP) – vooral bezighoudt, is de vraag naar de (dubbel)rol van het Zuidas-kantoor Freshfields Bruckhaus Deringer. Freshfields treedt op namens Talpa bij de voorgenomen fusie met RTL, terwijl de rechtsvoorganger van de NCP in het verleden door het kantoor juist bijgestaan werd in een soortgelijke zaak tégen Talpa. De NCP voelt zich bedonderd. Is dat terecht? De Gedragsregels Advocatuur bepalen in artikel 15 dat het voor een advocaat verboden is om tegen een cliënt of voormalige cliënt op te treden, tenzij – onder meer – de (voormalige) cliënt hiermee instemt. Dat heeft te maken met de kernwaarden partijdigheid, integriteit en vertrouwelijkheid die een advocaat hoog in het vaandel moet hebben staan. Volgens *NRC* heeft Freshfields geen toestemming gevraagd aan de NCP. Freshfields-partner Knibbeler vindt zijn kennis over vertrouwelijke informatie geen probleem, want ‘die informatie ligt achter slot en grendel en speelt geen rol in deze zaak’. Dat is moeilijk te bewijzen,

maar ook een slap excuus. Wellicht heeft Freshfields niet begrepen dat toestemming, zowel via het derde als het vierde lid, een vereiste is. Natuurlijk hebben meerdere advocaten(kantoren) hier weleens mee te maken. Goed om te weten, is dat volgens recente tuchtzaken al snel sprake kan zijn van belangenverstremgeling, zelfs als de wederpartij nooit formeel cliënt is geworden. Advocaten die werkzaam zijn bij internationale kantoren, extra opgelet: belangenverstremgeling kan ook ontstaan bij gevallen waarin de wederpartij cliënt is bij een vestiging in een ander land. Een goede reden dus om aanwezig te zijn én op te letten bij de nieuwe zaaklunches van je kantoor. Als advocaten dergelijke beslissingen buiten de voormalige cliënten om gaan nemen, dan wordt het voor rechtzoekenden wel heel moeilijk om vertrouwelijke informatie met ons te delen. Moeten zij voortaan geheimhoudingsafspraken contractueel vastleggen met de advocaat? Dat lijkt me een ongewenste ontwikkeling, die indruist tegen de advocatuurlijke moraal. Ook los van de wetgeving en het tuchtrecht dien je als advocaat bij jezelf te rade te gaan of je in een dergelijke situatie zuiver handelt. Bovendien zet je het imago van de integere advocatuur op het spel. En precies dat kunnen we niet gebruiken. Kennelijk is zelfs voor een Zuidas-kantoor een nieuwe cliënt als Talpa weigeren ingewikkeld. Toekomstige cliënten: u bent gewaarschuwd.

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op insolventierecht, contractenrecht, arbeidsrecht, bouwrecht of huurrecht, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons team van 15 in-house juridisch vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline. Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

IN BEELD

Plaats delict

DOOR / KEES PIJNAPPELS BEELD / ROBIN UTRECHT / ANP

Strafrechtadvocaten Onno de Jong en Peter Schouten lopen door de Amsterdamse Lange Leidsedwarstraat. Een moment later zullen ze bloemen leggen bij de plek waar Peter R. de Vries eerder die week werd neergeschoten. Schouten,

werkgever van de misdaadjournalist in diens rol als vertrouwenspersoon van kroongetuige Nabil B., zegt meerdere malen met De Vries te hebben gesproken over de noodzaak van beveiliging. De journalist zou ook in contact zijn geweest met de

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), maar intensieve persoonsbeveiliging hebben afgewezen. De Jong en Schouten hebben die beveiliging wel. Zij hebben laten weten door te gaan als raadsman van Nabil B.

Grote kantoren profiteren van onderlinge kennisuitwisseling en een stevige organisatie, maar zijn tevens kwetsbaar. Eén misstap kan de reputatie een knauw geven en de financiële positie in gevaar brengen. 'Als we omvallen, raakt dat 75 gezinnen. Advocaten moeten op elkaar kunnen vertrouwen.'

VREEMDE OGEN DWINGEN

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN ILLUSTRATIE / AAD GOUDAPPEL

De fraude door een notaris bij landsadvocaat Pels Rijcken zorgt voor een schokgolf in de advocatuur. Het grote Haagse kantoor heeft ondanks alle aanwezige procedures, strenge wetgeving en zelfregulerend toezicht op het notariaat en de advocatuur niet kunnen voorkomen dat systematisch en van binnenuit miljoenen euro's van klanten zijn verduisterd. Toezichthouders staan inmiddels op de stoep en een inderhaast aangestelde bestuurder van buiten moet orde op zaken stellen.

'De toestand bij Pels Rijcken is onze *worst nightmare*,' zegt bestuursvoorzitter Jan-Willem de Tombe van Banning Advocaten in Den Bosch. 'De fraude is vermoedelijk een eenmansactie en het is de vraag of je zoiets had kunnen voorkomen. Toch wijst dit voorval er nadrukkelijk op dat interne controle continu onderhoud nodig heeft. Juist wanneer we tevreden stellen dat het allemaal goed loopt, wordt het gevaarlijk.'

Banning geeft werk aan 45 advocaten en dertig stafmedewerkers. Het kantoor is een nv, waarvan de partners aandeelhouder zijn en in het bestuur zitting hebben. Intern toezicht door mensen van buiten is volgens De Tombe een brug te ver; Banning heeft geen raad van commissarissen of bestuurders die geen advocaat zijn. Wel heeft het kantoor sinds 1 januari een raad van advies, zij het zonder tanden. 'De raad bestaat uit een econoom en een oud-gedeputeerde en beperkt zich echt tot strategisch advies. Een raad van commissarissen is bij de echt grote kantoren denkbaar, maar voor ons geldt dat het hebben van meerdere aandeelhouders al een gezonde spanning oplevert om dingen goed te doen.'

Desalniettemin heeft het kantoor een stevige professionaliseringsslag doorgevoerd. 'Sinds 2018 organiseren wij in feite ons eigen externe toezicht door proactief overleg te voeren met onze stakeholders: de banken, de accountant, de verzekeraar,

de Belastingdienst en de orde. Al die partijen weten wat normaal is in de markt. Door alle kaarten op tafel te leggen en intensief te overleggen, krijg je sneller signalen wanneer je "apart" gedraagt.' Deze professionalisering was een logisch gevolg van de groei van het kantoor en de toenemende regelgeving. De Tombe: 'Als we omvallen, raakt dat 75 gezinnen. Advocaten moeten op elkaar kunnen vertrouwen dat het goed loopt.'

VREEMDE OGEN

Commissarissen zijn een zeldzaamheid bij de grotere kantoren; al iets meer gebruikelijk is de aanwezigheid van professioneel bestuurders van buiten. Deels is deze terughoudendheid een gevolg van beperkingen die volgen uit de verordeningen van de NOvA; besturen van organen die zeggenschap hebben binnen een advocatenkantoor moeten voor de meerderheid en de voorzitter bestaan uit mensen uit de eigen beroepsgroep. Doorgaans hebben grotere kantoren ►

Jan-Willem de Tombe

de vorm van een nv waarvan de aandelen in handen zijn van de partners, en het diezelfde partners zijn die het bestuur goeddeels of helemaal bemannen.

Volgens voorzitter Jan Frederik Schnitzler van het dekenberaad kunnen kantoren in hoge mate zelf bepalen hoe zij hun structuur vormgeven en daarmee in hoeverre zij hun intern toezicht organiseren. 'Buiten de voorschriften en beperkingen over bijvoorbeeld zeggenschap en samenwerkingsverbanden stelt de orde geen specifieke eisen aan de organisatiestructuur,' zegt Schnitzler. 'Het is op zich opvallend dat vrijwel geen enkel groot kantoor over een raad van commissarissen beschikt, maar het is tegelijk te begrijpen.

Wanneer mensen van buiten worden aangesteld, kan dit spanning geven met betrekking tot de vrijheid en zelfstandigheid bij de uitoefening van het beroep van advocaat. Ook over het aanstellen van bestuurders van buiten bij grote organisaties hebben wij geen expliciet oordeel, anders dan de bestaande beperkingen die de verordening hieraan oplegt.'

Algemeen deken Frans Knüppe stelt dat 'een blik van buiten voor het interne toezicht nuttig is, zolang de onafhankelijkheid van de advocaat in de praktijkuitoefening maar niet in de knel komt'. Dat laatste belang is voor de NOvA leidend; de organisatie heeft geen concrete plannen om advocatenkantoren meer mogelijk-

heden te geven om bestuurlijke functionarissen van buiten aan te stellen of hier eventueel zelfs toe te verplichten, anders dan dat 'de NOvA-regelgeving, onder andere op het gebied van praktijkstructuren, voortdurend tegen het licht wordt gehouden'.

Loyens & Loeff evalueert doorlopend de manier waarop het toezicht is georganiseerd. 'Ik denk dat het nuttig kan zijn om te beschikken over een *outside view in*,' zegt bestuursvoorzitter Bram Linnartz van Loyens & Loeff, met ongeveer achthonderd advocaten, fiscalisten en notarissen en nog eens evenzoveel stafmedewerkers veruit het grootste kantoor van Nederland. 'We zijn een grote werkgever met een grote maatschappelijke rol, wat ons dwingt goede voeling te houden met het maatschappelijk speelveld. Een mogelijkheid die bij ons weleens op tafel ligt, is om een externe raad van advies in te stellen, maar de vraag is wel hoe je kunt borgen dat de gegeven adviezen ook daadwerkelijk worden opgevolgd.'

Het kantoor heeft een *one tier board*, waarin naast twee dagelijks bestuurders zes niet-dagelijks bestuurders zitten. 'Die laatsten houden toezicht, zij het dat ook zij partners zijn.' Volgens Linnartz is het instellen van een echte raad van commissarissen met externe leden vanwege complexe regelgeving in binnen- en buitenland bij zijn internationaal opererende kantoor 'praktisch onmogelijk'.

BESTUURDERS

Het aanstellen van externe bestuurders kan volgens Linnartz 'helpen om deze *outside view in* te organise-

ren', maar dat heeft thans niet langer de voorkeur. 'We hebben jarenlang een CFO van buiten gehad. Dat functioneerde goed, maar we hebben er nu voor gekozen om het zwaartepunt bij onze stafdiensten te leggen en deze verder te professionaliseren. Zo worden de afdelingen legal, risk & compliance, financiën, HR, marketing en IT allemaal geleid door zware divisiedirecteuren van buiten en beschikt het kantoor bovendien over een aparte *corporate information security officer*.' Deze divisiedirecteuren en de twee uitvoerende bestuurders vormen het managementteam. 'Dat functioneert naar genoegen.' AKD werkt wel met een bestuurder

'De toestand bij Pels Rijcken is onze *worst nightmare*'

van buiten, naast dat de stafdiensten net als bij Loyens & Loeff worden aangevoerd door professionals die geen partner zijn. In het bestuur van de Nederlandse nv van AKD zit naast twee partners een professioneel bestuurder die in loondienst is. 'Wij hebben dit al heel lang zo,' zegt bestuursvoorzitter Erwin Rademakers van AKD, waaraan bijna 475 advocaten, notarissen, fiscalisten en stafmedewerkers zijn verbonden. 'Voor ons is het heel goed om op het hoogste niveau iemand van buiten de praktijk te hebben. Dat leidt vaak tot andere inzichten. Wanneer wij als partners iets als heel normaal beschouwen, kan hij daar net anders tegenaan kijken.'

Het kantoor heeft een gelaagde structuur, waarbij de aandelen van de Nederlandse, Belgische en Luxemburgse rechtspersonen in handen zijn van een coöperatie. Leden van deze coöperatie zijn de partners via hun eigen vennootschap. 'Onze Nederlandse klanten doen zaken met de nv, dat geeft ze meer zekerheid. Als er iets misgaat in België, raakt dat de Nederlandse nv niet, wel de coöperatie en de partners.' En deze coöperatie beschikt over een raad van commissarissen. 'Die commissarissen zijn weliswaar partners en dus aandeelhouder van het kantoor,' zegt Rademakers, 'maar het is wel degelijk een officiële raad van commissarissen met een expliciete wettelijke taak. Die nemen wij heel serieus.' De fraude bij Pels Rijcken is voor Rademakers geen aanleiding om de interne organisatie verder aan te scherpen. 'Je schrikt zeker van zo'n verhaal. Dat daardoor meer aandacht ontstaat voor de advocatuur is prima, en het kan helpen voor zover mensen nog niet wakker waren. Wij hebben het altijd belangrijk gevonden om transparant en compliant te zijn.'

COMPLIANCE

Waar de wetgever en de NOVA terughoudend zijn bij het stellen van eisen

'Ik denk dat het nuttig kan zijn om te beschikken over een *outside view in*'

aan de organisatiestructuur van kantoren, is dit anders bij de talloze voorschriften waaraan advocaten moeten

voldoen bij de uitoefening van hun praktijk. Geldstromen moeten transparant zijn en in toenemende mate moet de advocaat de betrouwbaarheid van zijn cliënten toetsen, eisen die voortkomen uit de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme, de Wwft.

'Het voldoen aan wet- en regelgeving heeft bij ons heel veel aandacht,' aldus Rademakers van AKD. 'Het afgelopen jaar hebben we nog drie nieuwe mensen voor de afdeling compliance aangetrokken die zich volledig richten op onderzoek naar de achtergrond van onze klanten. We zijn internationaal actief en hebben dus te maken met internationale sanctielijsten; er valt dus veel te controleren.'

'Onze compliance officers houden er continu toezicht op of alle regels wel worden nageleefd,' zegt Rademakers. De aandacht gaat niet in de laatste plaats uit naar de geldstromen, precies waar het bij Pels Rijcken mis is gegaan. 'Bij ons kun je nooit alleen over een rekening beschikken, alle betalingen worden door vier ogen gezien. Als bestuurder kan ik zelfs in het geheel geen betalingen doen. Verder controleert onze compliance officer "at random" een derde van de betalingen.' De derdengelden van ad-

vocaten worden verplicht ondergebracht in een stichting en notarissen hebben een kwaliteitsrekening, waarbij voor beide dezelfde principes gelden.

'De compliance-afdelingen van de grote kantoren zijn de afgelopen jaren enorm gegroeid,' zegt Linnartz van Loyens & Loeff. 'Onze

Bram Linnartz

cliënten willen in toenemende mate weten of naast de inhoudelijke advisering het kantoor en de adviseurs ook compliant zijn. Ooit waren we de eerste met een interne juridische afdeling. Inmiddels werken op onze afdeling legal, risk & compliance twintig mensen en hebben alle grote kantoren vergelijkbare diensten.' Ook bij Loyens & Loeff geldt het zogenoemde vierogenprincipe met betrekking tot betalingen en kunnen partners alleen met een tweede handtekening een nieuwe cliënt of een nieuwe zaak aannemen. 'Wanneer cliënten of zaken mogelijke bijzondere risico's met zich brengen, ligt de beslissing om deze te accepteren bij onze *acceptance committee*.' Banning Advocaten kiest er, zoals gezegd, voor om aan het kantoor gelieerde partijen een extra kijkje in de keuken te geven. 'Het proactieve en intensieve overleg met onze stakeholders dwingt ons om interne processen beter in de gaten te houden, zoals vraagstukken rond de Wwft,' zegt voorzitter De Tombe. Deze werkwijze is volgens hem geïnspireerd op het 'horizontale toezicht' dat de Belastingdienst uitvoert. 'Wanneer je een fiscaal probleem denkt te hebben, kun je dat eerst op tafel leggen zonder dat je direct op je vingers wordt getikt. In lijn met deze werkwijze sturen we onder meer onze kwartaalcijfers aan de bank, wat op zich geen eis is. En we zouden met een goedkeurende accountantsverklaring van ►

Erwin Rademakers

een lagere orde toekunnen, maar dat doen we bewust niet.'

TOEZICHT DEKENS

Het zijn uiteraard de dekenen die de verregaande bevoegdheden hebben om te controleren of advocaten de regels naleven en die dit als enige kunnen afdwingen. 'We voeren proactief toezicht door kantoorbezoeken te brengen en financiële kengetallen op te vragen. Bij twijfel kunnen we gericht onderzoek doen en bestuursrechtelijk of tuchtrechtelijk handhaven,' zegt Schnitzler. Toch lijkt de aandacht vooral uit te gaan naar de kleinere kantoren. Uit het jaarverslag van het dekenberaad over 2020 blijkt dat van de 417 kantoorbezoeken niet eenmaal een kantoor met meer dan zestig advocaten is bezocht. 'Vorig jaar en dit jaar hebben wij kleinere kantoren als speerpunt,' relateert Schnitzler. 'Ieder jaar bezoeken we tien procent van alle kantoren, dus in tien jaar is iedereen een keer aan de beurt geweest.'

Schnitzler stelt daarnaast dat regulier toezicht een groot deel van de lading dekt. 'We vragen bij vrijwel alle kantoren diverse gegevens op en daarmee is een groot deel van het werk al gedaan,' aldus de deken. 'Pels Rijcken maakt ons echter nog eens duidelijk dat grote kantoren complexere geldstromen hebben. Wellicht moeten we een iets andere aanpak hebben voor de grote kantoren, de vraagstelling moet specifiek

vanwege de afwijkende structuur van grote kantoren. Daar zijn we nu mee bezig, vooral door onze financiële specialisten wat intensiever bij het toezicht op grote kantoren te betrekken. De uitgangspunten voor het toezicht blijven uiteraard voor alle kantoren hetzelfde.'

Volgens Linnartz van Loyens & Loeff is het altijd zaak om ver op de regelgeving vooruit te lopen en te voorkomen dat de toezichthouder ingrijpt. 'Het voordeel van grote omvang is dat je meer kennis in huis hebt en je meer waarborgen kunt organiseren. De grote kantoren hebben mijns inziens hun

zaken doorgaans goed op orde.'

Linnartz noemt de relatie met de deken open maar formeel,

waarbij continu informatie wordt uitgewisseld. 'Zo leren we van elkaar. Ik heb nog niet meegemaakt dat de toezichthouder ons dwingt om zaken aan te passen.'

Rademakers van AKD heeft vóór 2020 wel kantoorbezoeken van de deken gehad. 'Die bezoeken worden altijd keurig voorbereid. Er is weleens een aandachtspunt geweest, maar nooit een aanwijzing of verzoek om zaken te veranderen.'

CULTUUR

Het hebben van regels en procedures is niet zaligmakend, zo valt te beluisteren. Medewerkers moeten ze bewust willen naleven en er elkaar op aanspreken. 'Onder medewerkers bestaat een hoge mate van collegialiteit, maar dat is niet voldoende,' zegt De Tombe. 'Als iemand iets niet wil laten aftekenen en een ander zegt daar iets over, dan kan de reactie zijn: "Vertrouw je me niet?" Daar gaat

het natuurlijk niet om, wel dat voorschriften goed worden nageleefd.'

Volgens de voorzitter van het dekenberaad hangt het naleven van regels samen met de intrinsieke integriteit van de beroepsbeoefenaren. Schnitzler: 'Je kunt met proactief toezicht veel afvangen, maar het is een illusie dat je alles kunt ondervangen, zoals blijkt uit de gebeurtenissen bij Pels Rijcken.' Het dekenberaad brengt op dit moment in kaart hoe het integriteitsbeleid binnen kantoren beter geregeld kan worden, en komt met mogelijk aanvullende beleidsregels. Dit onderzoek vindt met

'Iemand op het hoogste niveau van buiten de praktijk hebben, leidt vaak tot andere inzichten'

name plaats bij de grote kantoren. 'Integriteit is een breed en complex onderwerp en betreft bijvoorbeeld ook de mate waarin een stagiair de ruimte heeft om te bepalen dat hij linksaf wil slaan, terwijl de baas voor de andere richting kiest.'

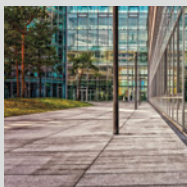
Loyens & Loeff heeft naar aanleiding van de fraude bij Pels Rijcken nog eens alle procedures doorlopen.

'We hebben vastgesteld dat zoiets bij ons niet kan gebeuren, je kunt niet in je eentje dergelijke rekeningen beheren en stichtingen opzetten,' zegt Linnartz. 'Maar goed, bij Pels Rijcken kon dit waarschijnlijk ook niet. Dus gaat het om iets dat misschien nog wel belangrijker is dan het hebben en handhaven van regels, namelijk: hoe onderhoud je de cultuur van een kantoor? Met mensen die echt solitair willen blijven opereren, de *lone wolves*, moet je als organisatie in gesprek en eventueel afscheid van ze nemen.' ■

LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

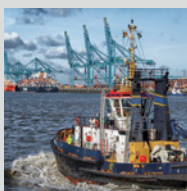

*vakkennis
én juridische kennis
samengebracht*

Het LRGD is hét register van gerechtelijke deskundigen: experts op vele vakgebieden met een gerichte juridische opleiding.

www.lrgd.nl

BEKS & BEKS
ADVOCATEN

**Gezocht:
beginnende advocaat-medewerker of
gevorderde advocaat-stagiair(e)**

Werken in de advocatuur is het leukst wanneer je veel vrijheid en kansen krijgt. Heb je affiniteit met ondernemers en wil je een eigen praktijk opbouwen? **Dan zijn wij op zoek naar jou.**

Ons kantoor is gevestigd in Hilversum (vlak aan de afrit A27) en gespecialiseerd in contractenrecht, ondernemingsrecht, arbeidsrecht, huurrecht/vastgoed en de insolventiepraktijk.

Bekijk de volledige vacature op onze website: **www.beks.nl** (algemeen → vacature). We zien jouw enthousiaste reactie graag tegemoet.

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

**ADVOCAAT-MEDEWERKER OF
GEVORDERD ADVOCAAT-STAGIAIR**

Molenaar & Hermes Advocaten & Mediators is een klein advocatenkantoor in de kop van Noord-Holland. Wij staan voor kwaliteit, hoge dienstverlening op een laagdrempelige manier. Het kantoor telt nu drie advocaten, die op verschillende rechtsgebieden actief zijn, waaronder personen- en familierecht, arbeidsrecht, verbintenissenrecht en ondernemingsrecht.

Omdat we meer aanbod van werk hebben dan we aan kunnen, zoeken we versterking van een advocaat-medewerker of gevorderd advocaat-stagiair, die positief is ingesteld en zich herkent in onze visie. We bieden een gezellig, goed georganiseerd team en mogelijkheden om verder te specialiseren binnen jouw vakgebied.

Solliciteren kan direct door een brief met CV naar info@mhadvocaten.nl te sturen t.n.v. Marina Molenaar. Jouw sollicitatie wordt altijd vertrouwelijk behandeld. Wil je van tevoren even telefonisch contact? Geen probleem. Bel ons op 0226 - 74 80 48

www.mhadvocaten.nl

planner
easy advertising

- **nieuw: self service in 3,5 minuut voorstel**
- **deelname Advocatenblad online + print**
- **effectief met innovatie**

Aplanner.nl

Bezoek www.Aplanner.nl

024 - 360 77 10 / mail@capitalmediaservices.nl

Medewerkers van La Gro Geelkerken Advocaten wandelen eind juni door Leiden tijdens het eerste kantooruitje in tijden. Op de foto, van links naar rechts: Ye Yu, Mariska Smit, Panc van Kooij, Tineke Noorlander, Gerard Gort en Angela Mekes.

BACK TO THE OFFICE

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

EVENTJES WEER ECHT CONTACT

Even leken we elkaar weer in levende lijve te kunnen ontmoeten. Als iedereen gevaccineerd is, kan dat waarschijnlijk alsnog. Kantoren werken aan het herstel van het sociaal contact.

Stadswandelingen, borrels op het terras, suppen op het water of een bezoekje aan het Stedelijk Museum. Langzaam komt de kantoorcultuur weer tot leven, inclusief de sociale activiteiten. Al zijn we bij lange na nog niet op het niveau van weleer. De jongste besmettinggolf is een fikse tegenvaller, maar er is hoop voor het najaar. Dan zijn immers de meeste mensen gevaccineerd. 'De digitale pubquizzes en bingo's waren leuk, maar er kan niks op tegen een live kantoorbarbecue,' zegt

'Onze "social fabric" is wat ons tot een krachtig collectief maakt'

Caroline de Weerd, bestuursvoorzitter bij La Gro Geelkerken Advocaten. Het kantoor hield eind juni een stadswandeling door Leiden in

kleine groepjes (zie foto). In september staat het eerste fysieke uitje met het hele kantoor gepland. Hetzelfde geldt voor Kneppelhout. 'Er is al verschillende keren op het terras geborreld en er wordt een uitje naar een bierbrouwerij in Rotterdam voorbereid voor het najaar,' vertelt partner Marc Padberg. 'Want echt contact met elkaar, een team vormen, dat doe je toch vooral als je elkaar ook kunt zien. In het echt, welteverstaan.'

Kennedy Van der Laan geeft traditioneel het derde weekend van september een feest. HR-directeur Désirée Smael: 'Dat willen we dit jaar voorzichtig door laten gaan. Medewerkers krijgen de optie om ook te blijven overnachten. Ook worden er voor het najaar weer langzaam teamuitjes gepland.' CMS is iets voorzichtiger. 'In november organiseren we, als de situatie het toelaat, een knalfeest

voor al onze medewerkers,' aldus managing partner Willem Hoorneman. 'Dat heeft iedereen wel verdiend. Verder denken we na over fysieke events voor cliënten vanaf het najaar.'

DINER

Ook bij NautaDutilh zijn de eerste kleinschalige live-events met cliënten gepland, waaronder een diner tijdens het hippische evenement CHIO in Rotterdam. Managing partner Petra Zijp: 'Voor teamuitjes is daarnaast budget beschikbaar. We hebben veel in te halen: afscheidslunches, welkomstborrels, koffie op het terras. We moedigen kantoorgenoten ook aan om dat te doen. Daarnaast zijn we druk bezig met de vraag hoe we na de zomer weer bij elkaar kunnen komen. Onze "social fabric" is wat ons tot een krachtig collectief maakt. Als de afgelopen periode iets heeft laten zien, is het hoe belangrijk het is daarin te investeren.'

FLEXIBEL WERKEN IS HET NIEUWE NORMAAL

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Plots verviel eind juni de thuiswerkplicht en toen toch weer niet. Kantoren moeten continu schakelen, maar bereiden zich niettemin voor op de post-coronatijd.

Het maken van beleid over de terugkeer naar kantoor kwam eind juni in een stroomversnelling. Nieuwe protocollen moesten onder meer de volgende vragen beantwoorden: hoeveel mensen mogen en kunnen op kantoor werken zolang de anderhalvemetermaatregel nog geldt? Wie gaat er op welke dagen naar kantoor? En hoe ziet het werkende leven eruit in de wereld na COVID?

FLEXIBILITEIT

Wat betreft die toekomstige werkplek is flexibiliteit het sleutelwoord bij de kantoren. Bij verschillende kantoren is een interne enquête gehouden over

de voorkeuren rondom thuis en op kantoor werken. Daaruit blijkt dat de wensen uiteenlopen. Terwijl jonge advocaten graag op kantoor zijn om 'on the job' te leren, vinden senior advocaten het vanuit huis prima werken. Maar dat thuiswerken meer ingebakken raakt in de verschillende organisaties is een feit.

AKD, CMS en Kneppelhout hebben de regel ingevoerd dat wanneer alle RIVM-regels van tafel zijn veertig procent van de tijd thuis mag worden gewerkt. 'Onze collega's hebben het afgelopen anderhalf jaar bewezen flexibel te zijn en heel goed vanuit huis kunnen werken,' zegt bestuursvoorzitter Marc Wintgens van

AKD. 'Uit een enquête bleek dat het merendeel "na corona" graag deels thuis en deels op kantoor zou willen werken. Vanaf september kunnen de fee-earners veertig procent van hun tijd thuiswerken. Een aantal functies kan alleen op kantoor worden gedaan, daarvoor geldt deze regel niet.' Kneppelhout heeft dit maximumpercentage ingesteld 'om zo de verbinding met collega's te behouden'. Partner Marc Padberg: 'Overleg speelt daarin een grote rol zodat er een goede balans is tussen werken op kantoor en werken op een andere locatie. Online vergaderen blijft een plaats houden. We hebben tenslotte ervaren dat het kan en werkt.'

Het Nieuwe Werken? The best of both worlds? Wij houden het liefst onze collega's gemotiveerd en geïnspireerd, zodat ze kunnen doen waar ze goed in zijn. En niet iedereen heeft daar precies hetzelfde voor nodig. "Een beetje op elkaar letten", misschien is dat wat blijft en hoort bij het nieuwe normaal.'

Ook bij de andere kantoren gaan ze naar een hybride vorm. Sylvia The-McArthur, Group HR Director van Loyens & Loeff: 'Het thuiswerken heeft ons veel gebracht. Je kunt makkelijker snel veel mensen bij elkaar brengen. Daarnaast is het niet alleen praktisch maar ook duurzaam en kostenbesparend.'

Hoofd HR Ard Westhof van Houthoff beaamt dat. 'Het langdurige thuiswerken heeft, hoe zwaar het voor sommigen ook is, waardevolle inzichten gegeven die onze manier van werken blijvend zal veranderen. De coronatijd heeft ons daarnaast nog eens bevestigd dat onderling vertrouwen de sleutel is van goede samenwerking. Zolang men open is naar elkaar en afspraken maakt over beschikbaarheid en doelen, is het zelf indelen van tijd, op kantoor en thuis, goed mogelijk.'

ACHTERSTAND STAGIAIRS

Toch heeft de coronapandemie doen beseffen dat er ook minder positieve

kanten aan het thuiswerken kleven. Met name junioren leren meer van werken op kantoor doordat ze bijvoorbeeld kunnen meeluisteren met gesprekken van collega's. Het is niet voor niets dat ook al tijdens de lockdowns advocaat-stagiairs meer mogelijkheden hadden om op kantoor te werken. De komende tijd besteden de kantoren dan ook extra aandacht aan het inhalen van de opgelopen achterstand voor stagiairs. Onder meer Kennedy Van der Laan wil dat er altijd voldoende begeleiding is voor stagiairs in de vorm van een medewerker of partner. 'Vijf dagen thuiswerken wordt het dus niet,' zegt HR-directeur Désirée Smael. ►

‘De junioren hebben het stuk van georganiseerd afkijken gemist. Daar gaan we nadrukkelijk aandacht voor vragen. Zo willen we dat er meer een-op-eengesprekken met partners plaats gaan vinden om achterstand in te halen. Flexibiliteit wordt belangrijk, maar we gaan geen guideline geven hoe en wanneer er thuis kan worden gewerkt. We laten het aan de teams over.’

Bij NautaDutilh is gebleken dat het opleiden van junioren en nieuwe collega's op afstand lastig is. Het kantoor heeft er daarom voor gekozen dat medewerkers in de toekomst ten minste drie dagen op kantoor werken en maximaal twee dagen thuis. Daarnaast hebben alle teams ten minste één keer per week een overleg waarbij iedereen aanwezig is. HR-directeur Nicolet Beetsma: ‘De voorkeuren van kantoorgenoten verschillen en met het zoeken naar de grootste gemene deler is het risico dat je eindigt met een compromis waar niemand gelukkig mee is. De medewerkers niet, maar ook kantoor niet. Op kantoor kunnen onze ervaren advocaten en business support professionals kennis overdragen, maar ook junioren mee laten kijken in hoe je een zaak aanpakt. Dat is via Teams toch vaak lastiger.’

DLA Piper gaat nog een stapje verder. Daar kwam uit een klankbordgroep in het kader van huisvesting naar voren dat er veel behoefte is aan werken

op kantoor en dan het liefst op een vaste werkplek. Het uitgangspunt is daar dus dat er op kantoor gewerkt wordt. ‘Wij merken wel dat veel medewerkers de flexibiliteit die door COVID-19 is ontstaan waarderen,’ vertelt HR-hoofd Jeanine Haasnoot. ‘Het om de spits heen van en naar kantoor reizen, tussendoor sporten, de ochtend thuis starten om iets af te maken. Deze flexibiliteit wordt onderdeel van ons nieuwe normaal.’

MENTALE GEZONDHEID

Geen vaste werktijden meer en meer eigen verantwoordelijkheid voor advocaten dus. Dat betekent ook het een en ander op mentaal gebied. Veel kantoren hebben tijdens de coronapandemie extra aandacht besteed aan de mentale gezondheid van hun medewerkers. Er was bijvoorbeeld toegang tot een coach of psycholoog en er werden (extra) vitaliteitsprogramma's opgezet. Ook in de toekomst blijft mentale gezondheid belangrijk.

Zo organiseerde Loyens & Loeff in juni een vitaliteitsweek. The-McArthur: ‘In balans zijn, op tijd rusten, gezond eten, goed slapen en bewegen: een gezonde balans van onze mensen is een topprioriteit. Wij blijven hier standaard programma's voor aanbieden.’

NautaDutilh introduceerde recent zogeheten Personal Development Boxen. ‘Medewerkers kunnen die

gebruiken om tijd vrij te maken voor zelfreflectie én een sociale activiteit te ondernemen met een collega,’ aldus Beetsma. ‘Je moet dan denken aan een korte workshop die kantoorgenoten samen met een collega op hun eigen plek en op hun eigen moment kunnen volgen. In een van de boxen zit bijvoorbeeld een schrijfworkshop waarin je onbewuste drijfveren centraal staan. De schrijf oefeningen worden begeleid via een video op YouTube, waarna je samen met je collega luncht of dineert.’

Bij La Gro Geelkerken is er nog geen beleid op mentaal vlak maar dat moet er in de toekomst wel komen. ‘Met flexibel werken wordt de grens tussen werk en privé minder groot en dat heeft aandacht nodig,’ zegt bestuursvoorzitter Caroline de Weerd.

Kennedy Van der Laan besteedt daarnaast aandacht aan de mentale overgang van het lange tijd thuiswerken naar weer op kantoor werken. ‘Zo'n terugkeer moet je niet onderschatten en niet overhaasten,’ vindt Smael. ‘Het is goed dat we deze zomer kunnen wennen aan het weer rustig naar kantoor gaan. Dan is er niet meteen de druk dat men weer naar kantoor moet. Het is misschien een beetje een gekke vergelijking, maar de klap komt bij patiënten vaak pas na de behandeling.’ ■

Wertheim advocatuur b.v.

overheid ··· ruimtelijke ordening ··· milieu

Vacature advocaat-stagiair bestuursrecht

Wie zijn wij?

Wertheim advocatuur b.v. richt zich op het bestuursrecht. Advocaten Joost oude Egbrink en Rob Wertheim werken voor overheden, woningcorporaties, bedrijven en particulieren. Wij adviseren en procederen onder andere over omgevingsvergunningen, natuurvergunningen, subsidies en de Wet openbaarheid van bestuur.

Wie zoeken wij?

Een kandidaat die zijn of haar master Nederlands recht (met civiel effect) met uitstekende studieresultaten heeft afgerond. Een bestuursrechtelijke afstudeerrichting strekt tot de aanbeveling maar is niet vereist. Een goed juridisch inzicht en een sterk analytisch vermogen zijn essentieel. Daarnaast heb je een brede maatschappelijke belangstelling. Tot slot ben je sociaal en beschik je over goede schriftelijke en mondelinge vaardigheden.

Belangstelling?

Stuur je motivatiebrief, een CV en een ongeschoonde cijferlijst naar mr. Joost oude Egbrink, info@wertheimadvocatuur.nl. Voor vragen over deze vacature kun je met hem contact opnemen op 038 7601383 of per mail. Een assessment kan onderdeel zijn van de sollicitatieprocedure. Zie verder www.wertheimadvocatuur.nl.

Heb je **hart**
voor de zaak
en wil jij je
ontwikkelen
tot specialist?

Wij zoeken:

Advocaat Rechtspersonenrecht

Advocaat Arbeidsrecht

Advocaat Omgevingsrecht

Bekijk de
#vacatures
op onze website

*Poelmann
van den Broek*
ADVOCATEN

Ontdek het nieuwe Rechtsorde

“Een snelle zoekmachine is fijn. Maar overzicht, dat is misschien nog wel belangrijker. Zo kom je snel naar de juiste informatie, op een prettige manier. Zodat je snel weer verder kunt. Dat is heel duidelijk de wens.”

Dé snelste zoekmachine voor de beste juridische en fiscale professionals van Nederland

Ben je op zoek naar relevante informatie, geordend en overzichtelijk gepresenteerd? Sneller vinden wat je nodig hebt, zodat je verder kunt met je werk? Rechtsorde is een supersnelle zoekmachine, volledig opnieuw ontworpen voor en met de beste juridische en fiscale professionals van Nederland. Nieuwsgierig? Vraag snel een persoonlijke demo aan en ontdek de voordelen van het nieuwe Rechtsorde.

Candice Oostenbrug
Servicemanager Rechtsorde

Benieuwd naar het nieuwe Rechtsorde?
[Vraag een demo aan op \[rechtsorde.nl/nieuw\]\(https://rechtsorde.nl/nieuw\)](https://rechtsorde.nl/nieuw)

**RECHTS
ORDE** **RO**

MIX VAN WERKEN OP KANTOOR EN THUIS IS HET IDEAALBEELD

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

**Advocaten zien zichzelf in de toekomst
meer thuiswerken dan voorheen, maar
kantoor blijft de meest prominente werkplek.**

Het wantrouwen ten aanzien van thuiswerken is door de coronacrisis als sneeuw voor de zon verdwenen. Flexibel werken, eigen tijd indelen, minder in de spits reizen en digitaal vergaderen worden belangrijke onderdelen van het 'nieuwste' normaal.

Het *Advocatenblad* liet onderzoeken hoe advocaten tegen de nieu-

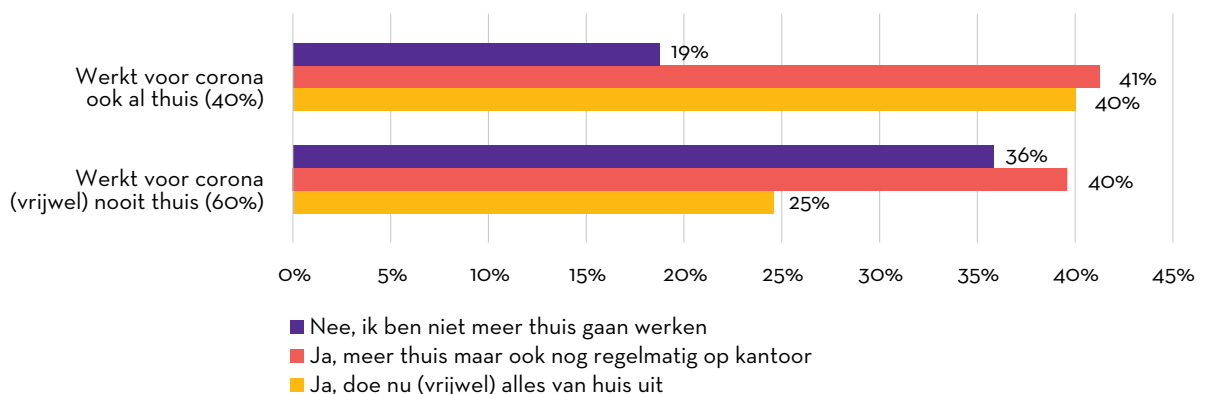
we manier van werken aankijken. Op verzoek peilde onderzoeksbureau Tangram de opvattingen van advocaten over de afgelopen thuiswerkperiode en de ideale werksituatie voor de toekomst. Aan het onderzoek namen vierhonderd advocaten van het zogeheten Advocatenpanel deel. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een online-enquête in

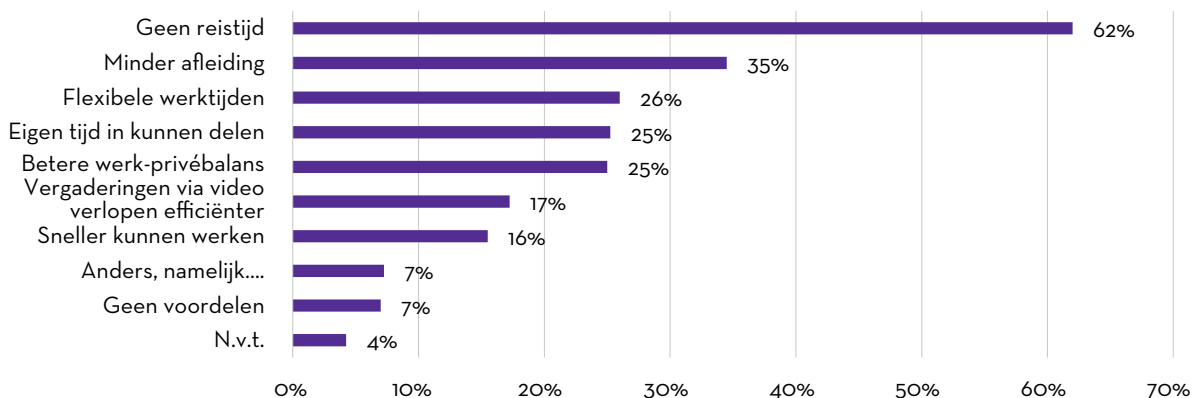
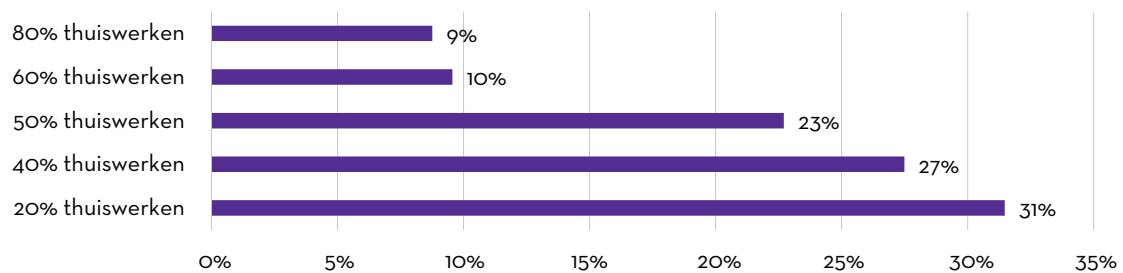
de periode van 30 juni tot en met 7 juli 2021 (zie voor meer informatie www.advocatenblad.nl/advocatenpanel).

MINDER REISTIJD

Eerst wat algemene uitkomsten. Advocaten zijn door de coronacrisis meer thuis gaan werken (figuur 1). Zo'n zestig procent geeft aan voor ▶

Figuur 1 Thuiswerken voor en tijdens de coronatijd (n=400)

Figuur 2 Wat zijn de belangrijkste voordelen van thuiswerken?**Figuur 3** U gaf aan een voorkeur te hebben voor een mix van thuis en op kantoor werken. Hoeveel procent zou u dan thuis willen werken? (n=252)

de coronatijd vrijwel nooit thuis te hebben gewerkt. Een kwart van deze groep is inmiddels vrijwel al het werk vanuit huis gaan doen. Ruim veertig procent zegt meer thuis, maar ook nog regelmatig op kantoor te werken. Opvallend is het verschil tussen advocaat-medewerkers en advocaat-partners. Bijna de helft van de medewerkers (47 procent) doet tijdens de coronatijd vrijwel alles thuis. Bij

de partners is dat 24 procent. Nog een belangrijke conclusie: het merendeel van de advocaten heeft het vele thuiswerken als positief ervaren. Slechts vijftien procent geeft aan het werken op afstand als negatief te zien. Ook hier is er een verschil tussen medewerkers en partners. Twee derde van de medewerkers heeft het thuiswerken al met al als positief ervaren tegenover vijftig procent van

de partners. Ruim zestig procent van alle respondenten zegt thuis dezelfde tijden als op kantoor te maken. Wat wordt door advocaten als belangrijkste voordeel van thuiswerken gezien? Met stip op 1 staat minder reistijd (figuur 2). Ruim zestig procent geeft aan dit als een van de positieve punten van thuiswerken te zien. Ook minder afleiding (35 procent), flexibele werktijden (26 procent),

Advocatenpanel

Het Advocatenpanel is een initiatief van het *Advocatenblad*, in samenwerking met onderzoeksbureau Tangram. Het panel is in het leven geroepen om met enige regelmaat te kunnen peilen hoe de advocatuur denkt over zaken die voor de beroepsgroep relevant zijn. Aanmelden voor het panel kan op advocatenblad.nl/advocatenpanel. Deze enquête is zowel voorgelegd aan het Advocatenpanel als aan de abonnees van de wekelijkse nieuwsbrief van het *Advocatenblad*. In totaal vulden vierhonderd mensen de vragenlijst volledig in.

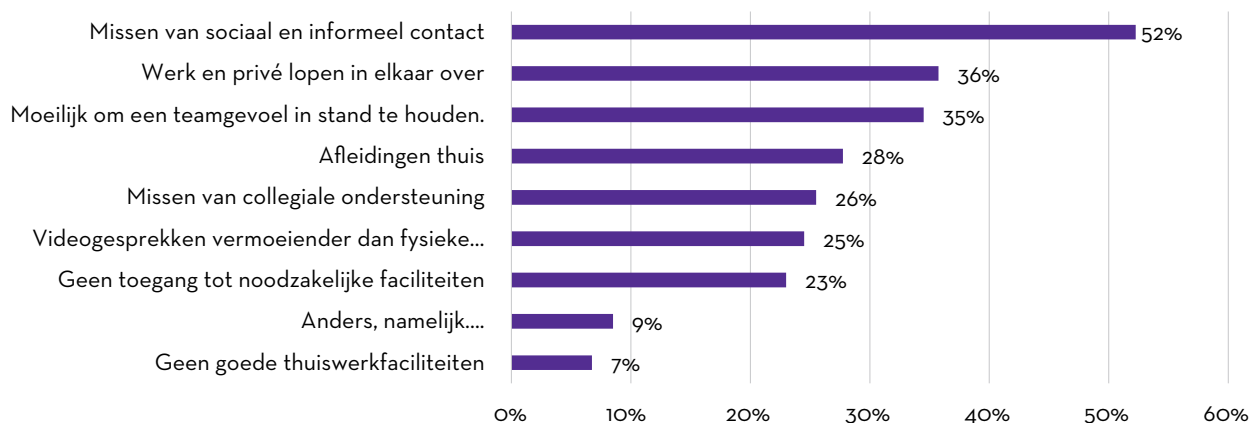
Verbinding

Op de open vraag 'Welke tips, suggesties of ideeën zou u aan collega's willen geven als het gaat om thuiswerken?' kwamen 141 antwoorden. Het resulteerde met name in tips voor collega's om de thuiswerkplek technisch en ergonomisch goed in te richten. 'Zorg voor goed internet, een aparte werkomgeving en duidelijkheid naar gezinsleden wanneer je in werk-modus bent.' 'Zorg voor een goede digitalisering van stukken.' 'Investeer in goede spullen.' Zorg voor voldoende beweging, goede afspraken over werktijden en een goede scheiding tussen werk en privé, zijn tips die meerdere keren terugkomen. En ga ook regelmatig naar kantoor, stellen verschillende advocaten.

De verbinding met kantoor is een aandachtspunt. Blijf in contact met je leidinggevende en team en kom ook regelmatig naar kantoor, zeggen meerdere advocaten. 'Zorg ervoor dat collega's niet vereenzamen,' is een van de reacties. 'Collega's die alleen wonen, kunnen wel wat extra aandacht gebruiken. Ga wandelen met collega's, bel ze, blijf in contact.'

Dat geldt volgens advocaten met name ook voor de jongere werknemers. Zij moeten extra aandacht krijgen, vinden meerdere advocaten. 'Advocaat-stagiairs zitten vaak in een kleine ruimte waar ook gewoon en geslapen wordt. Deze jonge medewerkers missen heel veel ervaring door thuis te werken.' Een ander zegt: 'Bel geregeld met je stagiairs en medewerkers om gewoon te kletsen en te laten zien dat je om ze geeft.' Uit de antwoorden blijkt vooral dat advocaten willen dat hun leidinggevende het thuiswerken omarmt. Slechts een enkeling vindt dat het kantoor niet aan thuiswerken moet beginnen. 'Zie thuiswerken als een verrijking en niet als bedreiging,' is een reactie die meerdere keren terugkomt. 'Werkgevers moeten het fenomeen hybride werken omarmen,' stelt een andere advocaat. 'Ik raad werkgevers af om al te krampachtig thuiswerkers te monitoren op hun output. Ten eerste mag het niet, ten tweede is het contraproductief.' Een ander zegt: 'Ondersteun het. Motiveer het. Evalueer het. En indien nodig, controleer het.'

Figuur 4 Wat zijn de belangrijkste nadelen van thuiswerken?

eigen tijd indelen (25 procent) en betere werk-privébalans (25 procent) worden als voordelen gezien.

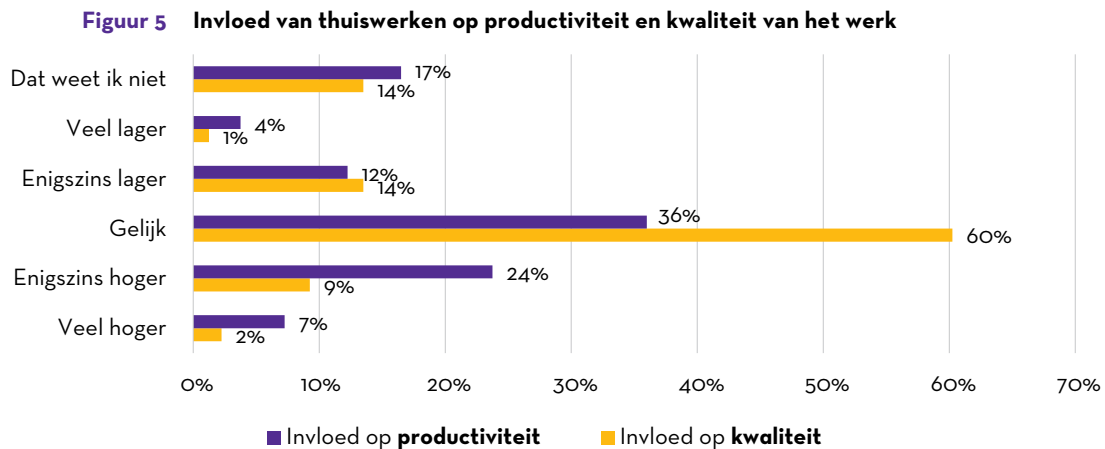
Vrouwen oordelen iets positiever over thuiswerken dan mannen. Zij noemen met name minder afleiding, hogere productiviteit en sneller werken vaker als pluspunt.

Al met al een duidelijk pleidooi dus voor thuiswerken. Moeten de

kantoren de vaste werkplekken dan maar opgeven nu het thuiswerken zo enthousiast wordt ontvangen? Nee, zeker niet. Op de vraag of advocaten in de toekomst in vergelijking met de periode voor de coronacrisis meer thuis willen werken, is het antwoord overduidelijk 'ja', maar wel in combinatie met werken op kantoor. Slechts negen procent zegt alle dagen

thuis te willen werken, tegenover 28 procent die het liefst alle dagen op kantoor werkt.

Een mix van thuis en op kantoor werken is het ideale plaatje voor een ruime meerderheid (63 procent), maar de kantoorplek blijft de meest prominente werkplek. Van deze groep die graag én op kantoor én thuis werkt, ziet 58 procent zichzelf ►

minder dan de helft van de tijd thuiswerken (figuur 3).

Het werken op afstand heeft namelijk ook een duidelijke keerzijde. Vooral het missen van sociaal en informeel contact wordt door een meerderheid van de advocaten als nadeel van het werken vanuit huis gezien (figuur 4). Ook noemt ruim een derde van de advocaten het een nadeel dat werk en privé in elkaar overlopen. Daarnaast wordt het als moeilijk ervaren om vanuit huis een teamgevoel in stand te houden. Andere nadelen zijn: werk en privé lopen in elkaar over (36 procent), afleidingen thuis (28 procent), videogesprekken zijn vermoeiender dan fysieke overleggen (25 procent) en geen toegang tot bepaalde noodzakelijke faciliteiten (23 procent).

PRODUCTIVITEIT

Het Advocatenpanel is ook gevraagd naar de mate van productiviteit thuis en op kantoor en naar het effect op de kwaliteit van het werk. Een

ruime meerderheid (zestig procent) is van mening dat bij thuiswerken de kwaliteit van het werk even hoog is als wanneer men op kantoor het werk doet (figuur 5). Een klein deel (vijftien procent) ervaart dat de kwaliteit van het werk wat lager is, terwijl elf procent de kwaliteit van het werk dat thuis gedaan wordt hoger inschat. Qua productiviteit zien de advocaten een groter verschil tussen thuis en op kantoor werken. Het is opvallend dat 31 procent bij thuiswerken een hogere productiviteit ervaart, terwijl zestien procent een lagere productiviteit ervaart. Van de vrouwen meent 39 procent dat de productiviteit hoger ligt. Van de advocaat-medewerkers ervaart zelfs de helft een hogere productiviteit vanuit huis tegenover 28 procent bij de partners. Ook is de mentale en technische ondersteuning tijdens de coronapandemie gepeild en daaruit blijkt dat men redelijk tevreden is. Ruim de helft (54 procent) van de advocaten vindt dat kantoor tijdens de coronaperiode

veel heeft gedaan aan technische ondersteuning bij het thuiswerken. Over de mentale ondersteuning is men iets minder tevreden. 45 procent vindt dat het kantoor veel gedaan heeft aan mentale ondersteuning.

Op de vraag 'Wat als u verplicht wordt om alle uren op kantoor te werken?' geeft ruim een kwart aan zo'n verplichting geen probleem te vinden. Ruim 30 procent ziet het als een gemiste kans. Voor 8 procent van de advocaten zou het een reden zijn om een andere werkgever te overwegen. Bij vrouwen ligt dat percentage op 12 procent.

Ruim een derde van de advocaten vindt het een goed idee als de Wet flexibel werken wordt aangepast, zodat werknemers voortaan in beginsel het recht hebben om vanuit huis te werken. Bijna de helft van de advocaten vindt het geen goed idee (23 procent) of niet nodig (24 procent). Ook hier ligt het aantal vrouwen dat voorstander is verhoudingsgewijs beduidend hoger dan het aantal mannen. ■

Koerier nodig?

Supersnel transport binnen héél Nederland!
Vestigingen in Den Haag, Zoetermeer en Delft!

SKIPPY
SNELTRANSPORT

40 JAAR

Bel gratis 0800 - 389 58 54
of kijk op www.skippy.nl

Koeriersdiensten direct van A naar B | Speciale tarieven
Gespecialiseerd in aanbestedingen | Ritten kunnen
via de site worden aangevraagd | Speciale projecten!

TIJD VOOR EEN NIEUWE UITDAGING?

Wij, een ambitieus advocatenkantoor te Veenendaal, zoeken zo spoedig mogelijk een fulltime advocaat(-stagiaire) arbeidsrecht/ ondernemingsrecht. Je maakt bij ons deel uit van een klein maar hecht team en beheert zelfstandig je eigen klantenportefeuille.

JOUW FUNCTIE

- Je behandelt zelfstandig je eigen dossiers op het gebied van arbeidsrecht en ondernemingsrecht en voert regelmatig procedures
- Je biedt voor een belangrijk deel juridische ondersteuning en geeft adviezen op de genoemde rechtsgebieden, waarbij je denkt en handelt vanuit het perspectief van de ondernemer
- Je stelt diverse contracten op en verzorgt de screening van juridische documenten

JOUW PROFIEL

- Je hebt een WO opleiding Rechten (bij voorkeur een afgeronde stage en enkele jaren praktijkervaring op bovengenoemde rechtsgebieden, maar dit is geen absolute voorwaarde)
- Je hebt een goed gevoel voor humor en een pragmatische instelling
- Je weet jezelf optimaal declarabel te maken en bent commercieel ingesteld
- Je vindt het leuk om deel te nemen aan ondernemers netwerken en contacten te leggen
- Je typeert jezelf als een teamspeler, bent proactief en werkt accuraat

Voor meer informatie over de vacature kun je contact opnemen met Bram Bart, op tel: 0318-51 48 13. Uw sollicitatie kunt u richten aan bart@vanloon-advocaten.nl

www.vanloon-advocaten.nl | www.incassoadvocaten.nl

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGdorFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGdorFF.NL • WWW.RONBORGdorFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

PLEITBEZORGBERS VAN FLEXWERK

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / ERIK VAN DER BURGT

In het oude, statige postkantoor in het Brabantse Oisterwijk huist VRF Advocaten. Een nichekantoor, groot in de flexbranche.

Even rustig opstarten na het weekend is er niet bij voor de collega's van VRF, maandagochtend om halfnegen precies begint het kantooroverleg, inclusief jurisprudentiebespreking. Jurist Hasan Kayhan (32) vertelt ietwat beschaamd hoe hij, verdiept in zijn laptop, een station te ver reed en dus wat laat is. 'Zat je wel op je eigen hotspot?' checkt privacy-expert Inge Brattinga streng. Het kantoor bestaat uit twee partners, twee juristen en een advocaat-stagiair. Ze zijn zich bewust van de soms slechte reputatie van flexibele arbeidsrelaties, maar benadrukken vooral het belang ervan. Oprichter Sander van Riel (35): 'We hebben de flexondernemers hard nodig in onze economie. Zij bemiddelen onder andere mensen naar werk in sectoren waar geen autochtone Nederlander wil werken of waar tekorten zijn, denk aan slachterijen, transport-bedrijven, schoonmaakbedrijven of IT-ondernemingen.'

Het kantoor werkt veel voor Nederlandse en internationale payroll-bedrijven, detacheerders, uitzendbureaus, recruiters en inleners, grote

ondernemingen die met veel uitzendkrachten werken. Van Riel weet dat flexwerk altijd gerelateerd wordt aan krantenberichten over de slechte arbeids- en woonomstandigheden van arbeidsmigranten, onterecht volgens hem. 'Dat is een heel klein percentage en die bedrijven schakelen ons niet in, daar zijn we te duur voor. Je kunt een ondernemer niet verwijten dat hij een goede concurrentiepositie zoekt. Veruit de meeste ondernemingen willen het netjes doen. Je weet niet half hoeveel er gecontroleerd wordt door alle toezichthouders in de uitzendsector.' Medeoprichter Hendarin Mouselli (38) daarover: 'Vrijwel geen enkele werkgever in deze sector staat 's ochtends op met het idee om duizend man uit te buiten, maar dat is wel het beeld dat heerst rond uitzenden. En het woningtekort is een landelijk probleem, dat kunnen uitzenders niet alleen oplossen.'

BORSTLAP

Van Riel is niet positief over de Wet arbeidsmarkt in balans, die op 1 januari 2020 is ingevoerd. 'Er is geen balans, juist door de zwaarte

van de arbeidsovereenkomst zoeken werkgevers flexibiliteit. Lange doorbetaling bij ziekte en het strenge ontslagrecht zijn te grote risico's in een fluctuerende markt. Werknemers zoeken inkomen en werkzekerheid, maar hoe krijg je dat in balans met de wens van ondernemers? Daar slaagt de wetgever niet in. Ook het advies van de commissie-Borstlap over de regulering van werk of het recente sociaal akkoord verandert te weinig aan de last die een vast contract voor veel werkgevers is.' Bij Mouselli, met wie Van Riel het kantoor in 2015 vanuit zijn woning begon, komt de waardering voor flexwerk onder andere voort uit een eigen uitzendbaan, vertelt ze: 'Naast mijn rechtenstudie werkte ik via Randstad bij ABN AMRO op een callcenter. Ik heb er veel geleerd, zoals een opleiding gesprekstechniek en sales waar ik nog dagelijks baat bij heb.'

Mouselli zit achter de social media-profilering van het kantoor, vooral via LinkedIn en een aantal vakmedia voor de flexmarkt. Haar strategie? 'Als je iets doet vanuit je hart, gaat het vanzelf. Het moet echt zijn, het moet je raken, daarom post je erover.' Ze raadt het elke advocaat aan: 'Social media en columns of blogs schrijven, doe het zelf en wees jezelf.' Mouselli ziet haar werk als een *way of life*. 'Advocaten zijn net monteurs, we plegen onderhoud en verhelpen storingen.'

VRF Advocaten

Wie: Drie advocaten, twee juristen.

Waar: Oisterwijk.

Hoe: Specialisten flexibele arbeid.

‘We willen voorkomen dat de flexmarkt wordt tenietgedaan door mensen met tunnelvisie’

Het gaat erom dat je een oplossing bedenkt. Bij ieder wetsvoorstel of iedere wijziging die wordt ingevoerd, vraag ik me af wat het voor onze cliënten betekent. Regelmatig benaderen we namens cliënten de politiek om een probleem op te lossen.’

Zo bedacht VRF Advocaten recent namens payrollbedrijven een oplossing voor de NOW-regeling die deze ondernemers dreigden mis te lopen door een hiaat in de regeling. Dit zou tot het mislopen van de NOW-subsidie en het onbedoelde ontslag van veel payrollkrachten leiden. ‘Via de politieke weg lossen we dan een maatschappelijk probleem op. Zo’n lobby richting de minister doen we niet voor een specifieke cliënt, maar voor een groep cliënten. Hierdoor weten anderen ons ook weer beter te vinden.’

Toen ze in het begin van de coronacrisis vaak dezelfde vragen kregen voor modeldocumenten, ontwikkelde VRF een webshop. Mouselli: ‘Ik vond het in de crisis niet fair om tien keer hetzelfde model te verkopen, terwijl ondernemers het moeilijk hadden en in onzekere tijden zaten. Wij zijn ook ondernemers en zuinig op onze

portemonnee. Uit gesprekken met cliënten bleek dat ze behoefte hadden aan documenten en contracten tegen een vast abonnementsstarief. Ik houd van winkelen, en dat moest nu ook online, dus zo bedachten we een webshop voor modeldocumenten.’ Jaarkaarthouders betalen 49 euro per maand, en een los contract kost maximaal 450 euro. ‘Maar een eenvoudige brief over loonopshorting is dat bedrag niet waard.’

Dat VRF Advocaten het anders doet, blijkt naast de gekozen niche ook uit het feit dat het kleine kantoor een *operational manager* en juristen in dienst heeft, en al vrijwel vanaf het begin ook stagiairs opleidt. Advocaat Han Hendriks (26), heeft zijn opleiding bijna afgerond. Hij had ook voor een groter kantoor kunnen kiezen: ‘Zeker, maar ik voel me hier op mijn plek, het is Brabants, nuchter en gezellig. Ik kom vanaf de eerste dag bij ondernemers over de vloer en heb inmiddels ook mijn eigen portefeuille.’

Jurist Inge Brattinga (50) komt uit het bedrijfsleven en doceert in deeltijd aan de hbo rechten. ‘Ik ben

geen advocaat, en heb die ambitie ook niet. Ik help onze cliënten met kennis over privacy, en voer strategiegesprekken met cliënten.’ Brattinga doet ook privacy-audits en vertelt hoe ze een recruiter uitlegde dat een deel van zijn netwerk uit de database moet. ‘Dat ziet hij als zijn goud, maar niet alle persoonsgegevens mag je even lang bewaren. Het mooie aan mijn werk is dat we dicht bij de bedrijfsvoering staan, we kunnen helpen om procedures te voorkomen.’

Het kantoor hoeft niet heel groot te worden, maar wil vooral hét flexkantoor van Nederland zijn. Mouselli: ‘Zoals schilders de toekomst van de schilderkunst bepalen, zo hebben juristen in de hand hoe het recht zich ontwikkelt. We willen voorkomen dat de flexmarkt wordt tenietgedaan door mensen met tunnelvisie. De flexmarkt kan juist met het oog op de toekomst toegevoegde waarde leveren als het gaat om matching op skills. Werknemers die anders niet aan een baan komen, krijgen via uitzendbureaus de kans om aan de slag te gaan.’

INKT PATRONEN

Het hebben van tatoeages wordt doorgaans niet geassocieerd met de advocatuur. Toch prijkt er onder sommige toga's een tattoo. 'Het is mijn handelsmerk geworden.'

DOOR / NATHALIE DE GRAAF BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

'RECHTERS HERKENNEN MIJ INMIDDELS'

Quirine Overeijnder (41, Replieck Advocatuur) heeft zo'n zeventig tatoeages verspreid over haar hele lichaam. Het is inmiddels haar handelsmerk geworden. 'Rechters herkennen mij en maken vaak een opmerking over mijn tattoos.'

Vroeger, toen ik als stagiaire in de advocatuur begon, noemde mijn patroon me al "Punky". Ik ben altijd anders geweest dan de rest. Rebels. Maar een rebel of niet, tien jaar lang heb ik niet aan mijn moeder durven vertellen dat ik tattoos heb. Zelfs niet als volwassen vrouw. Mijn moeder is fervent tegenstander van tattoos, dus als ik bij haar op visite ging, droeg ik altijd lange mouwen of lange broeken. Op een verjaardagsfeestje zag ze iets in mijn nek zitten. Toen kon ik er niet meer onderuit en moest ik met de billen bloot. "De tattoo in mijn nek is niet mijn enige mam," zei ik. Ik stroopte mijn mouwen op. Haar reactie:

"Ach ja, jij moet het mooi vinden en het is jouw lichaam." Daar ben je dan tien jaar voor aan het bedekken geweest. Voer voor therapie, haha. Als advocaat schaam ik me helemaal niet voor mijn tattoos. Integendeel. Ik merk vaak dat het juist het ijs breekt met cliënten. Op mijn rechteronderbeen staat bijvoorbeeld de tekst "*I'm lost too*". Laatst liep ik een trap op en een cliënt zag dat. U begrijpt: dat schept een band. Rechters herkennen mij inmiddels. Ik draag nooit sokken en onder mijn toga zijn mijn blote enkels dan ook doorgaans te zien. Ze zitten onder de tattoos. "U heeft uw *happy socks* weer aan?" grapte een rechter onlangs. Dat soort

dingen vind ik leuk. Ik heb ook een Vrouwe Justitia laten tatoeëren, maar met één borst ontbloot. Of collega's daar aanstoot aan nemen? Geen idee, ze zeggen het in ieder geval niet in mijn gezicht.

Ik heb de auto-immuunziekte vitiligo. Dat is een aandoening waarbij de huid pigment verliest en er melkwitte plekken van verschillende grootte en vorm ontstaan. Per toeval kwam ik erachter dat het niet ontstaat op plekken die getatoeëerd zijn. Het is niet zo dat ik mijn ziekte wil verbergen, maar het is wel een fijne bijkomstigheid. En reden om nog meer tattoos te laten zetten. Ik ben en blijf een Punky. ▶

Milo Prins (30, Kuijpers & Nillesen Advocaten) heeft er bewust voor gekozen om zijn tattoos op plekken te laten zetten die hij makkelijk kan bedekken. 'Op die manier heb ik een keuze. Laat ik het wel of niet zien?'

'HET HERT STAAT SYMBOOL VOOR HET BELANG VAN FAMILIE'

Ik speelde al een tijdje met de gedachte om een tattoo te laten zetten. Ik vind het een mooie kunstvorm. Wel wilde ik een tattoo waar een gedachtegang achter zit. Zomaar iets leuks laten tatoeëren, past niet bij mij. Het moest iets zijn dat een kernwaarde symboliseert. Toen mijn grootmoeder vier jaar geleden overleed, wist ik het meteen: ik wilde een hert laten tatoeëren. Dat is een geometrische variant op ons familiewapen en staat voor mij symbool voor het belang van familie. Mijn ouders moesten wel even slikken. "Weet je het zeker?" vroegen ze me. "Je krijgt een tattoo er niet zo makkelijk vanaf." Ze weten

ook: als ik iets in mijn hoofd heb dan gebeurt dat doorgaans ook. Dus toen ik aangaf me bewust te zijn van de consequenties waren ze gerustgesteld. Sterker nog, ze vinden het idee erachter heel mooi.

De zwaluw op mijn schouder is een geheugensteuntje. Ik ben geneigd om alsmaar door te rennen, zowel in mijn privéleven als in mijn werk. Mijn vader beschikt over een opvallende kennis van vogels en vertelt me hier geregeld over. Als je op vogels gaat letten dan dwingt je dat met je omgeving bezig te zijn, met het hier en nu. Een belangrijke les voor mij, want ik ben als advocaat altijd bezig met het volgende dat moet gebeuren.

Ook in mijn privéleven vind ik het lastig om pas op de plaats te maken. Dan zegt mijn vriendin: "Milo, geniet nou eens van het moment. Wees eens gewoon thuis, in plaats dat je een vakantie plant, sport of allerlei ideeën uitwerkt." Als ik naar de zwaluw kijk dan is dat voor mij een *reminder*, zie het als een soort *mindfulness*.

Omdat mijn tattoos een betekenis hebben, vind ik ze over twintig jaar waarschijnlijk nog steeds mooi. Ze zijn tijdloos. Ik hoor weleens dat het hek van de dam is als je je eerste tattoo hebt laten zetten – en ik moet bekennen dat ik mijn volgende tattoo ook al in mijn hoofd heb – maar ik zet niet zomaar iets op mijn lichaam. Dat er een gedachtegang achter moet zitten, zorgt toch wel enigszins voor een rem. Hoop ik.

Mensen verwachten niet van mij dat ik tattoos heb. Ik ben geen brede sportschooljongen, eerder een slungelige nerd. Ik heb er overigens wel bewust voor gekozen om ze op plekken te laten zetten die ik makkelijk kan bedekken. Op die manier heb ik de keuze ze wel of niet te laten zien. Op kantoor draag ik met warm weer rustig een T-shirt met korte mouwen, maar in meetings met cliënten of in de rechtszaal bedek ik mijn tattoos. Niet iedereen vindt het mooi en ik wil niet dat het afleidt van mijn werk.' ►

Tattoo op het werk

Een werkgever mag zichtbare tattoos bij het personeel verbieden, bepaalde de kantonrechter van de Rechtbank Rotterdam vorig jaar.

De zaak betrof een boa die het beleid van zijn werkgever, een vervoersbedrijf, aanvocht. Die bepaalde dat werknemers een neutrale en professionele uitstraling dienen te hebben en dus in diensttijd geen tattoos mogen tonen. De rechter overwoog dat iedereen weliswaar recht heeft op een persoonlijke levenssfeer, maar dat werkgevers op grond van artikel 7:660 BW instructierecht toekomt. De werkgever mag bepalen hoe zijn personeel naar buiten treedt en dat tattoos op het werk bedekt dienen te blijven.

Dat een werknemer daardoor lange mouwen moet dragen, een extra knoop dicht moet doen of een pleister over een tattoo dient te plakken, tast diens grondwettelijke vrijheid niet wezenlijk aan, oordeelde de rechter. Hij kan immers nog altijd een tatoeage laten zetten en die in zijn privétijd tonen (ECLI:NL:RBROT:2020:8133).

‘MIJN TATOEAGES ZIJN VAN MIJ’

‘**A**ls het mooi weer is dan ga ik gerust een cliënt bezoeken op het politiebureau met een T-shirt aan. Ik zie dat er dan wel even opgekeken wordt, men verwacht het niet. Cliënten reageren vaak heel leuk. “Wat een vette tattoos, waar staan ze voor?” wordt er dan gevraagd. Maar het is niet zo dat we dan op eens boefjes onder elkaar zijn of zo.

Het wordt steeds normaler om hoogopgeleid te zijn en tatoeages te hebben. Ik ken binnen de advocatuur en rechterlijke macht verschillende collega's met tattoos. Als ik een afspraak heb op de rechtbank dan bedek ik de tattoos doorgaans, maar dat doe ik niet uit schaamte. Nu ik vijftig ben, interesseert het me eerlijk gezegd niet meer wat andere mensen van me vinden. Ik kleed me voor dat soort afspraken gewoon anders, wat netter: jasje-dasje, en dan zijn de tattoos niet te zien.

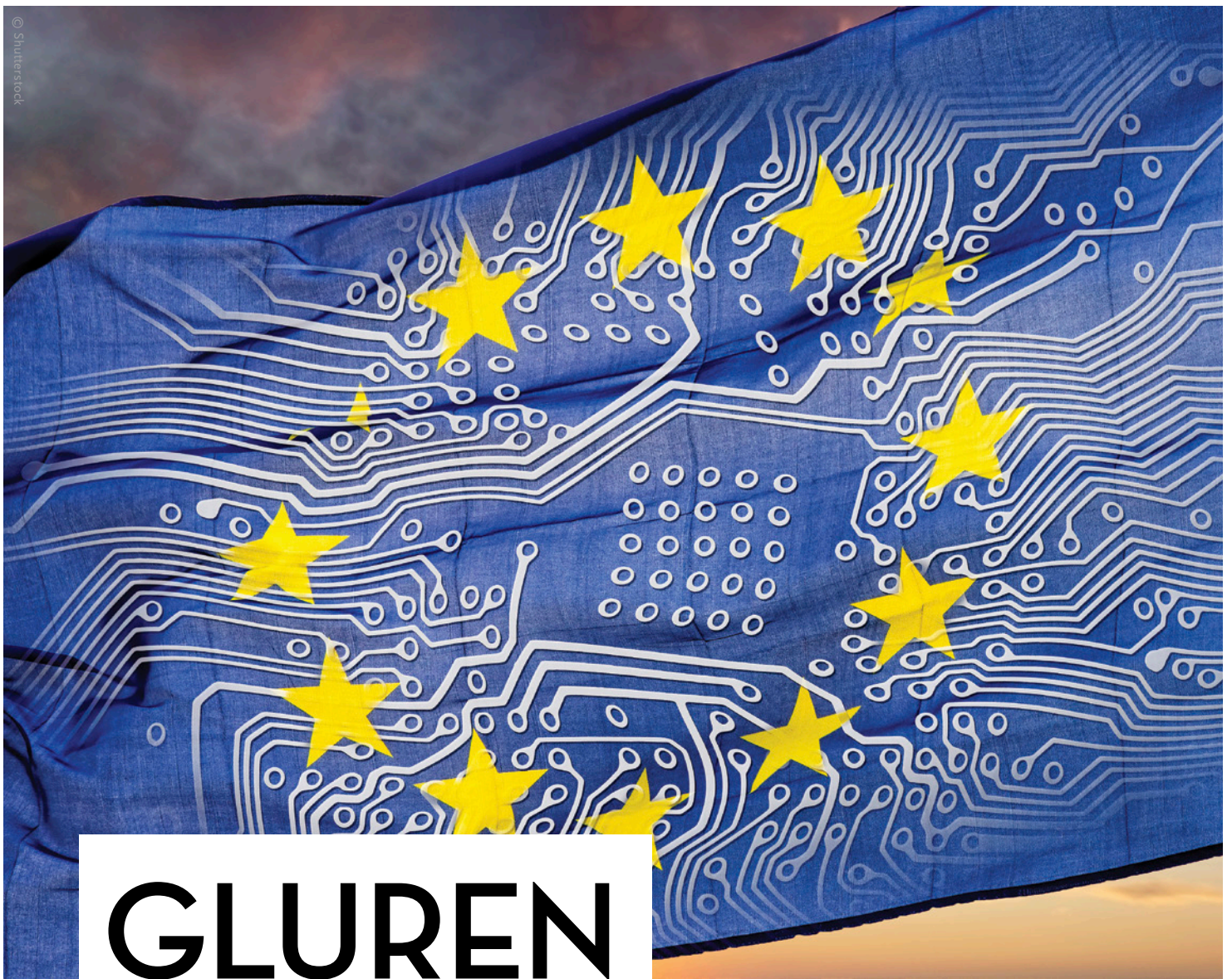
Mijn eerste tattoo liet ik in mijn studententijd zetten. Ik was nieuwsgierig, wilde iets stoers doen. De uiteindelijke tattoo was echter allesbehalve stoer: een dolfijntje. Het plaatje kwam uit het boek dat in de tattooshop lag. Niet veel later had iedereen een dolfijn. Toen ik mijn eerste tattoo had laten zetten, was ik een drempel over. In de jaren die volgden, had ik een sterke drang om hoogte- en dieptepunten op mijn arm vast te laten leggen. Vooral tijdens mooie reizen die ik gemaakt heb, naar onder andere LA en Miami, was ik in de plaatselijke tattooshop te vinden. Als ik nu naar mijn arm kijk dan komen de herinneringen terug. Maar ook dieptepunten leg ik vast op mijn arm. Ik heb al jaren de ziekte van Crohn, een chronische darmziekte. Op een moment dat ik niet goed in mijn vel zat, ben ik naar de tattooshop gegaan. Ik weet

De rechterarm van advocaat en rechter-plaatsvervanger Mark-Jan Bouwman (50, BRK Advocaten) zit onder de tatoeages. Elke tattoo staat voor een hoogte- of dieptepunt in zijn leven. ‘Als ik in een mindere periode naar mijn arm kijk, weet ik: het komt ook weer goed.’

nu ook als ik naar mijn arm kijk: dat was een slechte periode in mijn leven. Maar als ik dan tegelijkertijd kijk naar de andere bloemen, dan realiseer ik me: het leven gaat met pieken en dalen. Het komt altijd weer goed.

Het doet best pijn, om tatoeages te laten zetten. Daar ben ik heel eerlijk in. Toch is dat het waard. Als ik op die bank lig dan heb ik hele gesprekken met Henk Schiffmacher, mijn vaste tatoeëerder in Amsterdam. Hij zegt het ook: het zetten van tatoeages wordt anno 2021 door alle lagen van de bevolking gedaan, van rechters tot makelaars tot stratenmakers en de Hells Angels. Ik kan me dan ook niet herinneren ooit een negatieve opmerking te hebben gehad.

Mijn tatoeages zijn van mij. Mijn lichaam neemt soms de controle over door mijn ziekte, maar door middel van de tattoos neem ik de controle terug. En dat voelt ontzettend goed. ■

GLUREN

BIJ DE BUREN

DOOR / JEROEN ZWEERS

JURIDISCHE
INNOVATIE
IN EUROPA

Jeroen Zweers maakt een rondgang langs Europese landen, benieuwd naar de stand van de juridische innovatie. In deze eerste aflevering gaat hij naar België, meer in het bijzonder naar Vlaanderen.

De Vlaamse juridische sector kent een vergelijkbare structuur als die in Nederland. Als buitenstaander zie ik op het eerste gezicht een voortvarender aanpak van juridische innovatie. Zo is er

door de balie een visie geformuleerd en zijn er de afgelopen jaren veel *legal tech start-ups* ontstaan. Benieuwd naar de achtergronden sprak ik met Bram Vandromme, Karen Braeckmans en Filip Corve-

leyn. Bram is advocaat, portefeuillehouder 'toekomstvisie' bij de Orde van Vlaamse Balies en zelfstandig consultant. Karen is CEO bij Monard Law, een van de grootste onafhankelijke advocatenkantoren in België

met meer dan honderd advocaten. Filip is CEO van start-up Klea, dat een platform en services biedt voor entity management.

De Orde van Vlaamse Balies heeft sinds 2020 een taskforce 'Overmorgen'. Dat zijn negen advocaten die nadenken over de toekomst van de advocatuur, door te onderzoeken wat de rechtzoekende vandaag en morgen van de advocaat verwacht. Op basis hiervan wordt een actieplan uitgewerkt. Het klinkt vooruitstrevend. 'Dat klopt,' beaamt Bram, 'wij zijn ons ervan bewust dat de wereld om ons heen verandert en dat wij daar als sector een antwoord op moeten vinden. Maar daarmee staan we echt pas aan het begin. We hebben nog een hele reis te gaan. Zowel in de beroepsgroep als bij de orde zelf.'

HOE STAAT JURIDISCHE INNOVATIE IN VLAANDEREN ERVOOR?

Net als in Nederland innoveert de sector maar mondjesmaat. Volgens Bram moeten er nog fundamentele stappen worden gezet: 'Er zijn nog advocatenkantoren die niet eens met een softwarepakket werken of zelfs maar een website hebben. Voor deze kantoren zijn legal tech en innovatie nog erg ver van hun bed. Zij hebben eerst nog andere uitdagingen.'

In de beroepsgroep wordt te weinig *sense of urgency* ervaren. Karen: 'De advocatenkantoren doen het goed, de omzet van de sector is de afgelopen zes jaar blijven stijgen. Ze zijn succesvol, dus waarom zouden ze het anders doen?' Volgens Karen komt innovatie daarom niet van de advocatenkantoren, maar wordt ze afgedwongen door de klant. Bram is het daarmee eens. 'Er is een onderstroom gaande, cliënten verwachten steeds meer, snellere en technologische ondersteunde oplossingen. Maar de advocatenkan-

toren zien deze stroom niet. Aan de oppervlakte zien zij immers alleen positieve resultaten.' Hij trekt de vergelijking met de vliegtuigsector, aan het eind van de vorige eeuw. Het ging goed en geen van de grote vliegmaatschappijen had in de gaten dat er onderliggend een wens naar goedkoper vliegen leefde. Een wens waar Ryanair op inspeelde en waar de klassieke maatschappijen niet aan konden voldoen. Advocaten weten te weinig van de klant, stelt hij. 'In enkele gevallen wordt aan bestaande cliënten gevraagd wat beter kan en wordt de bestaande dienstverlening een beetje aangepast. Maar we kijken te weinig naar tendensen in de markt, naar nieuwe markten of nieuwe producten. Met het risico dat we straks te laat zijn.'

BEDRIJFSMATIGE AANPAK

Monard Law vormt naar eigen zeggen een uitzondering. Karen: 'Wij brengen wel degelijk in kaart wat de competitie is en doet en welke ontwikkelingen op ons afkomen. Maar dat was niet vanzelfsprekend toen ik zes jaar geleden begon.' Karen was de eerste niet-juridisch geschoolde CEO in België. 'Het leek wel of ik twintig jaar terug in de tijd werd gekatapultteerd. Advocatenkantoren worden niet gezien als een bedrijf, waarbij allerlei bedrijfsmatige aspecten

spelen. Geen enkel bedrijf kan toch zijn strategie bepalen zonder naar de omgeving en de toekomst te kijken?' Het is volgens haar in die zin heel bijzonder dat advocatenkantoren alleen gerund mogen worden door juristen. Waar je in ieder ander bedrijf moet kunnen aantonen dat je economisch geschoold bent om het bedrijf te kunnen leiden, bepalen de gedragsregels voor advocatenkantoren dat alleen advocaten eindverantwoordelijk bestuurder mogen zijn. Karen: 'Ik vind dat het bedrijf en het beroep nu te veel door elkaar lopen. Terwijl het toch echt heel andere disciplines zijn. Op beide gebieden is expertise nodig. De bedrijfsmatige expertise en aanpak, die missen we nog veel in de sector.'

In het juridisch onderwijs is ook geen aandacht voor bedrijfsmatige aspecten. Juristen worden inhoudelijk opgeleid en overspoeld met regels en risico's waar ze rekening mee moeten houden. Bram voegt toe: 'Zodra ze daarna een advocatenkantoor in stappen, worden ze nog eens direct op alle risico's gewezen en maatregelen die getroffen moeten worden om elk risico te vermijden. Er heerst een cultuur van belemmering. Risicoaversie, van meet af aan.' Karen herkent dit. 'Ik heb me verbaasd over het feit dat ik als niet-jurist niet met klanten zou mogen praten vanuit de ►

Verantwoording

Innovatie staat in de Nederlandse juridische sector in de kinderschoenen. Vaak wordt mij als vicepresident van de European Legal Tech Association (ELTA) gevraagd hoe het er voorstaat in andere Europese landen. Is de juridische regelgeving daar net zo belemmerend? Houden advocaten zich overal zo weinig bezig met innovatie? In een korte reeks onderzoek ik de juridische innovatie in een aantal Europese landen en bezie wat we daar in Nederland van kunnen leren.

gedragsregels. Maar inmiddels heb ik klanteninterviews geïntroduceerd. Door als niet-jurist met klanten op een bedrijfsmatige manier te gaan praten over hun uitdagingen en onderliggende motieven, krijg je een heel ander gesprek en leer je zoveel.'

BEPERKENDE REGELGEVING

Volgens Karen zijn partnerships nodig om stappen vooruit te kunnen zetten. Maar ook in Vlaanderen staat de balie samenwerking met andere bedrijven slechts beperkt toe. Daar moet iets veranderen, vindt ook Bram. 'Gedragsregels zijn belangrijk en kunnen ons onderscheiden van andere dienstverleners, maar ik zie de code van de orde meer als een boek van beperkingen dan als een boek van mogelijkheden. We leggen regel op regel vast en werpen daarmee vooral belemmeringen op voor de sector. Maar we hebben zeker de intentie om dingen uit te proberen. We gaan bijvoorbeeld onderzoeken of het mogelijk is om binnen bepaalde kaders te experimenteren met innovatieve oplossingen, zoals werken in dienstverband, en gaan discussies over het mogelijk aantrekken van vreemd kapitaal niet uit de weg.' Karen stelt voor de advocatuur meer te benaderen als de journalistiek. Journalisten zijn verbonden aan mediabedrijven, maar behouden toch hun onafhankelijkheid. Op deze manier wordt een bedrijfsmatige aanpak mogelijk. Bram denkt dat dat te veel botst met het principe van zelfregulering in de sector. 'Zelfsturing is binnen de balie een groot goed. Wij zijn de beroepsorganisatie en wij maken onze eigen regels. Dat belemmert wel je blik naar buiten.'

START-UPS

De Belgische overheid heeft veel geïnvesteerd in start-ups, ook in legal-techbedrijven. Voorlopig lijkt de legal tech start-up scene nog in de startblokken te staan. Er zijn

interessante ontwikkelingen, maar in vergelijking met andere landen zijn deze nog klein en in de beginfase. Volgens Karen is een aantal start-ups absoluut waardevol, zoals onder andere Henschman, een tool die met behulp van AI bibliotheken maakt en helpt bij het opstellen van contracten. 'Het nadeel is dat deze start-ups allemaal maar een klein onderdeelje bieden. De Microsofts en Googles van deze wereld zijn ook bezig met *contract drafting* en digitale handtekeningen en kunnen deze functies geïntegreerd in de bestaande infrastructuur bieden. Daar gaan de start-ups mogelijk op vastlopen.' Filip, CEO van Klea, stelt dat de huidige start-ups zich vooral richten op de lokale markt. 'Echte internationale oplossingen zoals Klea komen we veel minder vaak tegen.' Bram mist vooral een goede productmarktfit. 'Er wordt te weinig vanuit de cliënt gedacht, de oplossingen richten zich nu te veel op de advocaat. De vraag die vaak niet gesteld wordt is: wordt de cliënt hier beter van?' Klea richt zich naar eigen zeggen wel op die klant. De start-up helpt bij het organiseren van de *corporate house-keeping*. Op het Klea-platform kunnen grote kantoren de verschillende entiteiten gemakkelijk beheren. Minder administratieve rompslomp is meer gerichte tijd voor de klant. De uitdaging zit volgens Filip in de introductie van legal tech bij de bedrijven en het verhogen van de adoptiegraad. 'Dat vraagt nu eenmaal tijd. We zien scepsis in de markt met daarbij regelmatig onrealistisch hoge verwachtingen aan de zijde van de klant. Dat hoort bij een gezonde groei- en adoptiecurve voor legal tech. De groei wordt gedreven vanuit echte vragen en problemen uit de praktijk en de adoptie volgt dan uit de ervaren oplossingsgemakken.' Ook Filip spreekt van een 'onderstroom', in dit geval van legal tech-oplossingen. 'Er gebeurt heel veel op het gebied

van legal tech. Deze ontwikkeling bouwt gestaag op, maar is sterker en gaat uiteindelijk toch sneller dan men nu kan waarnemen.'

WAT IS NODIG?

Het is duidelijk dat in Vlaanderen dezelfde obstakels worden ervaren als in Nederland. Het stelsel en de regelgeving zijn vergelijkbaar en binnen de consumentenmarkt vinden dezelfde ontwikkelingen plaats. Dat er wat moet veranderen, is evident. Bram: 'We hebben nu vaak een businessmodel dat niet is afgestemd op de veranderende wensen van de klant. Hierdoor werken advocaten steeds meer over en neemt het welzijn van advocaten angstaanjagend af. Maar het lijkt wel of men het niet wil zien.' Karen stelt: 'Daar zit de grootste bedreiging voor de sector. Zonder bereidheid om het anders te doen, gaat er niets veranderen. Terwijl de nood hoog is. Geen enkel advocatenkantoor in België heeft meer dan zes procent marktaandeel. Dan weet je dat als je niets doet, je over een aantal jaar niet meer bestaat.' Bram voegt toe: 'De markt wendt zich steeds vaker tot andere dienstverleners en hulpbronnen. In dit digitale tijdperk onderscheiden we ons als advocaten niet meer door onze kennis, maar door onze strategie en aanpak. Dat vraagt om een andere cultuur en andere vaardigheden van de advocaat.' De blik moet naar buiten, de toekomstige klant moet centraal worden gesteld. Volgens Karen is leiderschap vanuit de Orde van Vlaamse Balies nodig: 'Er moet een leider zijn die zijn nek durft uit te steken en zegt: zo gaan we het doen.' ■

Jeroen Zweers is oprichter van NOUN #TheLegalInnovationAgency, vicepresident van de European Legal Tech Association (ELTA) en oprichter van Dutch Legal Tech.

PHILIPS

SpeechLive

SpeechLive spraakherkenning

Weet u hoeveel tijd u kunt besparen met spraak-naar-tekst in uw dagelijkse desktop apps? Van e-mails over brieven, tot conclusies en dossiers opstellen, alles is mogelijk. Spreek maar in!

Philips SpeechLive is de meest efficiënte en nauwkeurige manier om spraak om te zetten in tekst. Omdat we tot zeven keer sneller spreken dan we typen.

Vraag nu vrijblijvend een test aan!
www.speechlive.com

CORPORATE | EMPLOYMENT | MEDIA & PRIVACY | IP, TECH & ICT | COMMERCIAL CONTRACTS | REAL ESTATE | (CORPORATE) LITIGATION & ARBITRAGE

Enjoy summer now. Join DayOne after!

Stay tuned and take a look at our site for opportunities.

Laan van NOI 133-H | 2593BM Den Haag
Tel: +31 70 363 35 55 | info@dayonelegal.nl | www.dayonelegal.nl

DayOne
advocaten

GEZIEN

OPWARMERTJE VOOR JURIDISCHE MEGA-OPERATIE

Het nieuwe Wetboek van Strafvordering komt eraan. Om de geesten rijp te maken, ligt er alvast een handzaam boekje.

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Voor strafrechtadvocaten wordt 2026 een memorabel jaar. Dan wordt het nieuwe Wetboek van Strafvordering (Sv) van kracht, een juridische mega-operatie voor de gehele strafrechtketen én belendende percelen.

Het huidige Sv dateert uit 1926, is in de loop der jaren herhaaldelijk aangepast, maar toch niet toegesneden op deze digitale tijd. Het ministerie van Justitie stuurt aan op vernieuwing in 2026, precies een eeuw na dato.

Hier zou je knappe regie kunnen vermoeden, maar dat is niet helemaal het geval. Het is simpelweg niet gelukt om de vernieuwing eerder te realiseren. In 1998 werd het eerste startsein gegeven, dit jaar gingen de zes vernieuwde boeken voor advies naar de Raad van State. Als die zijn zegje heeft gedaan, wacht nog het parlement voor de ultieme zegen. Het schrijven van een nieuw Sv is één ding, de uitvoering ervan een ander. Inrichting van een 'veel efficiënter, veel simpeler en dus ook goedkoper strafproces' (woorden van minister Van der Steur in 2016) is complex en kostbaar.

Volgens de commissie-Letschert vergt het zeker 450 miljoen euro, over een periode van zes jaar. Het komende kabinet doet er goed aan de nodige middelen te reserveren, want het onderhoud van de juridische

infrastructuur doet in belang niet onder voor het onderhoud van dijken, bruggen en wegen, is de boodschap van voorzitter Rianne Letschert.

Om de geesten rijp te maken, presenteerde ze onlangs in Nieuwspoort een boekje met daarin interviews met tal van kopstukken uit de strafrechtketen en de advocatuur.

Kenmerk van het nieuwe Sv is de beweging naar voren, aldus Letschert. In de toekomst komt er meer nadruk te liggen op het voorbereidend onderzoek voorafgaand aan de strafzitting zodat de zaak pas op zitting komt als alle feiten op tafel liggen, de rechter snel kan beslissen en de doorlooptijden verkorten. *Bewegen naar voren* is dan ook de titel van het boekje.

Opvallend element in het boekje is de rol die wordt toebedacht aan de (sociale) advocatuur. Een nieuw Sv is mooi, maar zonder strafrechtadvocaten die fatsoenlijk worden betaald komt er van kortere doorlooptijden niet veel terecht. Dat Petra van Kampen, van de algemene raad van de NOvA een lans breekt voor hogere tarieven zal niet verbazen. Ze krijgt echter steun uit onverwachte bron. Zelfs Gerrit van der Burg, voorzitter van het college van procureurs-generaal noemt het belangrijk dat advocaten de kans krijgen hun werk goed te doen. 'Dat betekent wellicht ook nog wel iets in het regelen en financieren van rechtsbijstand in die voorfase.'

Bewegen naar voren

Interviews over het nieuwe Wetboek van Strafvordering

Henk Naves, voorzitter van de Rechtspraak doet er nog een schepje bovenop. De advocaat krijgt straks eerder het procesdossier en kan dus ook eerder zijn invloed doen gelden, constateert hij. 'Dat is goed voor de balans in het systeem. Maar daar hoort een passende financiering bij.' Ook Rianne Letschert doet een flinke duit in het zakje: 'Omdat een belangrijk deel van de verdachten afhankelijk is van gefinancierde rechtshulp, is het voor het evenwicht in het systeem nodig te kijken hoe de nieuwe praktijk doorwerkt in de strafrechtadvocatuur. Niet voor niets hebben wij als commissie dat punt expliciet benoemd in ons advies.' Fred Teeven zei ooit: 'Als je aan een advocaat niet al te veel tijd geeft om aan een verdachte te besteden, dan wordt het ook niet zo veel, die verdediging.' De wind waait nu uit een andere hoek.

Bewegen naar voren is als pdf te downloaden via: <https://www.strafrechtketen.nl/documenten/publicaties/2021/06/30/cahier-nieuwe-wetboek-van-strafvordering>.

HELS KANTOOR

De Noorse serie *Heksejakt*, die zich afspeelt in de setting van een advocatenkantoor, is gebaseerd op enkele geruchtmakende Noorse affaires. Het is in de eerste plaats een spannende thriller, maar het cultuurtje van een kantoor à la Zuidas maakt de serie bijzonder.

Als de financieel directeur van een gerenommeerd Noors advocatenkantoor een verdachte factuur onder ogen krijgt, wil ze er het fijne van weten. De factuur is onderdeel van een witwasoperatie, gekoppeld aan de grootste klant van het kantoor. Officemanager Ida Waage (Ingrid Bolsø Berdal) licht de directie in, maar vindt geen gehoor. Sterker nog, ze krijgt te maken met valse beschuldigingen, waarna de zaak van kwaad tot erger gaat. Hoewel niet alles even geloofwaardig is, weten de makers gedurende acht afleveringen de spanning mooi op te bouwen. De zaak groeit gaandeweg uit tot een nationale kwestie, inclusief politieke betrokkenheid. Het beeld dat wordt geschetst van de gang van zaken op een advocatenkantoor is overigens niet best. Een mooiere kantooromgeving is moeilijk te vinden, maar de ijzeren hiërarchie, inclusief pesterij en intimidatie, en het seksisme van de mannelijke partners maken het tot een hel.

Te zien op NPO Start Plus.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X is klachtloket én partij

Wat moet je doen als er op kantoor een klacht binnenkomt en er is niemand die zonder betrokkenheid als klachtenfunctionaris kan optreden? De tuchtrechter in Den Bosch zegt: doorsturen naar de deken. Moet dat echt?

De kantoorgenoot van mr. X behandelt een zaak van twee cliënten die zich in een civiele procedure moeten verweren. Als zij op de dag van de comparitie verhinderd is, springt mr. X voor haar in. Tijdens een schorsing gaan de cliënten akkoord met een schikking.

Maar naderhand zijn ze ontevreden. Mr. X en zijn kantoorgenoot gaan met hen in gesprek, maar zonder succes: de cliënten dienen bij het kantoor een klacht in tegen de kantoorgenoot en stellen haar aansprakelijk – maar het is duidelijk dat ze ook niet blij zijn met mr. X.

Mr. X neemt de klacht en de claim als klachtenfunctionaris in ontvangst. Wat te doen met de klacht, die ook over hem gaat? Mr. X stuurt alles maar door naar de beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar. Die wijst de claim af. Met de klacht doet de verzekeraars niks, want daar gaat hij niet over.

Vijf maanden na dato vragen de cliënten: komt er nog een reactie? Pas dan reageert mr. X inhoudelijk. Uiteindelijk leggen de cliënten hun bezwaren over het optreden van mr. X voor aan de Raad van Discipline in Den Bosch.

Die stelt hen alleen op het punt van de klachtbehandeling in het gelijk. Dat mr. X als klachtobject niet zelf de klachtenbehandeling ter hand nam, vindt de tuchtrechter echter

terecht. Maar bij gebreke van een kantoorgenoot die de klacht wel kon behandelen, had het op de weg van mr. X gelegen om de deken in te schakelen. Nu was de boel onnodig vertraagd.

Mr. X vertelde op de zitting dat hij zich indertijd niet bewust was van artikel 6.28 Voda lid 2 onder d en e, waarin staat dat je als klachtenfunctionaris binnen een maand een oordeel moet geven. Nu mr. X verklaarde zich daar in de toekomst aan te houden, vindt de tuchtrechter een gegrondverklaring zonder maatregel afdoende.

De voorgestelde inschakeling van de deken zal niet iedereen aanspreken. Op de site van de NOvA staat dat een eenpitter klachten gewoon zelf mag afhandelen, en dat de regeling moet voorzien in een oplossing voor het geval dat niet lukt. Dat zou dan de civiele rechter, een arbiter of een bindend adviseur moeten zijn. Je hoort weleens dat lokale dekens graag zien dat aansluiting bij de Geschillencommissie Advocatuur de standaard wordt.

Je hoort óók wel eens dat eenpitters afspreken voor elkaar klachtenfunctionaris te zijn. Dan kijkt er iemand met afstand naar de klacht, zonder dat het meteen formeel wordt – is dat geen mooie oplossing? Appel staat nog open (ECLI:NL:TARDSHE:2021:97).

BUITENLANDSE BALIE

Advocaat Trump geschorst

Het gerechtshof in de staat New York heeft Rudy Giuliani geschorst, omdat de advocaat 'valse en misleidende verklaringen' had afgelegd over het verlies van president Trump bij de Amerikaanse verkiezingen.

De schorsing is een klap voor de 77-jarige Giuliani, die sinds 1969 stond ingeschreven op het tableau.

Sinds de nederlaag van Trump in november beweerde zowel Trump als zijn advocaat dat de verkiezingen waren gestolen en er sprake was van wijdverbreide stemfraude. Bewijs daarvoor leverden ze niet. Iconisch zijn de beelden van Giuliani die de media toespreekt terwijl de haarverf over zijn gezicht druipt. De schorsing volgt op een verzoek van de New Yorkse klachtencommissie voor de advocatuur, de Attorney Grievance Committee, die onderzoek deed naar de handelwijze van Giuliani. De schorsing van Giuliani is tijdelijk, in afwachting van de uitkomst van een formele disciplinaire hoorzitting. De advocaat noemde het na de uitspraak 'bespottelijk' dat hem nu al een maatregel is opgelegd.

'Alles wat ik over de verkiezingen heb gezegd, komt van een getuige, soms twee of drie getuigen,' zei Giuliani. 'Ik heb verklaringen van hen. Ik heb video, ik heb audio. En in plaats van daarnaar te kijken, luisteren de rechters naar de valse beschuldigingen die door de Democraten zijn geuit.' Giuliani is overigens ook nog onderwerp van een strafrechtelijk onderzoek, dat verband houdt met zijn zoektocht in Oekraïne naar belastende informatie over Joe Biden.

DE DEALMAKER

Geen nieuws: ANP verkocht

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

Voor de vierde maal deze eeuw komt persbureau ANP in andere handen. Helger Kamerman van Vestius Advocaten stond drie jaar geleden de verkoper bij, nu de koper.

Sinds de oprichting in 1934 door de – toen nog – 92 Nederlandse dagbladen wist het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP) zich jarenlang verzekerd van stabiele eigenaren, tevens afnemers. Het Haagse persbureau groeide uit tot een instituut binnen het Nederlandse medialandschap, tot de dagbladen in 2003 een meerderheidsbelang aan NPM Capital verkochten. Vanaf dat moment werd het een speelbal op de vrije markt. Via Veronica Ventures volgde in 2018 John de Mol die met het ANP een eigen nieuwsmerk binnen zijn Talpa-imperium wilde opzetten. Vorig jaar veranderde De Mol van strategie en belandde het persbureau weer in de etalage.

Met de nieuwe eigenaar Chris Oomen keert de rust weer. Oomen was eerder bestuursvoorzitter van DSW Zorgverzekeraar en maakte fortuin als oprichter van optiehuis Optiver. 'Anders dan de gangbare *private-equity*-partijen is Oomen niet gericht op sterke groei of snelle *exit*. Hij wordt gedreven uit de maatschappelijke betrokkenheid om het ANP voort te zetten als sterke en onafhankelijke

nieuwsorganisatie,' zegt Kamerman (51) die Oomen adviseerde. Dankzij diens eerdere ervaring viel de keuze van Oomen snel op Kamerman. 'Ik adviseerde Veronica bij de verkoop van het ANP aan Talpa en ken de adviseur van Oomen.' De advocaten van Vestius zeggen zich prima staande te houden tussen de grote Zuidas-kantoren. 'Wij richten ons op transacties van tussen de vijf en honderd miljoen euro. In deze markt ligt veel ruimte.' Kennis van de overnamepraktijk deed Kamerman eerder op bij Baker McKenzie en Lexence. 'Dat zijn bepalende stappen geweest binnen mijn loopbaan, maar binnen Vestius kan ik me volledig richten op de Nederlandse "mid-market", waar de lijnen kort zijn. Hoe directer het contact, hoe beter.' Kamerman schoof aan toen Oomen en De Mol het al eens waren over de prijs. 'Toch begon daarna het echte werk. Zaken die in de eerste fase onbesproken waren gebleven, zijn door mij uitonderhandeld.' Ook het oordeel van de ondernemingsraad was van belang. 'Het waarborgen van de onafhankelijkheid van de redactie is zeker een gespreksonderwerp geweest, maar geen pijnpunt. Het ANP-management heeft iedereen ervan weten te overtuigen dat Oomen de kernwaarden onderschrijft.' Oomen (1949) zegt in diverse media 'het ANP nooit te verkopen'. Waarom zou de redactie dat nog geloven? Kamerman: 'Ik heb alle vertrouwen in de drijfveren van Oomen, maar inderdaad ben ik nog nooit een koper tegengekomen die zegt de boel op te knippen en binnen vijf jaar te verkopen.'

LAWYERS FOR LAWYERS

Trots maar ook bang

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

In Algerije spelen de mensen het verkiezingstoneelstuk niet mee - ze willen échte verandering. Mensenrechtenadvocaat Mustapha Bouchachi vertelt via Zoom over de spanningen in zijn land. 'Jonge advocaten verlaten hun kantoren om de democratie te verdedigen.'

Kun je je voorstellen, een president die zegt dat het hem niet interesseert of mensen gaan stemmen?' De charismatische Algerijnse mensenrechtenadvocaat Mustapha Bouchachi heeft het over de president van zijn land, waar op 12 juni parlamentsverkiezingen plaatsvonden. Tachtig procent van de kiezers kwam niet opdagen: ze wilden niet meespelen in een toneelstuk van president Tebboune en het leger, dat volgens de grote meerderheid aan de touwtjes trekt en de weg naar een échte democratie blokkeert. Terwijl het hoopvol begon, in 2019. Algerijnen gingen massaal de straat op voor een 'vreedzame revolutie', die ertoe leidde dat toenmalig president Bouteflika weg werd gestuurd. Alleen: toen vond het leger het genoeg, iedereen moest weer naar huis. Bouchachi: 'De mensen wilden échte verandering - een democratische rechtsstaat met de *rule of law* en scheiding der machten. Maar het leger weigert daarnaar te luisteren. En om de politieke crisis op te lossen, gingen ze mensen arresteren. Sinds februari van dit jaar zijn duizenden mensen opgepakt. Daarvan zitten er 271 nog steeds vast. Waarom? Enkel omdat ze demonstreerden. Of omdat ze op social media kritiek uitten.'

JONGE INTELLECTUELEN

Bouchachi maakt deel uit van het Collective for the Defence of Hirak Detainees. 'We zijn een organisatie van ongeveer negentig advocaten die sinds 2019 gezamenlijk proberen alle mensen bijstand te verlenen die gearresteerd zijn omdat ze opkomen voor democratie. Dit is een groot land, gevangenis en overal verspreid. De meeste arrestanten zijn jonge intellectuelen die zich geen advocaat kunnen veroorloven, dus we werken gratis.' Zelf is Bouchachi al vijftig jaar advocaat, hij was jaren-

lang voorzitter van de Algerian League for Human Rights. Maar wat hem trots maakt, is dat in het collectief veel jonge advocaten actief zijn, onder wie veel vrouwen. 'Ze zijn nog maar net begonnen met hun professionele leven, maar ze verlaten hun kantoren om de democra-

tie te verdedigen. Ze bezoeken de gedetineerden, staan hen bij in de rechtszaal en geven morele steun aan hun families. Ze voorzien in hun onderhoud door naast dit werk nog andere zaken te doen.'

LIEVER EEN DICTATUUR

Een druk en zwaar leven dus. 'Ja, het is zwaar, maar als deze revolutie kan slagen, zijn we trots om het te mogen doen. We zijn wel bang. De dictatuur wil ons de hoop op democratie ontnemen. Die hoop leeft ook onder

de miljoenen Algerijnen in Frankrijk en Canada. Als hier echte verandering komt, zullen veel Algerijnen uit het buitenland terugkeren om hun land op te bouwen.' Ook uit Nederland? 'Dat verwacht ik wel. Mensen zijn hier weggegaan omdat ze zich niet vrij voelen en niet worden beschermd door de wet. Maar er zijn ook westerse landen - niet Nederland, maar wel bijvoorbeeld Frankrijk - die hier liever een dictatuur hebben. Ze rekenen Algerije tot hun invloedssfeer en een dictatuur is gemakkelijk te manipuleren. De Algerijnen zullen zelf hun vrijheid vreedzaam moeten bevechten, maar ze hebben de steun nodig van andere landen.'

NOMINATIE

Daarom is Bouchachi ook blij dat het Collective for the Defence of Hirak Detainees genomineerd is voor de Lawyers for Lawyers Award 2021. 'We zijn daar trots op. We hebben zulke steun nodig. Het geeft ons moed en sterkt ons in het gevoel dat we gelijk hebben en dat advocaten elders op de wereld ons zullen helpen.'

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Test uzelf! Check voor u met vakantie gaat of uw gedragsrechtelijke antenne nog scherp genoeg staat afgesteld. Soms is er voor meer antwoorden wat te zeggen, maar uiteindelijk is er maar één het beste.

DOE DE ZELFTEST

TUCHTQUIZ 2021

1. HAHA, TE LAAT

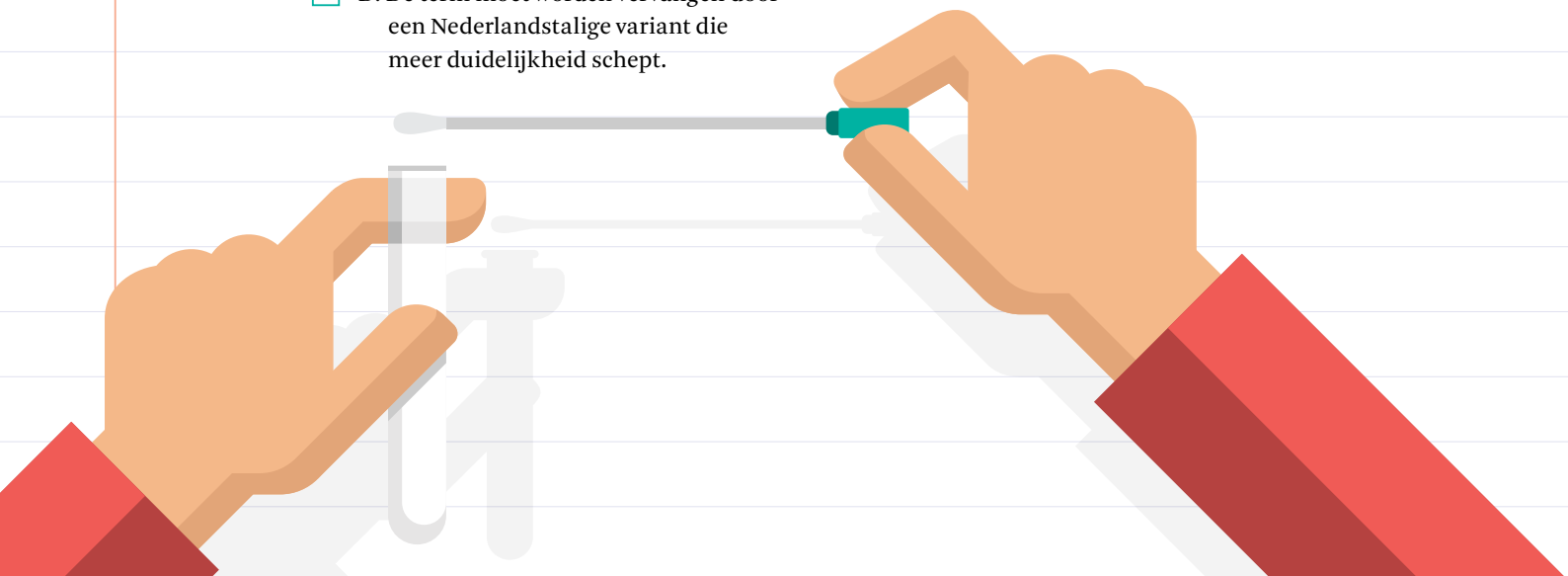
Je cliënt is op staande voet ontslagen. Op de laatst mogelijke dag dien je een verzoekschrift in om schadevergoeding te krijgen. De wederpartij informeert je pas drie dagen later. De advocaat klaagt: als hij het had geweten, dan had hij een tegenverzoek ingediend. Krijg je een waarschuwing?

- A. Ja. Het beginsel van een eerlijk proces vereist dat je de wederpartij tijdig informeert zodat een tegenactie nog mogelijk is.
- B. Ja. Gedragsregel 21 eist dat je de wederpartij gelijktijdig met de rechter informeert.
- C. Ja. Gedragsregel 21 is weliswaar alleen van toepassing op een reeds aanhangig geding, maar verdient hier analoge toepassing.
- D. Nee. Elke advocaat moet zelf zorgen dat hij de rechten van zijn cliënt veiligstelt.

2. PROFESSIONAL SUPPORT LAWYER

De website van jouw kantoor presenteert onder aan de pagina 'Advocaten' ook een aantal 'Professional support lawyers' – niet-advocaten dus. De deken vindt dat verwarrend. Wat zegt de tuchtrechter?

- A. Het gebruik van de term professional support lawyer is niet toegestaan, omdat bij cliënten verwarring kan ontstaan of deze mensen advocaat zijn of niet.
- B. De term mag wel, als uit de context maar duidelijk blijkt dat betrokkenen geen advocaat zijn.
- C. De term mag alleen worden gebruikt bij kantoren met een overwegend zakelijke, internationale clientèle.
- D. De term moet worden vervangen door een Nederlandstalige variant die meer duidelijkheid schept.

3. INGETROKKEN

Je hebt een verkeerd loonstrookje overgelegd, waardoor je cliënt te weinig alimentatie krijgt. Ze klaagt bij de tuchtrechter over die beroepsfout en over het feit dat je pas na vijf maanden je verzekeraar hebt ingelicht. Maar je treft een schikking en de cliënt trekt de klacht in. Is daarmee de kous af?

- A. Ja, zonder klacht geen procedure.
- B. Nee, een eenmaal ingediende klacht kan niet worden ingetrokken.
- C. Omdat je de zaak niet goed hebt behandeld, zet de tuchtrechter de behandeling voort in het algemeen belang.
- D. De trage melding aan de verzekeraar vormt voor de tuchtrechter aanleiding de behandeling voort te zetten in het algemeen belang.

4. VERVALSENDE CLIËNT

In een zaak over een omgangsregeling stuurt je cliënt je een mailtje van zijn werkgever dat je goed kunt gebruiken – en dus naar de rechtbank stuurt. De ex van je cliënt ontdekt door bepaalde taalfouten dat het mailtje is vervalst en haar advocaat mailt dat aan de rechtbank. Nu je cliënt de vervalsing een dag later – net voor de zitting – erkent, trek je nog voor pleidooi het mailtje in. Zit je tuchtrechtelijk in zwaar weer?

- A. Ja, want je mag in beginsel niet afgaan op de informatie van je cliënt.
- B. Nee, want je mag in beginsel afgaan op de informatie van je cliënt.
- C. Ja, want je had door de taalfouten de vervalsing moeten ontdekken.
- D. Nee, omdat je het mailtje meteen introk toen je wist dat het vals was.

5. NOGAL ACTIEF

Je staat een collega bij die in hechtenis zit en voor de zoveelste keer als verdachte door de politie wordt gehoord. Jullie hebben het procesdossier nog steeds niet gekregen en je hebt afgesproken dat je cliënt niets zal zeggen tot dit boven tafel is. Om te voorkomen dat je cliënt dit vergeet, onderbreek je tijdens het verhoor regelmatig nogal nadrukkelijk. Mag dat van de tuchtrechter?

- A. Ja, je mag een actieve houding aannemen en zo nodig ingrijpen als het belang van je cliënt dat vergt.
- B. Nee, je mag tijdens een politieverhoor aanwezig zijn, maar je dient je terughoudend op te stellen om het proces van waarheidsvinding niet te verstoren.
- C. Nee, je mag een politieverhoor alleen onderbreken voor een vertrouwelijk gesprek met je cliënt of voor het nemen van rust.
- D. Ja, je vertegenwoordigt je cliënt en mag als *dominus litis* voor hem antwoorden.

6. EN DE DECLARATIE IS VOOR...

In opdracht van een bv doe je een letselzaak voor mevrouw P. De bv zal jou betalen en de kosten met mevrouw P verrekenen. Je richt de nota aan de bv, met als onderwerp 'mevrouw P/letselschade'. Wat zegt de tuchtrechter?

- A. Niet goed – je hebt verzuimd de wederpartij van mevrouw P te vermelden.
- B. Niet goed – je moet de nota richten aan degene die je hebt bijgestaan, en anders duidelijk maken wat je voor wie hebt gedaan en waarom je aan een ander factureert.
- C. Prima – je mag de nota richten aan degene die jou betaalt.
- D. Prima – zolang maar duidelijk staat vermeld wie je hebt bijgestaan zit je goed. ▶

7. GEEN CONTACT

Je stelt beroep in tegen een taakstraf om een termijn veilig te stellen. Ondanks twee brieven waarin je de cliënt naar zijn wensen vroeg, liet hij niets van zich horen. De appelrechter legt vervolgens een gevangenisstraf op van vier maanden. Wat zou de tuchtrechter hiervan denken?

- A. Je zit fout, omdat je beroep instelde zonder instemming van de cliënt.
- B. Je zit fout, omdat je meer had moeten doen om contact te krijgen met de cliënt.
- C. Geen probleem, omdat je de termijn sauveerde en het voor risico van de cliënt komt dat hij niet reageert.
- D. Geen probleem, mits je bij wijze van schadevergoeding de huur betaalt voor de tijd dat de cliënt gevangen zit.

8. VERDEEL DE BUIT

Je cliënt en zijn ex-vrouw kunnen het niet eens worden over de verdeling van de opbrengst van de gezamenlijke woning. Ze spreken af dat een notaris ieder de helft zal betalen als er een rechterlijke uitspraak ligt die in kracht van gewijsde is gegaan, of als er na twee jaar geen gerechtelijke procedure is aangespannen. De vrouw begint binnen twee jaar een procedure, de rechter verklaart zich onbevoegd maar de vrouw kan nog in hoger beroep. Je cliënt vraagt de notaris direct om uitbetaling. De notaris vraagt aan jou: 'Klopt het dat met dit vonnis thans geen zaak meer aanhangig is?' Jij antwoordt: 'Inderdaad loopt er geen procedure meer.' Kom je daarmee weg bij de tuchtrechter?

- A. Ja, want de notaris had het bij beide partijen moeten nagaan.
- B. Ja, want je spreekt de waarheid.
- C. Nee, want je hebt de notaris de verkeerde suggestie gegeven.
- D. Ja, want zolang er geen beroep is ingesteld, loopt er geen procedure.

9. GEVAAR VOOR OMGEVING

In een zaak over een omgangsregeling treed je op voor de moeder. Je beschuldigt de vader van liegen, sarren en agressieve impulsen, en stelt dat hij onmiskenbaar een gevaar voor zijn omgeving is. Je bent afgegaan op wat de vrouw je vertelde en zegt er niet bij dat het haar stellingen zijn. Ben je tuchtrechtelijk gezien te ver gegaan?

- A. Ja, want je hebt in een familiekwestie haar stellingen tot de jouwe gemaakt.
- B. Nee, want als advocaat heb je een grote vrijheid om de belangen van je cliënt te behartigen zoals het jou in overleg met de cliënt goeddunkt.
- C. Ja, want je hebt zonder terughoudendheid geen onderscheid gemaakt tussen feiten en kwalificaties.
- D. Nee, want als advocaat verwoord je vanzelfsprekend de positie en de stellingen van je cliënt.

10. HIJ VROEG VEEL TE VEEL

Tijdens een comparitie wordt afgesproken dat de zaak wordt aangehouden om te kunnen schikken. De cliënten bellen met elkaar maar komen er niet uit. Jij meldt dat aan de rechter en voegt eraan toe dat de wederpartij twee keer de marktwaarde wilde. Mag dat?

- A. Nee, vanwege gedragsregel 27, die beoogt dat partijen onderling vrijelijk kunnen onderhandelen zonder dat de inhoud het oordeel van de rechter kan beïnvloeden.
- B. Nee, omdat beide partijen een advocaat hebben. Anders zou je als advocaat door alleen maar te souffleren gedragsregel 27 kunnen omzeilen.
- C. Ja, want gedragsregel 27 geldt alleen als advocaten onderhandelen.
- D. Ja, want 'twee keer de marktwaarde' zegt inhoudelijk niets.

11. UITSTEL OF IK KAP ERMEE

Je neemt een zaak over: cliënt moet voorkomen in een drugszaak met twaalf verdachten. De over drie maanden geplande megazitting wordt in verband met jouw verhinderdata een week verzet. Twee dagen voor de zitting vraag je weer uitstel – je blijkt meer tijd nodig te hebben. De rechtbank weigert en je legt de zaak neer. Als je cliënt uitstel krijgt omdat hij geen advocaat meer heeft, neem jij de behandeling weer op je. Mag dat?

- A. Nee, dit is in strijd met de goede rechtsbedeling. Je had naar de zitting moeten gaan om je verzoek toe te lichten.
- B. Nee, je had de deken moeten inschakelen.
- C. Nee, je mocht je wel terugtrekken maar het feit dat je daarna weer bent gaan optreden maakt het tuchtrechtelijk verwijtbaar.
- D. Ja, je dient het partijbelang zwaarder te laten wegen dan de belangen van overige procesdeelnemers.

12. SIGNAALFUNCTIE

Je krijgt als deken een signaal over een advocaat die op zittingen van de Raad van State tekort zou schieten. Je begint een (dossier)onderzoek, maar wilt de advocaat niet vertellen om wat voor signaal het ging. Wat zegt de tuchtrechter?

- A. Als deken moet je een advocaat altijd informeren over de aard en herkomst van een signaal over zijn functioneren.
- B. Als je een goede reden hebt hoeft dat niet, maar dat moet je wel zo goed mogelijk uitleggen.
- C. Je moet wel een goede reden hebben, maar hoeft dit pas achteraf bij de tuchtrechter toe te lichten.
- D. Je moet het aan de advocaat uitleggen zodra je verwacht dat je een dekenbezwaar gaat indienen.

13. OUDERAVOND

In het verleden trad je op voor een tiener. Nu meldt de advocaat van zijn moeder zich bij jou met een verzoek. Ze wil per kort geding een gebiedsverbod opleggen aan de vader – kun jij de tiener per mail vragen of je de kortgedingrechter mag schrijven dat hij niet wil dat de vader bij de ouderavonden aanwezig is? Dat doe je, en de tiener bevestigt dat eveneens per mail, waarop je de rechter schrijft dat de zoon in verband met spanningen en een reeks van incidenten achter het verzoek van de moeder staat omdat hij ongestoord de schoolavonden wil bijwonen. Naderhand blijkt dat de dagvaarding over meer gaat dan de schoolavonden. Dan zal de tuchtrechter je:

- A. geen maatregel opleggen omdat je het de zoon, die jou al kende, vooraf hebt gevraagd;
- B. een waarschuwing geven omdat je als advocaat van een minderjarige te weinig zorgvuldig was;
- C. een waarschuwing geven omdat je een minderjarige bij de zaak hebt betrokken;
- D. vrijuit laten gaan omdat je door de eerdere zaak de familieomstandigheden van de tiener kende. ►

14. NIET VRIJSTAAN

Stel dat je met opdrachtbevestiging en al hebt afgesproken om iemand voor een scheiding bij te staan in een mediation, en een week later hetzelfde verzoek krijgt van de bijna-ex-partner van je cliënt. Dan moet je weigeren omdat je niet vrijstaat, maar wat kun je ter motivering daarvan zeggen?

- A. Dat je het niet kunt doen omdat je reeds de partner als cliënt hebt.
- B. Niets meer dan dat je het niet kunt doen.
- C. Dat je het niet kunt doen omdat je reeds de partner als cliënt hebt en de mediation binnenkort zal beginnen.
- D. Als je hebt gecheckt of je cliënt er geen bezwaar tegen heeft, kun je zeggen dat je het niet kunt doen omdat je reeds de partner als cliënt hebt.

15. WAS HET TE LAAT?

Je cliënt is op staande voet ontslagen en je weet dat je twee maanden hebt om dat ontslag aan te vechten. Je krijgt stukken van de cliënt, praat met hem en belt met de werkgever. Vervolgens concludeer je uit een formulier dat bij de stukken zat, dat de termijn al was verstreken toen de cliënt bij je kwam. Je laat de zaak rusten en als de cliënt vraagt of je nog wat gaat doen, laat je niets horen. Naderhand blijkt dat het document niet klopte en je de nietigheid nog had kunnen invoeren. Probleem?

- A. Je had dat niets doen aan de cliënt moeten bevestigen.
- B. Je moet altijd pro forma de nietigheid invoeren.
- C. Je had niet mogen afgaan op de datum die het meegebrachte document vermeldde.
- D. Je hebt de verkeerde suggestie gewekt door contact op te nemen met de werkgever. ■

ANTWOORDEN

Dit zijn de beste antwoorden. Voor de nuance, zie de uitspraken op tuchtrecht.nl. Elf of meer goed? Gefeliciteerd, u test negatief. Minder dan elf? Mogelijk is uw tuchtrechtelijke weerstand onder de maat.

<p>gedaan/ 10/14/mr-x-zegt-de-client-heeft-htc/ https://www.advocatenblad.nl/2020/ ECLI:NL:TADRSGR:2020:150</p> <p>15 A</p> <p>moeten-houden/ nl/2020/10/21/mr-x-had-zijn-mond- https://www.advocatenblad. ECLI:NL:TAHVD:2020:193</p> <p>14 B</p> <p>kind/ nl/2020/09/24/mr-x-treedt-op-voor-een- https://www.advocatenblad. ECLI:NL:TAHVD:2020:197</p> <p>13 B</p> <p>veel-te-hard-van-stapel/ nl/2020/12/02/mr-x-loopt-als-deken- https://www.advocatenblad. ECLI:NL:TAHVD:2021:46</p> <p>12 B</p> <p>aanhouding-en-legt-de-zaak-ner/ 2021/01/07/mr-x-krjgt-geen- https://www.advocatenblad.nl/ ECLI:NL:TAHVD:2021:81</p> <p>11 A</p>	<p>onderhandelingen/ 11/24/mr-x-mag-vertellen-over- https://www.advocatenblad.nl/2020/ ECLI:NL:TAHVD:2020:236</p> <p>10 C</p> <p>02/mr-x-griefft-niet-namens-cliente/ https://www.advocatenblad.nl/2020/06/ ECLI:NL:TADRAMS:2020:115</p> <p>9 A</p> <p>16/mr-x-legt-niet-maar-is-het-waar/ https://www.advocatenblad.nl/2020/09/ ECLI:NL:TADRSHS:2020:61</p> <p>8 C</p> <p>instemming-client/ 08/05/mr-x-gaat-in-beroop-zonder- https://www.advocatenblad.nl/2020/ ECLI:NL:TADRAMS:2020:166</p> <p>7 B</p> <p>18/mr-x-declareert-aan-een-derde/ https://www.advocatenblad.nl/2021/03/ ECLI:NL:TAHVD:2021:42</p> <p>6 B</p>	<p>03/mr-x-is-heel-actief-bij-het- https://www.advocatenblad.nl/2021/06/ ECLI:NL:TAHVD:2021:101</p> <p>5 A</p> <p>over/ 06/4/mr-x-legt-een-vervalsste-e-mail- https://www.advocatenblad.nl/2020/ ECLI:NL:TADRAMS:2020:137</p> <p>4 B</p> <p>maar-daar-heeft-mr-x-niets-meer-aan/ nl/2018/10/10/klager-trekt-de-klacht-in- https://www.advocatenblad. ECLI:NL:TADRSGR:2021:106</p> <p>3 D</p> <p>support-lawyer/ 02/10/mr-x-en-de-professionaal- https://www.advocatenblad.nl/2021/ ECLI:NL:TAHVD:2021:24</p> <p>2 B</p> <p>dagen-later/ 03/04/mr-x-start-op-de-valreep- procedure-en-verteelt-dat-drie- https://www.advocatenblad.nl/2021/ ECLI:NL:TADRSHS:2021:36</p> <p>1 D</p>
--	---	--

Cultivating excellence through coaching & training

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat. Branch Out-trainingen combineren (juridische) vaardigheden met (talen)kennis én houden rekening met interculturele nuances.

- ✓ Legal English Writing Skills
- ✓ Dutch Law in English
- ✓ English in Commercial Mediation
- ✓ Drafting better Contracts in English

Voor meer
informatie
gaat u naar
branch-out.eu

Tips en weetjes
op het gebied van
Legal English?

Lees onze blog op
branch-out.eu/blog

ZO MOET HET NIET (2)

DOOR / FLORIS BAKELS¹

In een eerder drieluik legde Floris Bakels uit hoe je als advocaat je zaak goed voor de rechter brengt.² In deze tweede reeks bekijkt hij het van de andere kant: hoe moet het niet.

Niet alleen wordt het werkproces vaak gebrekkig ingericht, ook worden herhaaldelijk juridische fouten gemaakt (de zojuist besproken problematiek van stellen en bewijzen vormt een brug tussen beide). In elk vak, dus ook in het onze, moet voortdurend in kwaliteit worden geïnvesteerd. Permanente studie en ontwikkeling zijn noodzakelijk. Onvoldoende tijd daarvoor uitruimen omdat de zaken dat niet toelaten, is het paard achter de wagen spannen.

LETTERLIJKE UITLEG EN ABSTRACTIE VAN DE CONTEXT

De juridische kerntaak van de advocaat is uitleg. Hét gereedschap daarbij is taal. De taalkundige betekenis van de gebruikte bewoordingen en de daarmee tot uitdrukking gebrachte bedoeling spelen een belangrijke, maar wisselende rol bij uitleg van contracten, andere schriftelijke stukken, wetten en rechterlijke uitspraken. Ten aanzien van al deze uitlegkwesties wordt vaak de fout van een letterlijke, en van de feitelijke en juridische context geabstraheerde, lezing gemaakt. Hierna wordt met name ingegaan op fouten gemaakt

bij uitleg van wetten en rechterlijke uitspraken. Maar eerst volgt een korte aanloop.

CONTRACTSUITLEG

Sinds het Haviltexarrest³ weten we dat de uitleg van overeenkomsten draait om het contextueel bepaalde redelijke vertrouwen. In het DSM/Fox-arrest⁴ is de rol die taal daarbij speelt, gepreciseerd: in praktisch opzicht is de taalkundige betekenis die de bewoordingen van de overeenkomst, gelezen in de context van het contract als geheel, in (de desbetreffende kring van) het maatschappelijk verkeer normaal gesproken hebben, bij de uitleg daarvan vaak van groot belang.⁵ Dit neemt niet weg dat een daarvan afwijkende gemeenschappelijke partijbedoeling prevaleert; derden worden tot op zekere hoogte beschermd door artikel 3:36 BW. Een stap verder gaat de rechtspraak van de Hoge Raad over de uitleg van cao's. Na een valse start, die inhield dat de bewoordingen daarvan, gelezen in het licht van de gehele tekst van die overeenkomst, in beginsel van doorslaggevende betekenis zijn⁶, aanvaardde hij dat die bewoordingen naar objectieve maatstaven moeten worden uitgelegd.⁷ Hiermee

strookt dat elk individueel beding in de context van de gehele cao moet worden uitgelegd en dat daarbij ook mag worden gelet op de aannemelijkheid van die uitleg. Zoals in het DSM/Fox-arrest staat, wordt deze objectivering gerechtvaardigd door het feit dat een cao bestemd is om de rechtspositie van een onbepaald aantal derden uniform te regelen. Hierbij past dat als tussen de contracterende partijen vaststaat dat zij een andere bedoeling hadden dan strookt met de betekenis van de gebruikte bewoordingen, naar objectieve maatstaven uitgelegd, die afwijkende bedoeling zelfs in hun onderlinge verhouding niet geldt.⁸ De cao-maatstaf strekt namelijk niet alleen tot objectiverende, maar ook tot uniformerende uitleg. Deze objectiverende uitleg geldt ook voor andere stukken die bestemd zijn om mede de positie van derden te regelen, zoals een akte waarin een goederenrechtelijk recht op een onroerende zaak wordt gevestigd of overgedragen⁹, een splitsingsakte¹⁰, een octrooischrift¹¹ of – tot op zekere hoogte – een testament.¹²

WETSUITLEG

Ook wetten zijn eenzijdig opgestelde schriftelijke stukken die bestemd

zijn om de positie van derden te regelen. Maar de uitlegmethodiek is hier veel genuanceerder dan bij de eerder besproken stukken met beoogde derdenwerking het geval is. De bedoeling van de wetgever is meestal kenbaar uit de daarbij behorende toelichting. Maar principieel bindt de wetgever door de wet en niet ook door de daarop gegeven toelichting, die heeft te gelden als een eerste gezaghebbend commentaar. Toch mag (ook) wetsuitleg niet worden vereenzelvigd met taalkundige uitleg van de bewoordingen waarin zij is gesteld. Die betekenis is natuurlijk wel van belang, evenals de wetsgeschiedenis, en herhaaldelijk zelfs van beslissende betekenis. Dit kan met name het geval zijn bij recente wetgeving als zij zorgvuldig is geformuleerd en doorzacht. In het afgelopen jaar heeft de Hoge Raad weer een reeks uitspraken gedaan waarin wetsuitleg plaatsvindt aan de hand van wetteksten en wetsgeschiedenis, vaak ook gecombineerd met de ratio van de wettelijke regeling. Aldus bijvoorbeeld over (i) de mogelijkheid om in een beroepsprocedure tegen een uitspraak van de huurcommissie een tegenverzoek te doen¹³; (ii) de keuzemogelijkheid van de rechter in geval van een verzoek

tot gedwongen medewerking aan een schuldsanering¹⁴; (iii) de reikwijdte van het fiscale verschoningsrecht van de advocaat met betrekking tot gelden die op zijn derdenrekening staan¹⁵; (iv) de nadere omlijning van het begrip 'bestanddeel' in artikel 3:4 BW¹⁶ en (v) de positie van de huurder na eigendomsoverdracht bij time-sharing.¹⁷

Toch moet (ook) het belang van de taalkundige betekenis van de formulering van de wet worden gerelativeerd. Dat bleek het afgelopen jaar in een geval waarin de toepassing van een schuldsaneringsregeling tussentijds werd beëindigd zonder verlening van een schone lei. Volgens artikel 350 lid 5 Fw verkeert de schuldenaar dan van rechtswege in staat van faillissement zodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan. De Hoge Raad oordeelde echter dat de bepaling slechts bedoelt de rechter de verplichting op te leggen om tegen die dag het faillissement uit te spreken.¹⁸ Inderdaad is dat het betere systeem, maar dat neemt niet weg dat de cassatierechter hier, zonder omwegen en zelfs in een drieformatie, *contra legem* oordeelt. Enigszins vergelijkbaar is de uitleg die hij aan de Warmtewet 2014 gaf.¹⁹

Deze wet is een implementatie van een Europese richtlijn.²⁰ Zij bevat een limitatieve regeling van kostenposten die aan een afnemer van warmte in rekening mogen worden gebracht. Daarmee was in strijd dat huurders van oudere wooncomplexen ook een post 'kostenleiding afgifte' kregen gefactureerd. Kantonrechter en hof oordelen dat deze extra post ontoelaatbaar is, gezien het systeem en de bepalingen van de wet. A-G Wissink concludeerde tot verwerping van het cassatieberoep, maar de Hoge Raad vernietigde en oordeelde, verkort weergegeven, dat de tekst van de wet en de richtlijn zich niet verzet tegen correctie van de forfaitaire variabelen voor individueel warmteverbruik. Een correctiemogelijkheid is bovendien in overeenstemming met het standpunt van de branchevereniging van woningcorporaties en met het systeem van de Warmtewet 2018. Daardoor wordt een rechtvaardige verdeling van de totale kosten van warmtelevering over alle bewoners bewerkstelligd en ongerechtvaardigd onderscheid tussen de verbruikers vermeden, aldus het arrest, dat kan worden gezien als een geval van anticiperende wetsinterpretatie. De wetteksten vervult hier niet de ►

gebruikelijke rol van uitgangspunt van uitleg maar, zoals Schoordijk het uitdrukte, van ‘negatief geldigheidvereiste’. Overigens mist het argument in die rol doel, gezien het limitatieve stelsel van geoorloofde kostenposten. Wat daarvan zijn: de wettekst is niet steeds uitgangspunt bij wetsuitleg. En in dit geval speelde de Hoge Raad resultaatsvoetbal. Dit is ver verwijderd van het simpele ‘het staat er toch’?

Uit dit arrest blijkt bovendien nog iets anders, namelijk dat het van belang kan zijn of een wet is opgesteld door het ministerie van Justitie, dan wel door een vakdepartement. In binnen- en buitenland is wetgeving van vakdepartementen over het algemeen van (duidelijk) mindere kwaliteit dan wetgeving afkomstig van het ministerie van Justitie.²¹ Dat blijkt uit het geval van de Warmtewet, die is opgesteld door het ministerie van Economische Zaken. Een tweede voorbeeld is artikel 2 Wkkgz²², opgesteld door het ministerie van Volksgezondheid, dat luidt, voor zover relevant:

1. De zorgaanbieder biedt goede zorg aan.
(...)
3. In afwijking van het eerste lid verleent een alternatieve-zorgaanbieder slechts zorg die buiten noodzaak niet leidt tot schade of een aanmerkelijke kans op schade voor de gezondheid van de cliënt, waarbij de rechten van de cliënt zorgvuldig in acht worden genomen en de cliënt ook overigens met respect wordt behandeld.

Hoe moet deze bepaling worden uitgelegd? Wat er staat, nadert taalkundig tot het onbegrijpelijke. De wetsgeschiedenis biedt geen zinvol aanknopingspunt. Beleidsdoelstellingen en modieus jargon zijn de wetgeving binnengeslopen; de samenhang met het algemene vermo-

gensrecht is onvoldoende onderkend. Daarom moet de advocaat zich bij de uitleg van een dergelijke wet soms tamelijk vrij opstellen tegenover de wettekst. In het algemeen verplicht een opdracht tot de inachtneming van de zorg van een goed opdrachtnemer (artikel 7:401 BW). Deze norm geldt ook voor de geneeskundige behandelingsovereenkomst (artikel 7:453 BW). Tegen deze achtergrond is de meest aannemelijke interpretatie van het artikel dat daarmee geen risicoansprakelijkheid is bedoeld, maar niets anders dan wat zou gelden als de bepaling niet was geschreven. Het artikel is dus overbodig.²³ Ook wetsystematische argumenten kunnen essentieel zijn. Al negentig jaar geleden schreef Scholten in zijn Algemeen deel²⁴ dat de wet zo veel mogelijk als eenheid moet worden begrepen. Iedere wetsbepaling moet in beginsel ook in verband met samenhangende bepalingen worden uitgelegd, zodat zij tezamen een consistent geheel vormen.²⁵ Dit staat in onze dagen nog recht overeind. Het afgelopen jaar speelde de systematische wetsuitleg de hoofdrol bij zulke uiteenlopende beslissingen als (i) overeenkomstige toepassing van de exhibitierегeling van artikel 843a Rv op een rechtsbetrekking die voortvloeit uit onrechtmatige verkrijging en gebruik van bedrijfsgeheimen²⁶; (ii) bewijsbeslag mag een strafrechtelijk procedure niet onaanvaardbaar doorkruisen²⁷; (iii) de regeling van de verzekerde bewaring van een failliet moet worden uitgelegd in het licht van de strafvorderlijke regeling van de voorlopige hechtenis²⁸; (iv) de mogelijkheid van rangwisseling van een pandrecht geïntroduceerd naar analogie van diezelfde in de wet geregelde mogelijkheid in het geval van hypotheek, mede gelet op de soortgelijkheid van beide rechten²⁹; (v) inkleuring van de vage norm van artikel 6:162 BW in de driehoeksverhouding van het recht op domein-

naam, handelsnaam en merk³⁰ en (vi) bij een beroep op verjaring is de verlengingsgrond van artikel 2:19 BW overeenkomstig van toepassing in de context van heropening van faillissement op grond van artikel 194 Fw, hoewel artikel 2:23 lid 5 BW het tegendeel bepaalt.³¹

Wetsystematische uitleg raakt aan richtlijnconforme uitleg. Europees recht is bovendien nationaal recht voor zover het daarin al is geïmplementeerd of zich voor directe toepassing leent.³² Veel regels van Europees recht zijn van openbare orde, zodat zij binnen de grenzen van de rechtsstrijd ambtshalve door de rechter moeten worden toegepast.³³ Zij slaan, zo nodig, dwars door het partijdebat heen en kunnen dit geheel of ten dele overbodig maken of aanvullen. Wij leven in een meerlagige rechtsorde. Uitleg moet dus, in een coördinatie van rechtsnormen, niet alleen in een horizontale context plaatsvinden, binnen regels van nationale oorsprong, maar ook in een verticale context.

Tegen deze achtergrond is het in onze rechtscultuur meestal goed geld naar kwaad geld gooien om, met een beroep op de formulering van de wet, een contra-intuïtief resultaat te verdedigen. De concrete wetsuitleg moet praktisch werkbaar zijn en de *sanity check* doorstaan. Zie in deze zin in het afgelopen jaar: (i) wie per ongeluk de moedermaatschappij in plaats van de dochter heeft gedagvaard moet in de gelegenheid worden gesteld alsnog de juiste partij op te roepen³⁴; (ii) in een voor de kantonrechter gevoerde verzoekschriftprocedure tot vernietiging van een besluit (artikel 2:15 BW) kan ook een beroep worden gedaan op nietigheid van dat besluit (artikel 2:14 BW), hoewel dit eigenlijk in een dagvaardingsprocedure moet gebeuren³⁵; (iii) een schadestaatprocedure staat in beginsel alleen open voor wettelijke verplichtingen tot schade-

vergoeding, maar een ‘redelijke en op de praktijk afgestemde wettoepassing’ rechtvaardigt hierop een uitzondering te maken voor het geval van een verplichting tot schadevergoeding die op de borg rust³⁶; (iv) bij de beoordeling of een verzoekschrift tot toekenning van een transitievergoeding tijdig is ingediend, wordt een ‘voor de hand liggende en in de praktijk gangbare en goed hanteerbare uitleg van de wettelijke regeling’ aanvaard³⁷; (v) de omvang van een gecedeerde vordering wordt mede bepaald door de zorgplicht van de cederende bank; hetzelfde resultaat kan worden bereikt langs de weg van artikel 6:145 BW; daartussen bestaat ‘samenhang en uitwisselbaarheid’³⁸ en (vi) aanvaarding van de mogelijkheid van rangwisseling wordt ook bij pand aanvaard ‘om aan de behoeften van de praktijk tegemoet te komen’.³⁹ De slotsom is dat het onjuist is om de wet uit te leggen aan de hand van de taalkundige betekenis van de wettekst, als uitgangspunt of zelfs als het hele menu, eventueel gecompleteerd door een korte excursie naar Tekst & Commentaar, zoals toch vaak gebeurt. Wetsuitleg is de kunst (geworden) van het vinden van de juiste balans tussen de in aanmerking komende bronnen. Het gaat daarbij om onderlinge afstemming van alle relevante feiten, omstandigheden en interpretatietechnieken. Een algemeen geldende, vaste rangorde van de bronnen van uitleg valt niet aan te wijzen, maar in de moderne rechtsvinding hebben het systeem van het recht, de ratio van de regel en de aannemelijkheid en de praktische bruikbaarheid van de resultaten, aan betekenis gewonnen. ■

Dit is de tweede aflevering van een drieluik. De eerste aflevering verscheen in Advocatenblad 5.

NOTEN

- 1 Rechter-plaatsvervanger in de Rechtbank Amsterdam.
- 2 *Adv.blad*. 2020 nrs. 8, 9 en 10.
- 3 HR 13 maart 1981, *NJ* 1981/635.
- 4 HR 20 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO1427, *NJ* 2005/493; zie ook HR 16 januari 2015, ECLI:NL:HR:2015:83.
- 5 De norm is ontwikkeld voor schriftelijke overeenkomsten, maar in HR 4 september 2009, *NJ* 2009, 397 (Van Regteren/VGK) is overwogen dat ook de uitleg van een mondelinge overeenkomst wordt beheerst door de Haviltexmaatstaf.
- 6 HR 17 september 1993, *NJ* 1994/173 en 24 september 1993, *NJ* 1994/174.
- 7 HR 31 mei 2002, *NJ* 2003/110.
- 8 HR 25 november 2016, ECLI:NL:HR:2016:2687 (FNV/Condor).
- 9 HR 22 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BM8933, *NJ* 2011/111 (Lisser/Kamsteeg); evenzo ten aanzien van pand HR 22 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1841, *NJ* 2020/33 (X/Heijmans Infra). Nota bene: de contractuele *titel* van de vestiging of overdracht moet worden uitgelegd aan de hand van de Haviltexmaatstaf.
- 10 HR 10 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1275.
- 11 HR 6 maart 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG7411.
- 12 Artikel 4:46 lid 1 BW.
- 13 HR 23 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:657.
- 14 HR 4 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:1953.
- 15 HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:532.
- 16 HR 13 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1785.
- 17 HR 25 september 2020, ECLI:NL:HR:2020:1499.
- 18 HR 5 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:351.
- 19 HR 12 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:373.
- 20 Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012.
- 21 Zie hierover Peter Noll, *Gesetzgebungslehre*, Reinbek bei Hamburg, Rowohlt, 1973.
- 22 Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg.
- 23 Voor het geval het voor de duidelijkheid wenselijk zou worden geacht die norm ook in deze bijzondere wet vast te leggen, zou in lid 1 moeten staan dat de alternatieve zorgaanbieder de zorg van een goed hulpverlener in acht moet nemen, met inachtneming van de professionele standaard. En in lid 3 zou moeten staan dat hij zich dient te onthouden van behandelingen waarvan hij weet of, als redelijk handelend en redelijk bekwaam aanbieder van alternatieve zorg behoort te begrijpen, dat zij leiden tot gezondheidsschade bij de patiënt, of tot een aanmerkelijke kans op zulke schade.
- 24 Asser/Scholten, Algemeen deel (1931 & 1974), p. 38 en 45.
- 25 In ‘Tips & tricks’ is het beeld gebruikt dat verbintenrechtelijke normen geen eilanden zijn maar concentrische cirkels. De meer naar buiten gelegen cirkels zijn meestal nauwelijks zichtbaar maar lichten onder specifieke omstandigheden op. In het standaardarrest Quint/Te Poel (HR 30 januari 1959, ECLI:NL:HR:1959:AI 1600, *NJ* 1959, 548 m.nt. D.J.V.) is overwogen dat, als de wet een leemte bevat, deze moet worden ingevuld op een wijze die past in het stelsel van de wet en aansluit bij wel in de wet geregelde gevallen. Het toepassingsgebied van deze maatstaf, die het belang van systematische wetsuitleg onderstreept, is in de rechtspraak inmiddels wezenlijk verruimd. Zij bestrijkt nu ook gevallen waarin de wet geen leemte bevat.
- 26 HR 10 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1251.
- 27 HR 19 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:273.
- 28 HR 22 januari 2021, ECLI:NL:HR:2021:102.
- 29 HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524.
- 30 HR 19 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:269.
- 31 HR 11 september 2020, ECLI:NL:HR:2020:1310.
- 32 Zie HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1591 (Ryanair/X): ‘Er bestaat geen aanleiding de in art. 80 lid 1 RO genoemde gronden van cassatie uit te breiden zoals door het middel voorgestaan. Het Unierecht vormt immers onderdeel van de Nederlandse rechtsorde en neemt voor de toepassing van art. 80 lid 1 RO geen uitzonderingspositie in.’
- 33 HR 13 september 2013, *NJ* 2014/274 (Heesakkers/Voets) en HR 26 februari 2016, *NJ* 2017/214 (Ebecek/Trudo).
- 34 HR 11 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2009. Geen letterknechtenrij dus. Niettemin oordeelden hof en Advocaat-Generaal anders.
- 35 HR 10 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1275.
- 36 HR 8 januari 2021, ECLI:NL:HR:2021:38.
- 37 HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:188.
- 38 HR 11 september 2020, ECLI:NL:HR:2020:1276.
- 39 HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524.

Vriend van de Hoge Raad roept veel vragen op

DOOR / ANGELIQUE PERDAEMS

De amicus curiae heeft toegang gekregen tot de Hoge Raad, vooralsnog alleen tot de belastingkamer.

Advocaat Angelique Perdaems vraagt zich af of dat wel kan.

Ook u kunt sinds 1 juli inspraak krijgen in een procedure bij de Hoge Raad. Deze mogelijkheid bestaat al als door de feitenrechter een prejudiciële vraag aan de Hoge Raad wordt voorgelegd.¹ Vanaf 1 juli kan een inbreng van derden worden gevraagd in procedures bij alle bestuursrechters.² De Wet amicus curiae en kruisbenoemingen³ maakt het mogelijk dat alle hoogste bestuursrechters de mening van derden kunnen vragen over een zaak die bij hen voorligt. Daarmee wordt beoogd de rechtsontwikkeling te verbeteren.

Daarnaast kunnen andere hoogste bestuursrechters als raadsheerplaatsvervanger mede een arrest van de Hoge Raad gaan wijzen. Op deze wijze wordt invulling gegeven aan rechtseenheid tussen de hoogste bestuursrechters. In deze bijdrage ga ik in op 'de vriend van de Hoge Raad', de amicus curiae. Daarbij komt het belang voor de verschillende rechtsgebieden aan bod en licht ik de kern van de regeling toe. Bij het bespreken

van de regeling passeren vragen de revue waarvan ik vermoed dat die in de praktijk aan bod gaan komen, zoals het verstrekken van stukken aan de derde of een eigen belang van de derde. Vanwege mijn ervaring met cassatieprocedures bij de belastingkamer van de Hoge Raad ga ik na op welke wijze de Hoge Raad gebruik kan gaan maken van de inbreng door derden. Gaat dit in de praktijk leiden tot meer verwijzing naar een gerechtshof?

1 AMICUS CURIAE: WELKE RECHTSGEBIEDEN

De hoogste bestuursrechters⁴ kunnen de amicus curiae inzetten. Dat betekent dat de belastingkamer van de Hoge Raad derden om inbreng kan vragen, terwijl de strafkamer en de civiele kamer dat niet kunnen. Dat verschil lijkt mij niet wenselijk. Al is het nog maar de vraag of de inbreng door derden voor de Hoge Raad van nut kan zijn vanwege de beperkte taak die de Hoge Raad heeft (zie paragraaf 4).

De inbreng door derden zien we bij de Hoge Raad al terug in de prejudiciële procedure waarmee de feitenrechter een rechtsvraag aan de Hoge Raad kan voorleggen. Deze mogelijkheid is ingevoerd voor de civiele kamer en later uitgebreid naar de belastingkamer.⁵ Ook bestaat het voornemen om dit mogelijk te maken in strafzaken.⁶ In lijn daarmee kan ik me voorstellen dat de amicus curiae ook wordt ingevoerd voor de strafkamer en de civiele kamer van de Hoge Raad.

2 DOEL INVOERING AMICUS CURIAE

Artikel 8:12b van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) regelt de wettelijke mogelijkheid om anderen dan partijen in de gelegenheid te stellen schriftelijke opmerkingen te maken. De achterliggende gedachte is dat met de inbreng van derden een bijdrage kan worden geleverd aan de rechtsontwikkeling. Het doel van de inbreng van meedenkers is om de rechter een beter, breder beeld te geven van de mogelijke maatschap-

pelijke gevolgen van een te nemen beslissing.⁷ Deze procedure is bedoeld voor een beperkt aantal zaken waarin de inzet toegevoegde waarde kan brengen voor de rechtsvormende taak van de hoogste bestuursrechters. Verwacht wordt dat het per hoogste bestuursrechter, dus ook voor de belastingkamer van de Hoge Raad, zal gaan om maximaal tien tot vijftien zaken per jaar.⁸

3 DE PROCEDURE

3.1 Beslissing van de rechter

Het is aan de rechter om te bepalen of anderen dan partijen in de gelegenheid worden gesteld een inbreng in de procedure te leveren.⁹ De rechter kan kiezen voor verschillende werkwijzen variërend van het benaderen van specifieke personen tot open internetconsultaties.¹⁰ Ook de wijze waarop de inbreng kan plaatsvinden, is voorbehouden aan de rechter. In de memorie van toelichting (mvt) wordt opgemerkt dat het de voorkeur heeft derden bij de procedure te betrekken voordat een conclusie door de Advocaat-Generaal wordt genomen.¹¹ Voor de belastingkamer van de Hoge Raad sluit dat aan bij het mondelinge pleidooi dat kan worden gehouden voordat een conclusie door de Advocaat-Generaal wordt genomen.

3.2 Voornemen voorleggen aan partijen

De rechter dient het voornemen om opmerkingen van derden te vragen aan partijen voor te leggen.¹² De partijen kunnen vervolgens schriftelijk op dat voornemen reageren. Daarbij kunnen wensen voor de vraagstelling worden gegeven of suggesties voor

bepaalde te benaderen personen worden gedaan. Ook kunnen suggesties worden gedaan over de stukken die ter beschikking worden gesteld aan de derde dan wel openbaar worden gemaakt.¹³ In de mvt wordt niet genoemd dat partijen de rechter kunnen verzoeken geen inbreng aan derden te vragen. Mijns inziens bestaat die mogelijkheid wel omdat partijen er belang bij kunnen hebben geen derden bij hun procedure te betrekken, bijvoorbeeld vanwege geheimhouding of omdat gevreesd wordt voor een inbreng waar bepaalde belangen van de derden achter kunnen zitten. Nadat partijen op het voornemen van de rechter hebben gereageerd, beslist de rechter of een schriftelijke inbreng wordt gevraagd en op welke wijze.

3.3 Reactie door partijen op inbreng

Nadat de amicus curiae zijn inbreng heeft gegeven, worden partijen in de gelegenheid gesteld schriftelijk op de inbreng van de amicus curiae te reageren.¹⁴ Hiermee wordt het vereiste van hoor en wederhoor gewaarborgd. De rechter kan vervolgens bepalen of de derden die opmerkingen hebben gemaakt ter zitting worden uitgenodigd om over hun opmerkingen te worden gehoord. Partijen worden hiervan in de uitnodiging van de zitting op de hoogte gesteld en kunnen ter zitting reageren op de opmerkingen en toelichtingen van de amicus curiae.¹⁵ Het uitnodigen van de amicus curiae ter zitting kan volgens mij toegevoegde waarde bieden als bijvoorbeeld bij de rechter vragen bestaan over de toepassing van een regeling in de praktijk. De rechter

kan dan gerichte vragen stellen en doorvragen. Als in de toeslagenprocedures inbreng van derden zou zijn gevraagd, was vermoedelijk eerder duidelijk geworden hoe omvangrijk het probleem in de praktijk was.

3.4 Stukken ter beschikking stellen aan derden

Artikel 8:12b Awb regelt niets over de wijze waarop de inbreng kan worden gevraagd en welke documenten daarbij moeten worden verstrekt. In de mvt staat dat de rechter niet verplicht is om alle op de zaak betrekking hebbende stukken ter beschikking te stellen aan de amicus curiae.¹⁶ De mogelijkheid is er blijkens de mvt wel om stukken ter kennis van de derden te brengen. Ik vraag mij af hoe dit in de praktijk zal gaan. Hoe verhoudt deze mogelijkheid zich tot het uitgangspunt dat de belastingprocedure achter gesloten deuren plaatsvindt?¹⁷ En hoe verhoudt dit zich tot artikel 67 Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR) waarin de geheimhoudingsplicht van de inspecteur is geregeld? Anonimisering van de stukken is een mogelijkheid. Ook kan worden gedacht aan ondertekening van een geheimhoudingsverklaring door de derde waarbij dan tevens kan worden verklaard dat geen belangen bij de voorliggende vraag aanwezig zijn. Het ter beschikking stellen van stukken aan de amicus curiae zou mijns inziens in alle gevallen pas mogelijk moeten zijn na toestemming van partijen, die de betreffende conceptstukken mogen beoordelen. Indien de inbreng via een openbare internetconsultatie wordt gevraagd, zal daar mijns inziens zeer terughoudend ►

mee moeten worden omgegaan voor zover dit verder gaat dan de reeds gepubliceerde uitspraken.

3.5 Mogelijke dilemma's

De eenvoudige regeling in artikel 8:12b Awb laat veel mogelijkheden open waardoor in de praktijk vragen over de toepassing kunnen ontstaan. De vraag is wat de rechter zal doen als een van de partijen bezwaren heeft tegen het vragen van een inbreng van een derde. Of wat zal de rechter doen als een partij een derde aandraagt voor het geven van een inbreng? En wat als de andere partij bezwaren heeft tegen de inbreng door die derde? Het is dan aan de rechter om te besluiten of de inbreng wordt gevraagd en aan wie. De rechter zou er bijvoorbeeld voor kunnen kiezen om een brede inbreng te vragen via internet. Maar ook daar kunnen bezwaren tegen bestaan, omdat dan onduidelijk is wie een inbreng gaat leveren en wat de belangen van die derde zijn. Dit bezwaar kan ook bestaan als de rechter degenen die een inbreng mogen leveren kiest. De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak heeft ook aandacht gevraagd voor het uitnodigingsbeleid in relatie tot de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter. In reactie daarop is opgemerkt dat de rechter zorgvuldig de voordelen van het vragen van de inbreng afweegt tegen de mogelijke nadelen waarbij de beginselen van een behoorlijke procesvoering in acht moeten worden genomen.¹⁸ Als een partij gemotiveerde bezwaren heeft tegen de inbreng door een bepaalde derde, dan zou dat er mijns inziens toe moeten leiden dat de rechter aan die derde geen inbreng vraagt.

4 TOEPASSING BIJ DE HOGE RAAD

4.1 Hoge Raad is geen feitenrechter

De Hoge Raad is als enige hoogste bestuursrechtters geen feitenrechter.

Daarmee zijn de mogelijkheden voor de Hoge Raad om een inbreng aan derden te vragen mijns inziens beperkter dan voor de andere hoogste bestuursrechtters. De inbreng die de Hoge Raad vraagt, zal dan vermoedelijk met name zien op de uitleg van wettelijke bepalingen. Maar heeft de Hoge Raad daar derden voor nodig? Mag de Hoge Raad ook vragen hoe arresten in de praktijk worden toegepast of wat de gevolgen zijn van een bepaalde uitleg van een wettelijke bepaling in de praktijk? Mag de Hoge Raad bijvoorbeeld nagaan hoe steekproeven door de inspecteur worden genomen en hoe een statisticus daar tegenaan kijkt? Ik denk dat de Hoge Raad dan al snel om feitelijke informatie vraagt, dan wel in ieder geval feitelijke informatie ontvangt. Dat strookt niet met het uitgangspunt dat in beginsel in cassatie geen ruimte meer is voor een onderzoek van feitelijke aard. De gevraagde input zou kunnen worden gekwalificeerd als feiten van algemene bekendheid waar de Hoge Raad wel acht op mag slaan. Dat zijn feiten die niet voor betwisting vatbaar zijn.¹⁹ Dat hiervan sprake is ligt niet voor de hand, omdat voor feiten van algemene bekendheid doorgaans geen deskundige nodig is. In ieder geval zullen partijen in de gelegenheid moeten worden gesteld op de input die de derde levert te reageren, waardoor door hen op de feitelijke input kan worden gereageerd. Ik vraag mij af hoe de Hoge Raad daarmee om zal gaan. Het ligt voor de hand dat de Hoge Raad de input gebruikt voor het formuleren van rechtsregels en de procedure verwijst naar de feitenrechter zodat de feitenrechter deze nieuwe informatie in zijn oordeel kan betrekken.

Stel dat de inspecteur van de Belastingdienst naheffingsaanslagen loonbelasting heeft opgelegd op basis van een steekproef. In geschil is of de steekproef op de juiste wijze is uitgevoerd en representatief is. De Hoge

Raad kan een aantal deskundigen op het gebied van steekproeven zoals een statisticus vragen toe te lichten aan welke voorwaarden steekproeven moeten voldoen. Kan de Hoge Raad dan ook vragen of de steekproeven volgens de deskundige in de ahangige procedure aan de voorwaarden voldoen? Ik denk van niet, omdat de toepassing van de kennis in de procedure aan de feitenrechter is. Ik ben benieuwd op welke wijze de Hoge Raad de *amicus curiae* gaat inzetten nu de Hoge Raad geen feitenrechter is en of het dus wel mogelijk gaat zijn om een vriend van de belastingkamer van de Hoge Raad te worden.

4.2 Zitting bij de Hoge Raad

Artikel 8:12b Awb evenals enkele bepalingen over de zitting worden in artikel 29 AWR van overeenkomstige toepassing verklaard voor de procedure bij de belastingkamer van de Hoge Raad. De Hoge Raad kan zelf het initiatief nemen voor een zitting. In verband daarmee wordt artikel 29c AWR als volgt gewijzigd: '1. In het eerste lid, eerste zin, wordt «bepaalt de Hoge Raad dag en uur waarop de zaak door de advocaten van partijen zal kunnen worden bepleit» vervangen door «dan wel de Hoge Raad een onderzoek ter zitting geraden acht, bepaalt de Hoge Raad het tijdstip van de zitting».' In het huidige artikel 29c AWR staat dat de zaak door advocaten van partijen kan worden bepleit. In de nieuwe tekst komt niet meer terug dat de zaak door advocaten moet worden bepleit. In een eerder blog 'Amicus Curiae: Mag iedereen straks pleiten bij de Hoge Raad?' heb ik aan de orde gesteld dat uit de tekst van de bepaling straks niet meer de eis voortvloeit dat alleen een advocaat bij de Hoge Raad kan pleiten.²⁰ In die blog concludeer ik dat dit niet de bedoeling van de wetgever moet zijn geweest. Vermoedelijk is het bepleiten van een zaak in de zin van artikel

29c AWR gezien als een zitting bij de Hoge Raad ter beoordeling van feiten. In uitzonderlijke gevallen houdt de Hoge Raad een zitting ter vaststelling van feiten over bijvoorbeeld de ontvankelijkheid van een beroepschrift. De praktijk zal moeten uitwijzen of de Hoge Raad straks de belastingplichtige of zijn belastingadviseur toelaat om een pleidooi te houden.

5 VERGELIJKING MET PREJUDICIËLE PROCEDURE

Als de feitenrechter met toepassing van artikel 27gc AWR een rechtsvraag die in meerdere zaken speelt aan de belastingkamer van de Hoge Raad voorlegt dan bestaat al de mogelijkheid om andere dan partijen in de gelegenheid te stellen schriftelijk opmerkingen te maken en om hen uit te nodigen ter zitting aanwezig te zijn.²¹ De inbreng door derden is dan ook niet nieuw. Een belangrijk verschil is dat in de prejudiciële procedure de zaak teruggaat naar de feitenrechter nadat de Hoge Raad de rechtsvraag heeft beantwoord. Bij inschakeling van de *amicus curiae* is de Hoge Raad cassatierechter met de beperkingen die een cassatieprocedure met zich meebrengt.

CONCLUSIE

Sinds 1 juli kunnen derden een inbreng in een lopende procedure geven. Dit kan alleen bij de hoogste bestuursrechters, waardoor dit ook kan bij de belastingkamer van de Hoge Raad. Het gevolg daarvan is dat de procedurele verschillen tussen de belastingkamer en de civiele en strafkamer van de Hoge Raad nog groter zijn geworden.²² Ook moet nog blijken wat de toegevoegde waarde is voor de Hoge Raad nu de Hoge Raad geen feitenrechter is. Het inschakelen van derden in een procedure zal in de praktijk de nodige vragen gaan oproepen. De rechter beslist of de inbreng van een derde

wordt gevraagd en op welke wijze. Daarbij dient rekening te worden gehouden met eventuele belangen van de derden die een inbreng geven. Ook moet zorgvuldig worden afgewogen of en zo ja, welke stukken aan de derden ter beschikking worden gesteld. De partijen moeten de gelegenheid krijgen op het voornemen van de rechter te reageren en op de inbreng van de derde te reageren. Het be-

ginsel van hoor en wederhoor moet voorop blijven staan. Wat mij betreft, dient doorslaggevend belang te worden toegekend aan het standpunt van partijen over het al dan niet vragen van een inbreng door de *amicus curiae* en zo ja, op welke wijze. ■

Mr. A.J.C. Perdaems is fiscaal advocaat bij Hertoghs advocaten.

NOTEN

- <https://www.hogeraad.nl/prejudiciële-vragen/>.
- Besluit van 10 juni 2021, houdende wijziging van het Besluit orde van dienst gerechten en het Besluit rechtspositie Raad van State, Algemene Rekenkamer en Nationale ombudsman in verband met kruisbenoemingen tussen de hoogste rechtscolleges alsmede vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de wet van 14 oktober 2020 tot wijziging van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Wet op de rechterlijke organisatie en de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren in verband met enkele wijzigingen in het belang van de rechtseenheid en de rechtsontwikkeling bij de hoogste rechtscolleges (*Stb.* 2020, 416).
- Wet van 14 oktober 2020 tot wijziging van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Wet op de rechterlijke organisatie en de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren in verband met enkele wijzigingen in het belang van de rechtseenheid en de rechtsontwikkeling bij de hoogste rechtscolleges (*Stb.* 2020, 416).
- Dat zijn de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven en de belastingkamer van de Hoge Raad.
- Zie ook A.J.C. Perdaems, 'Vragen staat vrij: prejudiciële vragen aan de Hoge Raad', *Tijdschrift voor Formeel Belastingrecht* 2020/22.
- Wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter bevordering van innovatie van verschillende onderwerpen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering (Innovatiewet Strafvordering). Een pilotproject wordt gestart, zie *Kamerstukken II* 2020/21, 29 279, nr. 625, blz. 6.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35550, nr. 3, blz. 1.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35550, nr. 3, blz. 5.
- Artikel 8:12b, lid 1, Awb en artikel 29 Algemene wet inzake rijksbelastingen.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35550, nr. 3, blz. 16.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35550, nr. 3, blz. 17.
- Artikel 8:12b, lid 3 Awb.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35550, nr. 3, blz. 17.
- Artikel 8:12b, lid 4, Awb.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35550, nr. 3, blz. 18.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35550, nr. 3, blz. 17.
- Met uitzondering van de procedures waarin een boetebeschikking is genomen.
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35550, nr. 3, blz. 13.
- Zie ook M.W.C. Feteris, *Beroep in cassatie in belastingzaken*, Deventer: Kluwer 2014, par. 2.4.2.4.d.
- Amicus Curiae: Mag iedereen straks pleiten bij de Hoge Raad?* Te raadplegen op <https://www.taxlive.nl/nl/documenten/opinie/columns/amicus-curiae-mag-iedereen-straks-pleiten-bij-de-hoge-raad/>.
- Zie ook A.J.C. Perdaems, 'Vragen staat vrij: prejudiciële vragen aan de Hoge Raad', *Tijdschrift voor Formeel Belastingrecht* 2020/22.
- Zoals de vereisten die aan de gemachtigde worden gesteld in cassatie waarbij de civiele kamer specifieke eisen stelt aan de advocaat en bij de belastingkamer door eenieder een cassatieprocedure kan worden gevoerd.

Boom juridisch

Nu beschikbaar

Wetsanalyse

Voor een werkbare uitvoering van wetgeving met ICT

Anouschka Ausems, John
Bulles & Mariette Lokin
ISBN: 9789462909373
eISBN: 9789089745101
1e druk, 2021, 352 pagina's
€ 55,00

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boom juridisch

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Toelating tot tegenbewijs tegen een voorshands bewijsoordeel

DOOR / KLAAS AANTJES

Waaraan dient tegenbewijs in het civiel bewijsrecht te voldoen om te worden toegelaten?

Ingevolge artikel 150 Rv draagt de partij die zich beroept op rechtsgevolgen van de door haar gestelde feiten of rechten de bewijslast van die feiten of rechten, tenzij uit enige bijzondere regel of uit de eisen van redelijkheid en billijkheid een andere verdeling van de bewijslastverdeling voortvloeit.

De rechter kan, na een waardering van de wederzijdse stellingen en het voorhanden bewijsmateriaal, een feit of recht voorshands aannemelijk of bewezen achten. De wederpartij kan dan tegenbewijs tegen dat vermoeden leveren.¹ Om te worden toegelaten tot een dergelijk tegenbewijs dient de wederpartij van de partij die het (rechts)feit stelt wel voldoende te hebben gesteld, in de zin dat deze wederpartij de voorshands bewezen geachte stelling voldoende gemotiveerd moet hebben betwist.²

Een feitelijk vermoeden van de rechter kan ook worden gebaseerd op vaststaande feiten die tezamen genomen kunnen leiden tot het bewijs van het *probandum*.³ Daarbij is voldoende dat het gegeven dat de rechter tot uitgangspunt voor zijn vermoeden neemt in het geding is komen vast te staan.⁴

De toelating tot tegenbewijs tegen het voorshands bewijsoordeel houdt

in dat de wederpartij het bewijs dient te ontzenuwen dat door de partij op wie de bewijslast rust, is geleverd.⁵

Er is sprake van geslaagd tegenbewijs indien er zoveel twijfel is gezaaid dat de aanvankelijke overtuiging van de rechter aan het wankelen wordt gebracht en deze niet (meer) vermoedt dat de stellingen van de partij op wie het bewijsrisico rust, juist zijn.⁶

Toelating tot tegenbewijs houdt geen verschuiving in van de bewijslast en het bewijsrisico. Indien de wederpartij in het leveren van tegenbewijs

slaagt, herleeft het bewijsrisico voor de partij die eerst kon profiteren van de voorshands bewezenverklaring.⁷ Bij gebrek aan nieuw geleverd bewijs door de partij die zich op het (rechts)feit beroept, zal de rechter dan oordelen dat het (rechts)feit niet afdoende is bewezen met als gevolg dat het gestelde (rechts)feit niet vaststaat.⁸

Klaas Aantjes is
cassatieadvocaat bij
AantjesZevenberg
Advocaten te Rijswijk.

NOTEN

- 1 Asser Procesrecht/Asser 3 2017/56.
- 2 HR 25 september 2020, ECLI:NL:HR:2020:1510, *NJ* 2020/359, rov. 3.4. Zie verder o.a. Ahsmann, a.w., p. 317 en de noot van C.J.M. Klaassen bij HR 16 maart 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ0613, *NJ* 2008/219, onder 6. Zie ook HR 5 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8101, *NJ* 2013/214, rov. 3.4.4 (een voorshands gegeven oordeel aangaande de uitleg van een overeenkomst).
- 3 Asser Procesrecht/Asser 3 2017/304. Zie ook Pitlo/Rutgers & Krans, nr. 43.
- 4 Pitlo/Rutgers & Krans, nr. 43, p. 60.
- 5 Zie o.a. HR 2 mei 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF3807, *NJ* 2003/468, rov. 4.3.3 en HR 16 maart 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ0613, *NJ* 2008/219, m.nt. C.J.M. Klaassen, rov. 3.5. Zie ook Asser Procesrecht/Asser 3 2017/266 en T. Schouten, 'Bewijswaardering', in: *Civiel bewijsrecht voor de rechtspraak*, p. 335.
- 6 Zie de conclusie van A-G Wesseling-van Gent voor HR 26 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ8766, *NJ* 2013/261, onder 2.14 en de daar aangehaalde bronnen.
- 7 Klaassen, Meijer & Sniijders, *Nederlands burgerlijk procesrecht 2017/214*; P.A. Fruytier, 'Afwijken (verlichten) van de hoofdregel zonder omkering', in: *Civiel bewijsrecht voor de rechtspraak*, p. 182.
- 8 Zie de conclusie van A-G Wesseling-van Gent voor HR 12 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:221; Asser Procesrecht/Asser 3 2017/56 en 303-305; Pitlo/Rutgers & Krans 2014, Bewijs, nr. 40-44; M.J.A.M. Ahsmann, *De weg naar het civiele vonnis*, 2020, par. 12.4; enkele bijdragen in: J.W. de Groot, E.M. Hoogervorst & B.T.M. van der Wiel (red.), *Civiel bewijsrecht voor de rechtspraak*, 2020.

WBTR: CHECK DE STATUTEN

DOOR / LISETTE VAN DER GUN & ROGIER WOLF De WBTR is bedoeld om bestuur en toezicht van rechtspersonen te verbeteren. Advocaten Lisette van der Gun en Rogier Wolf geven uitleg.

Op 1 juli 2021 trad de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen¹ (WBTR) voor het overgrote deel² in werking. Deze wet verduidelijkt de regeling voor het bestuur en toezicht bij stichtingen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen. De WBTR geldt voor alle bestuurders en toezichthouders, dus bijvoorbeeld ook voor (niet-)betaalde bestuurders van een plaatselijke muziekvereniging of schoolstichting. De taken en verantwoordelijkheden van de bestuurders en toezichthouders worden duidelijker in de wet opgenomen. Er wordt aangesloten bij de bestaande regels voor de nv en bv. De WBTR is overigens geen aparte wet. Er vinden wijzigingen in Boek 2 BW plaats. In deze bijdrage bespreken wij een aantal wijzigingen.

RAAD VAN COMMISSARISSEN/TOEZICHT

Verenigingen en stichtingen krijgen een wettelijke basis voor het instellen van een raad van commissarissen of raad van toezicht. Voor de vereniging wordt een regeling opgenomen in ar-

tikel 2:47 BW en artikel 2:47a BW, en voor de stichting in artikel 2:292a BW. Voor de nv, bv, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen³ bestond al een wettelijke regeling. Voor deze rechtspersonen wijzigt er nauwelijks iets.

De statuten kunnen bepalen dat er een raad van commissarissen of raad van toezicht zal zijn. Dat is niet verplicht. Op basis van sectorale wetgeving kan het hebben van een raad van commissarissen of raad van toezicht wel verplicht zijn. Dat is bijvoorbeeld zo bij zorg- en onderwijsinstellingen. Net als bestuurders moeten commissarissen zich bij hun taakvervulling richten naar het belang van de vereniging of stichting en de met haar verbonden onderneming of organisatie.

MONISTISCH BESTUUR

Het wordt voor alle rechtspersonen mogelijk een monistisch bestuur in te stellen (one tier board). In een one tier board bestaat het bestuur van de rechtspersoon uit uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders. De uitvoerende bestuurders houden zich

voornamelijk bezig met de dagelijkse gang van zaken. De niet-uitvoerende bestuurders houden toezicht op het bestuur. Er is geen apart toezicht houdend orgaan, zoals bij de two tier board de raad van commissarissen. Bij de nv en bv kennen we deze bestuursvorm al sinds de op 1 januari 2013 in werking getreden Wet bestuur en toezicht. Zie artikel 2:129a BW voor de nv en artikel 2:239a BW voor de bv.

Voor de stichting is dit geregeld in het nieuwe artikel 2:44a BW en voor de vereniging in het nieuwe artikel 2:291a BW. Door de schakelbepaling van artikel 2:53a BW wordt de regeling van het monistisch bestuur ook van toepassing op de coöperatie en de onderlinge waarborgmaatschappij. Op dit moment is het in het handelsregister technisch niet mogelijk om bij stichtingen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen aan te geven of een bestuurder uitvoerend of niet-uitvoerend is. Daarom treedt de bepaling met betrekking tot een monistisch bestuur bij deze rechtspersonen

op 1 juli 2021 nog niet in werking.⁴ Dat gebeurt op een nader te bepalen tijdstip.

TEGENSTRIJDIG BELANG

Voor alle rechtspersonen gaan dezelfde regels voor tegenstrijdig belang gelden: een bestuurder of commissaris met een direct of indirect tegenstrijdig belang mag niet deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming over dat onderwerp. Een bestuurder blijft in dat geval wel vertegenwoordigingsbevoegd. Of sprake is van een tegenstrijdig belang wordt bepaald door het 'Bruil-criterium'. In het Bruil-arrest⁵ overwoog de Hoge Raad dat het voor de toepassing van de tegenstrijdig-belangregeling niet vereist is dat het zeker is dat de betreffende rechtshandeling tot benadeling van de rechtspersoon leidt, maar dat het voldoende is dat de bestuurder onverenigbare belangen heeft waardoor in redelijkheid kan worden betwijfeld of hij zich bij zijn handelen uitsluitend heeft laten leiden door het belang van de vennootschap en de aan haar verbonden onderneming. Bij de beoordeling van de vraag of sprake is van tegenstrijdig belang spelen alle feiten en omstandigheden van het geval een rol.

Als alle bestuurders een tegenstrijdig belang hebben, wordt het besluit genomen door de raad van commissarissen. Is er geen raad van commissarissen of hebben ook alle commissarissen een tegenstrijdig belang, dan neemt de algemene vergadering het besluit, tenzij de statuten anders bepalen. Een stichting heeft als enige rechtspersoon geen algemene vergadering. Daarom bepaalt de wet dat in het geval dat alle bestuurders en alle commissarissen van een stichting een tegenstrijdig belang hebben, het besluit wordt genomen door het bestuur onder schriftelijke vastlegging van de overwegingen die aan het besluit ten grondslag liggen, tenzij de statuten anders bepalen.

Als de bepalingen over tegenstrijdig belang in de huidige statuten niet in lijn zijn met de WBTR, moeten ze als ongeschreven worden beschouwd en zijn ze niet langer geldig. Als een bestuurder na inwerkingtreding van de WBTR in strijd met de (nieuwe) tegenstrijdig belang regeling deelneemt aan de besluitvorming, is het besluit vernietigbaar.

AANSPRAKELIJKHEID VAN BESTUURDERS EN COMMISSARISSEN

Bestuurders en toezichthouders van deze rechtspersonen kunnen in faillissement aansprakelijk gesteld worden voor onbehoorlijke taakvervulling. Dezelfde regels die al voor de nv (artikel 2:138 en 149 BW) golden, zijn nu via een schakelbepaling ook van toepassing op alle verenigingen (artikel 2:50a BW) en stichtingen (artikel 2:300a BW). Artikel 2:138 BW bepaalt kort gezegd dat als het bestuur zijn taak kennelijk onbehoorlijk heeft vervuld en aannemelijk is dat dit een belangrijke oorzaak is van het faillissement, de bestuurder(s) aansprakelijk zijn jegens de faillissementsboedel. Het bewijsvermoeden van artikel 2:138 lid 2 BW – als het bestuur niet heeft voldaan aan de administratieplicht (artikel 2:10 BW) of de jaarrekening niet op tijd heeft gedeponereerd (artikel 2:394 BW) heeft het zijn taak kennelijk onbehoorlijk vervuld en wordt vermoed dat dit een belangrijke oorzaak is van het faillissement – geldt niet voor alle verenigingen en stichtingen. Dit weerlegbare vermoeden geldt alleen voor verenigingen en stichtingen met commerciële activiteiten en voor verenigingen en stichtingen in de semipublieke sector, waar sectorspecifieke wet- en regelgeving verplicht tot het opstellen van een jaarrekening. Het geldt niet voor de bestuurder van de plaatselijke muziekvereniging, schoolstichting of sportclub. Het is niet relevant of een bestuurder voor zijn werkzaamheden wordt

betaald. Vanaf 1 juli 2021 is artikel 2:9 BW, dat ziet op de interne aansprakelijkheid van bestuurders, ook van toepassing op commissarissen van alle stichtingen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen, die hebben gekozen voor een one of two tier board. Tot de inwerkingtreding van de WBTR werd deze aansprakelijkheid gebaseerd op onrechtmatige daad (artikel 6:162 BW), waarbij de norm van artikel 2:9 BW werd gehanteerd.

MEERVOUDIG STEMRECHT

Er komen regels over meervoudig stemrecht van bestuurders en commissarissen van stichtingen (artikel 2:292a lid 4 BW), verenigingen (artikel 2:47 lid 4 BW), coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen (artikel 2:53a jo. 47 lid 4 BW). De statuten kunnen bepalen dat aan een met name of in functie aangeduide bestuurder of commissaris meer dan een stem wordt toegekend. Net als bij de nv (artikel 2:129 lid 2 BW) en de bv (artikel 2:239 lid 2 BW) kan een bestuurder of commissaris niet meer stemmen uitbrengen dan de andere bestuurders of commissarissen samen.

Een statutaire regeling van meervoudig stemrecht waarbij een bestuurder of commissaris meer stemmen kan uitbrengen dan de andere bestuurders of commissarissen samen, zoals dat tot nu regelmatig in statuten van stichtingen bijvoorbeeld in het kader van opvolging in het familiebedrijf was opgenomen, is nog maximaal vijf jaar geldig. Deze regeling moet bij de eerstvolgende statutenwijziging worden aangepast.

BELET EN ONTSTENTENIS

Het wordt voor alle rechtspersonen verplicht belet- en ontstentenisregels in de statuten op te nemen. Van belet is sprake als een bestuurder of commissaris tijdelijk zijn taken niet kan vervullen, zoals in geval van schorsing of ziekte. In de statuten kan een ►

bepaling opgenomen worden die aangeeft wanneer sprake is van belet, bijvoorbeeld als gedurende een bepaalde periode geen communicatie mogelijk is tussen een rechtspersoon en een bestuurder of commissaris. Van ontstentenis is sprake als een bestuurder of commissaris definitief zijn taken niet meer kan vervullen, zoals in geval van ontslag of overlijden. De statuten moeten aangeven hoe in het bestuur of toezicht wordt voorzien als *alle* bestuurders of *alle* commissarissen tijdelijk of definitief verhinderd zijn hun taken te vervullen. De statuten kunnen ook regels bevatten voor het geval van belet of ontstentenis van een of meer bestuurder(s) of commissaris(sen). Dat is niet verplicht. Hij die in geval van belet of ontstentenis van bestuurders op grond van de statuten is aangewezen bestuursdaden te verrichten, wordt wat betreft deze bestuursdaden gelijkgesteld met een bestuurder. Hij is dan net als een statutair bestuurder gehouden tot een behoorlijke taakvervulling. Als hij dat niet doet, kan hij aansprakelijk zijn. Als in de statuten nog geen belet- en ontstentenisregeling is opgenomen, moet een dergelijke regeling bij de eerstvolgende statutenwijziging worden opgenomen. Rechtspersonen die na 1 juli 2021 worden opgericht, moeten meteen in de statuten een regeling opnemen voor belet en ontstentenis van bestuurders en commissarissen.

De regeling die bepaalt op welke wijze de taken en bevoegdheden voorlopig worden uitgeoefend in geval van belet of ontstentenis van (alle) commissarissen van een nv kan nog niet in werking treden, omdat in de WBTR bij de nv geen overgangrecht voor deze bepaling is opgenomen. In een verzamelwet wordt apart geregeld dat voor nv's geldt dat zij bij de eerstvolgende statutenwijziging een belet- en ontstentenisregeling

voor commissarissen in de statuten moeten opnemen.

ONTSLAG VAN EEN STICHTINGSBESTUURDER OF -COMMISSARIS

Omdat stichtingen geen leden en vaak ook geen raad van commissarissen of raad van toezicht hebben, kan een bestuurder van een stichting door de rechtbank worden ontslagen op verzoek van het Openbaar Ministerie of een belanghebbende. Op grond van het huidige artikel 2:298 BW kan de rechter een bestuurder ontslaan op grond van: 1) iets doen of nalaten in strijd met de wet of statuten, 2) (financieel) wanbeheer, of 3) het niet (behoorlijk) voldoen aan een bevel van de rechtbank om inlichtingen te verschaffen (artikel 2:297 BW). De rechter krijgt op grond van de WBTR (artikel 2:298a BW) meer beoordelingsvrijheid om op verzoek van het Openbaar Ministerie of een belanghebbende bestuurders en ook commissarissen van een stichting te ontslaan. Ontslag wordt nu ook mogelijk op grond van taakverwaarlozing of andere gewichtige redenen of wegens een ingrijpende wijziging van omstandigheden waardoor in functie blijven niet langer kan worden geduld. Een bestuurder of commissaris die door de rechtbank wordt ontslagen, krijgt een bestuurs- of commissarisverbod van vijf jaar

opgelegd, tenzij hem geen ernstig verwijt gemaakt kan worden.

TIPS

- Check statuten: welke bepalingen moeten aangepast worden en/of welke regelingen moeten in de statuten worden opgenomen?
- Wanneer is de eerstvolgende statutenwijziging? Neem de wijzigingen van de WBTR dan mee.
- De WBTR maakt het mogelijk in de statuten af te wijken van de wettelijke tegenstrijdig-belangbepaling. Maak gebruik van die flexibiliteit (uiteraard binnen de grenzen van de wet).
- De vorige tip geldt ook voor de belet- en ontstentenisregeling. Statutair kan aan de term 'belet' nader invulling worden gegeven.
- Kan volgens de huidige statuten van een stichting, vereniging, coöperatie of onderlinge waarborgmaatschappij een van de bestuurders de andere(n) overstemmen, pas dan tijdig en in ieder geval vóór 1 juli 2026 de regeling over meervoudig stemrecht aan. ■

Lisette van der Gun en **Rogier Wolf** zijn advocaat bij UdinkSchepel Advocaten in Den Haag. Rogier Wolf is ook universitair docent Ondernemingsrecht aan Maastricht University (ICGI) en lid van de advocatenredactie van het *Advocatenblad*.

NOTEN

- 1 *Kamerstukken* 34 491. Wet van 11 november 2020 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek in verband met de uniformering en de verduidelijking van enkele bepalingen omtrent het bestuur en de raad van commissarissen van rechtspersonen (Wet bestuur en toezicht rechtspersonen), *Stb.* 2020, 507.
- 2 Volgens het oorspronkelijke inwerkingtredingsbesluit zou de WBTR geheel in werking treden op 1 juli 2021. Uit een gewijzigd inwerkingtredingsbesluit volgt dat de invoering van de bepalingen die gaan over het monistisch bestuursmodel en de ontstentenis- en beletregeling bij een nv wordt uitgesteld.
- 3 Dat was geregeld in artikel 2:57 BW en wordt geregeld in artikel 2:53a jo. artikel 2:47 en 47a BW.
- 4 Besluit van 11 juni 2021 tot wijziging van het Besluit van 1 december 2020 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (*Stb.* 2020, 508).
- 5 HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA0033, *NJ* 2007/420 m.nt. Maeijer.

CASSATIE IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aanjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@aanjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@aanjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

NASCHOLINGEN VOOR JURISTEN OVER MEDISCHE ONDERWERPEN

Dit najaar voor u op de agenda:

DE BIPOLAIRE STOORNIS 17 SEPTEMBER

drs. Marc Lochmann van Bennekom (psychiater) | 5 PO-punten

NEUROTEN, ZENUWPEZEN EN BANGERIKEN UIT DE SCHADUW 6 OKTOBER

dr. Thom vd Heuvel (klinisch psycholoog) | 5 PO-punten

MENSEN MET PSYCHOTISCHE STOORNISSEN 4 NOVEMBER

prof.dr. Lieuwe de Haan (psychiater) | 4 PO-punten

AUTISME EN ADHD 18 NOVEMBER

prof.dr. Jan Buitelaar (psychiater) | 5 PO-punten

MALINGERING 1 DECEMBER

prof.dr. Frank Koerselman (psychiater) | 4 PO-punten

Voor meer informatie en inschrijven: www.scem.nl

scem.

ADVocaat CENTRAAL

SOFTWARE VOOR DE ADVOCATUUR

Uw software leverancier stopt er mee? Stap nu over op AdvocaatCentraal

Geen server meer nodig, uw data veilig versleuteld in onze Nederlandse cloud

Outlook integratie voor e-facturatie en e-mail correspondentie naar en vanuit uw dossier

Eenvoud in gebruik met alles wat een advocaat nodig heeft

De laagste kosten per gebruiker

"Wij zijn begin 2020 tot volle tevredenheid overgestapt op AdvocaatCentraal. Het is een overzichtelijk zeer gebruiksvriendelijk programma. Zelfs voor digibeten is dit een super programma. De helpdesk is goed bereikbaar, erg klantvriendelijk en snel in het ondernemen van actie."

Monique Kahlman, Buntsma Advocaten

T (035) 543 55 66

W www.advocaatcentraal.nl

INHOUD

Publicatiedatum 27 juli 2021

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofredacteur

Kees Pijnappels

Coördinatie

Sabine Droogleeveer Fortuyn

Illustraties

Floris Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Eindredactie

Tatiana Scheltema

Correctie

Sandra Braakmann

Citeerwijze

Adv.bl. 2021-6, Kroniek Insolventierecht, p.

Adv.bl. 2021-6, Kroniek Aansprakelijkheidsrecht, p.

Aan dit nummer werkten mee

Matthieu Brink, Floris Dix, Dennis Helmons, Caspar Janssens, Laura Kirch Jaap van der Meer, Bastiaan Rolevink, Bart Smink, Ren Smink, Ferah Taptik, Sandra Tijssen-Dellemijn, Suzan Winkels-Koerselman

Digitaal

Eerdere kronieken zijn ook digitaal te raadplegen op Advocatenblad.nl/kronieken

Kroniek Insolventierecht

- 65 Faillissements(proces)recht
- 65 Procedures in faillissement
- 66 Fixatiebeginsel
- 66 Levensverzekering en faillissement
- 67 Overeenkomsten in faillissement
- 67 Werknemers en insolventie
- 67 Verrekening
- 68 Zekerheden
 - 68 Pand & hypotheek
 - 68 Bankgarantie
- 68 Onrechtmatigheden
 - 68 Faillissementspauliana
 - 69 Bestuurdersaansprakelijkheid
 - 69 Strafrecht en bestuurders
- 70 Rechten en plichten curator
 - 70 Beëindiging faillissement bij voldoende baten
 - 70 Bewaarplicht medische dossiers
 - 70 Aansprakelijkheid curator
- 70 Dwangakkoord
- 71 Wet homologatie onderhands akkoord
 - 71 Homologatie Jurlights (Holding) B.V.
 - 71 Homologatie agrarische maatschap
 - 71 Homologatie glastuinbouwbedrijf
 - 72 Afwijzing homologatie winkel/eenmanszaak
 - 72 Aanwijzing herstructureringsdeskundige

Kroniek Aansprakelijkheidsrecht

- 73 Medische aansprakelijkheid
- 75 Beroepsaansprakelijkheid
- 76 Overheidsaansprakelijkheid
- 77 Bestuurdersaansprakelijkheid
- 78 Faillissementsaansprakelijkheid
- 79 Varia

de wetenschap die ik heb
als bestuurder – dat ik mijn
Mede-bestuurders oplicht – heeft in
het maatschappelijk verkeer te gelden
als wetenschap van de rechtspersoon,
en aldus zijn ze medeplichtig en
akkoord...

KRONIEK INSOLVENTIERECHT

DOOR / MATTHIEU BRINK, FLORIS DIX, DENNIS HELMONS, JAAP VAN DER MEER, BASTIAAN ROLEVINK, BART SMINK, RENÉ SMINK, SANDRA TIJSSSEN-DELLEMIJN & SUZAN WINKELS-KOERSELMAN

Alle voor de rechtsontwikkeling belangrijke arresten uit de tweede helft van 2020 en de eerste helft van 2021 van de Hoge Raad en voor de praktijk relevante rechtspraak op het gebied van insolventierecht worden in deze Kroniek behandeld.¹ Daarbij passeren een aantal uitspraken van lagere rechters omtrent de WHOA de revue. Gezien de recente inwerkingtreding van deze wet staan wij daar iets uitgebreider bij stil.

FAILLISSEMENTS- (PROCES)RECHT

Eind 2020 boog de Hoge Raad zich over de vraag of de aanvrager van een faillissement aansprakelijk kan zijn voor de door het faillissement ontstane schade wanneer het faillissement van de schuldenaar op een rechtsmiddel wordt vernietigd (HR 11 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2004, *JOR* 2021/98). Volgens de Hoge Raad is een aanvrager van een faillissement alleen aansprakelijk wanneer hij (i) wist of behoorde te weten dat geen grond bestond voor het uitspreken van het faillissement dan wel (ii) hij anderszins met de aanvraag misbruik van bevoegdheid maakt. Het geval dat een aanvrager een faillissement uitlokt dat op een rechtsmiddel wordt vernietigd, kan volgens de Hoge Raad niet op een lijn worden gesteld met het geval van een onrechtmatig gelegd beslag of een onrechtmatige executie van een vonnis. Het uitspreken van een faillissement is geen rechtsuitoefening door de aanvrager, maar een beslissing van de rechter ten behoeve van allen die bij het vermogen van de schuldenaar belang hebben (art. 1 lid 1 Fw). In een andere uitspraak ging het over

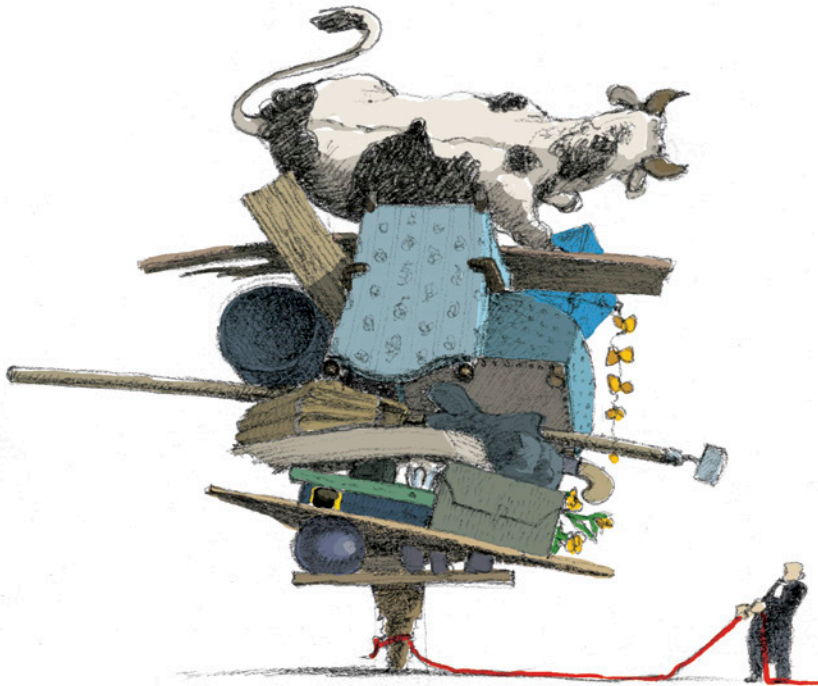
een verzoek van de bewindvoerder tot tussentijdse beëindiging van een schuldsaneringsregeling op grond van artikel 350 lid 3 aanhef en onder c en d Fw (HR 5 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:351). De rechtbank had de toepassing van de schuldsaneringsregeling vanwege het door de sanieten niet-nakomen van hun verplichtingen tussentijds beëindigd, zonder het faillissement van de schuldenaren te hebben uitgesproken, na te hebben vastgesteld dat er geen baten waren. Een tussentijdse beëindiging leidt niet meer van rechtswege tot een faillissement wanneer er geen baten te verwachten zijn in een opvolgend faillissement. In dit geval waren die baten er wel maar had de rechtbank die over het hoofd gezien. De bewindvoerder diende een herstelverzoek in wat de rechtbank er toe bracht op grond van een kennelijke fout alsnog via een rectificatievonnis tot faillietverklaring van de schuldenaren over te gaan. De Hoge Raad is van mening dat hier geen sprake was van een kennelijke fout van de rechtbank als bedoeld in artikel 31 Rv en oordeelt dat de tussentijdse beëindiging van de schuldsaneringsregeling in stand

moet blijven waarbij de Hoge Raad zich beroept op het gesloten stelsel van rechtsmiddelen.

De Hoge Raad overwoog in een ander arrest dat het past bij de strekking van het rechtsmiddel van verzet van artikel 8 lid 2 Fw, dat de schuldenaar die in verzet komt van het vonnis waarbij hij failliet is verklaard, in de verzetprocedure alsnog op de voet van artikel 3 Fw om toelating tot de schuldsaneringsregeling kan verzoeken (HR 26 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:460, *NJ* 2021/128). Dit strookt met het uitgangspunt dat het faillissement van een natuurlijk persoon zo veel mogelijk moet worden tegengegaan. Het brengt mee dat de regel dat als het faillissement eenmaal is uitgesproken, de schuldenaar slechts binnen de in artikel 15b Fw vermelde grenzen om toepassing van de schuldsaneringsregeling kan verzoeken, niet geldt in de verzetprocedure.

PROCEDURES IN FAILLISSEMENT

De Hoge Raad kwam recentelijk terug op de toepassing van artikel 29 Fw ten opzichte van eerdere rechtspraak (HR 18 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2100, *JOR*

2021/75). Artikel 29 Fw bepaalt dat een aanhangige rechtsvordering op faillissementsdatum wordt geschorst om alleen dan te worden voortgezet indien de verificatie van de vordering wordt betwist. Ten eerste oordeelt de Hoge Raad dat artikel 29 Fw thans ook van toepassing is als nadien een rechtsmiddel wordt ingesteld. De Hoge Raad oordeelt voorts dat het niet relevant is welke partij het middel instelt. Tot slot komt de Hoge Raad tot het oordeel dat de rechter die constateert dat in de vorige instantie verzuimd is om de schorsing vast te stellen, dit alsnog in elke stand van het geding ambts-halve dient te doen en de bestreden uitspraak op die grond moet vernietigen. Na die vernietiging dient de rechter die de zaak afhandelt alsnog toepassing te geven aan de schorsingsregeling van artikel 29 Fw.

FIXATIEBEGINSEL

Het hof schetste de werking van het fixatiebeginsel in faillissement in de volgende uitspraak. Op 2 oktober 2012 is de onderneming Bleiswijk Boeketservice ('BB') in staat van faillissement verklaard (Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2020:759, *JOR* 2020/240, *RI* 2020/57). Op 3 oktober 2012 is vanaf

een door BB aangehouden bankrekening een bedrag van € 4.500 per automatische incasso overgeboekt. De rekening vertoonde ten tijde van de faillietverklaring een negatief saldo. Storning was volgens de bank niet meer mogelijk. De curator vordert terugbetaling van de € 4.500. In eerste aanleg oordeelde de kantonrechter dat er geen sprake is van een in strijd met artikel 23 Fw verrichte beschikkingshandeling, aangezien de betaling op 3 oktober 2012 geen handeling betreft die het onder het faillissement vallende vermogen raakt nu de op naam van BB staande bankrekening ten tijde van de faillietverklaring een negatief saldo vertoonde. Het hof daarentegen oordeelt dat de curator een girale betaling als onverschuldigd van de begunstigde kan terugvorderen als die na datum faillissement is voldaan vanaf een op naam van de failliet staande bankrekening die een debetsaldo vertoonde. Het fixatiebeginsel heeft namelijk een bredere strekking dan alleen het verlies van beheers- en beschikkingsbevoegdheid van de schuldenaar. Het strekt ertoe dat zowel de goederen van de schuldenaar waarop verhaald kan worden – de activa van de schuldenaar – als de hoogte en voorrang van de vorderingen – de passiva van

de schuldenaar – worden bepaald naar de dag van de faillietverklaring (fixatiebeginsel). Dat de bankrekening van BB reeds een debetstand vertoonde, maakt dat niet anders. In een ander arrest ging het om het volgende (Gerechtshof Amsterdam 17 maart 2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:862, *JOR* 2021/43). Schuldenaar is failliet verklaard maar gaat met succes in verzet en het faillissement wordt vernietigd. Tijdens het faillissement maar voor de peildatum van de onherroepelijke vernietiging van het faillissement heeft de bank uit zijn eigen vermogen restitutiebetalingen gedaan aan de faillissementsboedel. Na vernietiging van het faillissement heeft de curator het geld terugbetaald aan de bank en heeft de bank de betalingen teruggestort aan de crediteuren. Schuldenaar had hier geen aanspraak op. De bank had daarnaast derdenbeslag gelegd bij de curator tegen de schuldenaar tijdens het faillissement. Het hof oordeelde dat het derdenbeslag herleefde na vernietiging van het faillissement.

LEVENSVERZEKERING EN FAILLISSEMENT

De curator kan een levensverzekering uitsluitend afkopen of wijzigen voor zover de begunstigde of verzekeringnemer daardoor niet onredelijk wordt benadeeld. Hiervan is sprake indien de verzekering een verzorgingskarakter heeft in die zin dat de toekomstige uitkeringen noodzakelijk zijn voor de verzorging van de oude dag van de verzekerde, begunstigde of nabestaanden. Het Gerechtshof Den Bosch oordeelde in deze zaak in tegenstelling tot de rechtbank dat bij een overdracht van de rechten uit een levensverzekering de onredelijke benadelingstoets niet van toepassing is en dat de curator in casu mocht overdragen omdat de verzekeringnemer/gefaillieerde daarvoor toestemming had gegeven. De Hoge Raad volgt de lijn van het hof wat betreft de mogelijkheid van overdracht (HR 8 januari 2021, ECLI:NL:HR:2021:36, *JOR* 2021/76, *RI* 2021/9). Maar wat

betreft de onrechtmatigheid van de overdracht door de curator komt de Hoge Raad tot een ander oordeel. De curator had de failliet ten onrechte meegedeeld voornemens te zijn de polis af te kopen waarop de failliet instemde met overdracht van de rechten tegen betaling van een vergoeding aan de curator. Volgens de Hoge Raad had de curator de gefailleerde beter moeten inlichten over diens rechtspositie ten aanzien van deze levensverzekering en was de gefailleerde duidelijk op het verkeerde been gezet door te dreigen met afkoop van de levensverzekering.

OVEREENKOMSTEN IN FAILLISSEMENT

In vervolg op het arrest van 2 december 2016² heeft de Hoge Raad op 4 december 2020 in het faillissement van een aannemer waarbij kopers van nieuwbouwwoningen opdracht hadden gegeven tot meerwerk besloten dat de verbintenis van de kopers tot betaling niet wijzigt doordat de niet-nagekomen verbintenis van de aannemer tot het verrichten van het werk op grond van artikel 6:87 lid 1 BW is omgezet in een verbintenis tot vervangende schadevergoeding (HR 4 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:1954, *JOR* 2021/52). Dat brengt mee dat de verplichting van de kopers om de tweede meerwerktermijn te betalen, pas ontstaat wanneer de curator zijn verbintenis, in casu de verbintenis tot betaling van vervangende schadevergoeding, heeft uitgevoerd. Omdat de curator de vervangende schadevergoeding niet heeft betaald, en de vordering van de boedel op de kopers met betrekking tot betaling van de tweede meerwerktermijn dus niet is ontstaan, verwerpt de Hoge Raad het beroep van de curator.

WERKNEMERS EN INSOLVENTIE

In de Heiploeg-zaak heeft de Hoge Raad bij tussenarrest prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie (HR 17 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:753, *JOR* 2020/162, *RI*

2020/43 en ECLI:NL:HR:2020:954, *NJ* 2020/235). De Hoge Raad moet zich uitlaten over de vraag of een overgang van onderneming die is geëffectueerd in faillissement, maar is voorbereid in een daaraan voorafgaande 'pre-pack', onder de faillissements-uitzondering valt van artikel 7:666 lid 1 sub a BW. Hangende deze procedure wijst het Hof van Justitie naar het Smallsteps-arrest waarin is geoordeeld dat de 'pre-pack' zich niet verdraagt met artikel 5 van Richtlijn 2000/23/EG en er in een 'pre-pack' in beginsel dus sprake is van overgang van onderneming waarbij de werknemers automatisch in dienst komen bij de verkrijger. De Hoge Raad lijkt met zijn tussenarrest op zoek naar een opening in het Smallsteps-arrest en legt opnieuw prejudiciële vragen voor aan het Hof van Justitie waarbij zij veel aandacht besteedt aan de Nederlandse faillissementsprocedure met de gedachte dat dit onvoldoende is uiteengezet in de Smallsteps-zaak. Bij de kantonrechter in Oost-Brabant trok een werkneemster aan het langste eind (Kantonrechter Rechtbank Oost-Brabant zp. 's-Hertogenbosch 27 augustus 2020, ECLI:NL:RBOBR:2020:4206, *JOR* 2021/47). Werkgever wordt op eigen aanvraag failliet verklaard nadat een werkneemster zich vanwege een ruzie ziek heeft gemeld. De curator zegt de arbeidsovereenkomst op tegen de kortst mogelijke termijn. De werkneemster gaat in verzet tegen de faillietverklaring van de onderneming en het faillissement wordt vernietigd. De gewone arbeidsrechtelijke regels van Boek 7 BW zijn weer van toepassing na vernietiging van het faillissement. Op grond van artikel 13 Fw is de werkgever gebonden aan de handelingen van de curator. De gevolgen van de opzegging van de arbeidsovereenkomst komen dus voor rekening van de werkgever. Omdat sprake is van een onregelmatige opzegging met een opzegtermijn van zes weken is de werkgever nog resterend loon voor de reguliere opzegtermijn verschuldigd aan de werkneemster. Omdat

het initiatief van ontslag vanuit de werkgever kwam, is de werkgever een transitievergoeding verschuldigd. Tevens moet de werkgever een billijke vergoeding betalen omdat hij zich niet altijd als goed werkgever heeft gedragen.

VERREKENING

In het volgende arrest is het tijdstip van de bevoegdheid tot verrekening aan de orde (HR 11 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2005). De Hoge Raad overwoog dat het er bij de beoordeling van een beroep op verrekening als bedoeld in artikel 6:127 BW om gaat of de schuldenaar de bevoegdheid tot verrekening al heeft op het moment dat hij aan de schuldeiser verklaart dat hij zijn schuld met een vordering verrekent. Indien dat op dat moment het geval is, gaan op grond van artikel 6:127 lid 1 BW beide verbintenissen tot hun gemeenschappelijk beloop teniet en werkt de verrekening op grond van artikel 6:129 lid 1 BW terug tot het tijdstip waarop de bevoegdheid tot verrekening is ontstaan. De Hoge Raad vervolgt met de overweging dat indien in een procedure bij wijze van verweer een beroep wordt gedaan op verrekening en de rechter dat verweer verwerpt met toepassing van artikel 6:136 BW, die rechter aan een verdere beoordeling van de bevoegdheid van de schuldenaar tot verrekening als bedoeld in artikel 6:127 lid 2 BW niet toekomt. Als de schuldenaar vervolgens in hoger beroep opkomt tegen de verwerping van zijn verrekeningsverweer op de voet van artikel 6:136 BW, moet de rechter in hoger beroep, indien hij voor toepassing van artikel 6:136 BW geen aanleiding ziet, alsnog beoordelen of de schuldenaar tot verrekening bevoegd was op het moment dat deze de verrekeningsverklaring uitbracht, aldus de Hoge Raad. Het arrest van het hof wordt door de Hoge Raad vernietigd omdat het hof blijk had gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat de vraag of Van Noort Gassler

beschikte over de bevoegdheid tot verrekening moest worden beoordeeld aan de hand van de feiten en omstandigheden zoals die voorlagen op het moment dat het hof arrest wees, waarbij het hof had geoordeeld dat de verwerping door de rechtbank van het door Van Noort Gassler gedane beroep op verrekening, de werking aan de verrekeningsverklaring van Van Noort Gassler had ontnomen.

ZEKERHEDEN

Pand & hypotheek

De rechtbank zag zich geconfronteerd met het volgende (Rechtbank Amsterdam 18 maart 2020, rolnr. HA ZA 19-138, *JOR* 2021/44). Deutsche Bank heeft een financiering verstrekt aan AV Lease waarin is bepaald dat onder meer de huidige en toekomstige vorderingen stil verpand zijn aan Deutsche Bank. AV Lease verhuurde geluidsapparatuur aan PGT voor de duur van zestig maanden met optie tot koop na afloop van de lease-termijn. Tijdens de leaseovereenkomst kwam AV Lease in staat van faillissement te verkeren. De curator en Deutsche Bank kregen onenigheid over het pandrecht van Deutsche Bank op de betalingen van PGT aan AV Lease na de faillissementsdatum en over de vraag of de betaling van de koopsom ook reeds verpand was. De betaling van de koopsom valt in beginsel niet onder het pandrecht omdat nog geen sprake was van een toekomstige vordering. De datum van de wilsverklaring van PGT om de koopoptie te lichten, is van belang. Deze datum ligt, zo oordeelde de rechtbank voorlopig, na datum faillissement en valt niet onder het pandrecht van Deutsche Bank. Bij de Hoge Raad diende een zaak waarbij op dezelfde dag twee of meer stille pandrechten op hetzelfde goed werden gevestigd. De Hoge Raad kwam tot het oordeel dat er in beginsel twee of meer afzonderlijke pandrechten met gelijke rang op dat goed ontstaan, behoudens er ten aanzien van ieder daarvan een ander tijdstip

van vestiging kan worden vastgesteld (Hoge Raad 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, *RvdW* 2021/423, RI 2021/49). Het past in het stelsel van de wet dat rangwijziging – gelijk bij het recht van hypotheek – ook mogelijk is ten aanzien van het recht van pand door analoge toepassing van artikel 3:262 lid 1 BW. Toestemming door de pandhouders dient te voldoen aan dezelfde vormvereisten als voor vestiging van het pandrecht. Rangwijziging kan plaatsvinden bij vestiging van een nieuw pandrecht en ook naderhand.

In een ander arrest overwoog de Hoge Raad dat het hof in het faillissement van elektrolysefabriek Zalco niet onbegrijpelijk had geoordeeld dat curatoren die zich beriepen op een termijn van artikel 58 Fw daarmee onrechtmatig jegens pandhouder Glencore handelden door in die termijnstelling voorwaarden te verbinden om het recht van parate executie uit te oefenen die in redelijkheid niet te realiseren waren in de gestelde termijn (HR 13 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1787, *RI* 2021/2). Door de onredelijke termijnstelling heeft de pandhouder niet over kunnen gaan tot verwijdering en veiling van het in casu verpande gestolde aluminium. Hierdoor heeft de pandhouder schade geleden.

Bankgarantie

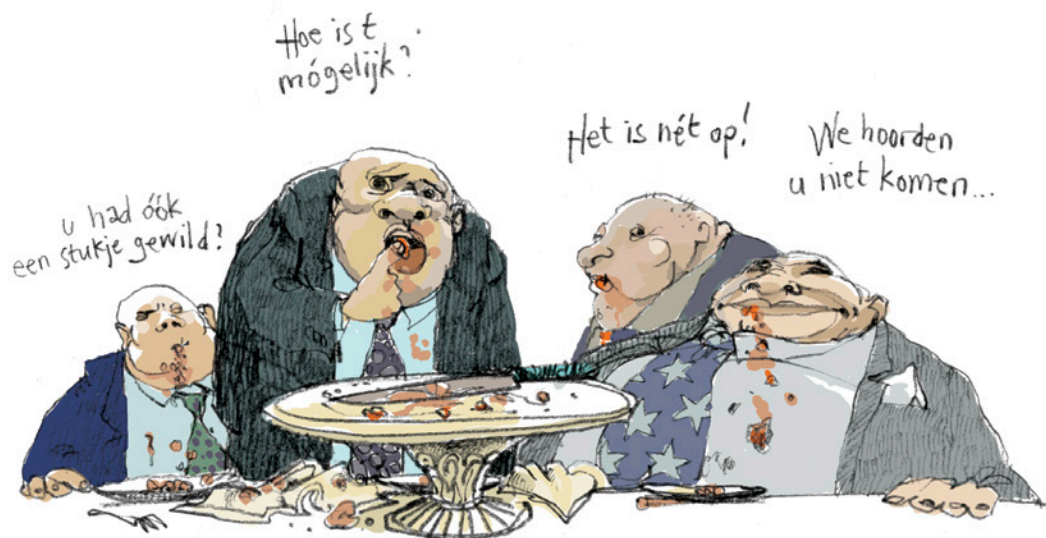
De Hoge Raad heeft uitspraak gedaan in een zaak waarbij de zustersvereniging van een onderaannemer een bankgarantie had gesteld ten behoeve van de hoofdaannemer als zekerheid voor de nakoming van de verplichtingen van de onderaannemer (HR 27 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1892, *JOR* 2021/51). Deze onderaannemer gaat failliet en de hoofdaannemer trekt vervolgens de bankgarantie. In de door de curator tegen de hoofdaannemer ingestelde arbitrale procedure wordt vastgesteld dat de hoofdaannemer per saldo een bedrag van € 368.000 moet betalen aan de boedel. De hoofdaan-

nemer voldoet vervolgens dit bedrag, met inbegrip van de getrokken bankgarantie, aan de curator. De zustersvereniging van de failliete onderaannemer is van mening dat zij een boedelvordering heeft wegens ongerechtvaardigde verrijking van de boedel, omdat de bankgarantie onterecht zou zijn getrokken en het geïnde bedrag is terugbetaald aan de boedel terwijl dit naar haar had gemoeten. Volgens de Hoge Raad had de hoofdaannemer ten tijde van het invoeren van de bankgarantie een vordering op de onderaannemer die het bedrag van de bankgarantie oversteeg zodat nadien geen verplichting is ontstaan tot terugbetaling van het onder de bankgarantie geïnde bedrag. Dat de arbiters het geïnde bedrag van de bankgarantie betrokken hebben bij het bedrag dat de hoofdaannemer per saldo verschuldigd zou zijn aan boedel maakt dit volgens de Hoge Raad niet anders. De Hoge Raad doet de zaak zelf af en oordeelt dat de boedel niet ongerechtvaardigd is verrijkt en de zustersvereniging geen boedelvordering heeft.

ONRECHTMATIGHEDEN

Faillissementspauliana

In Amersfoort boog de kantonrechter zich over de volgende casus (Ktr. Rb Midden-Nederland zp. Amersfoort, ECLI:NL:RBMNE:2020:4954, *JOR* 2021/50). Witteveen verkeerde in zwaar weer en was, toen een faillissementsaanvraag afgewezen was, met gedaagde een minnelijke regeling tot betaling van diverse bedragen overeengekomen. Hoger beroep over deze afwijzing liep nog. Later is alsnog tot surseance en faillietverklaring overgegaan op eigen aanvraag. De vraag is of deze crediteur op grond van artikel 47 Fw kennis had van de nieuwe faillissementsaanvraag. Dit wordt positief beantwoord, omdat hoger beroep nog mogelijk was bij afwijzing van de faillissementsaanvraag en de crediteur geacht moet worden wetenschap van de faillissementsaanvraag te hebben. Dat het

faillissement uitgesproken wordt door een andere aanvraag waarvan de crediteur geen weet had, maakt voor de wetenschap van artikel 47 Fw niet uit omdat het hoger beroep nog aanhangig was.

In een andere zaak bij het hof ging het om een heropening van een eerder gevoerde procedure³ op grond van artikel 382 sub c Rv waarin de curator van X een kredietovereenkomst met daarin opgenomen een verplichting tot zekerheidstelling op grond van de faillissementspauliana heeft vernietigd (Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 18 februari 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:1368, JOR 2020/212). De curator heeft, na het voeren van voornoemde procedure en uiteindelijke verwerping van het beroep door de Hoge Raad, stukken in handen gekregen die door toedoen van de wederpartij Jaya waren achtergehouden. Het gaat om het verzwijgen van het zich schuldig maken aan bedrieglijke verkorting van de schuldeisers door de bestuurder en grootaandeelhouder van Jaya, waarvoor aan hem een gevangenisstraf is opgelegd. Uit de strafprocedure blijkt dat de bestuurder van Jaya een recidivist als het gaat om het bedenken en uitvoeren van schuldeisers benadelende financieringscon-

structies. Het hof komt bij beoordeling in de heropeningsprocedure tot de conclusie dat aan de vereisten voor de faillissementspauliana is voldaan en bekrachtigt alsnog het vonnis uit 2010 waarin de vorderingen van de curator zijn toegewezen.

Bestuurdersaansprakelijkheid

De volgende uitspraak van het hof is interessant omdat hij onder meer ingaat op de zogenaamde peildatum waarop (feitelijk) bestuurders en aandeelhouders er rekening mee moeten houden dat het uitkeren van dividend niet (meer) is toegestaan met in casu alle gevolgen van dien (Hof Arnhem-Leeuwarden 24 maart 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:2491, JOR 2020/197, RI 2020/55). De onderneming Welsec wordt in eerste instantie bij vonnis van de rechtbank in 2005 veroordeeld tot betaling aan de staat van een bedrag ad € 1.292.215 in verband met verontreiniging van de bodem. In hoger beroep komt op 14 juli 2009 in een deskundigenrapport vast te staan dat Welsec veroorzaker is van de vervuiling. Volgens het hof had na deze vaststelling in 2008 en 2009 een voorziening getroffen moeten worden voor de claim. Desondanks wordt op 9 november 2009 (€ 679.164) en op 2 juli 2010 (€ 601.946) een divi-

dendbesluit genomen en uitgekeerd. Hierdoor kan na het eindarrest van het hof op 7 mei 2011 het toegewezen bedrag ad € 1.196.544 aan de staat niet voldaan worden. Welsec is op 31 januari 2012 op eigen aangifte failliet verklaard. Het hof concludeert onder meer onbehoorlijk bestuur ex artikel 2:248 BW van de (feitelijk) bestuurders en onrechtmatig handelen van de aandeelhouder door over de jaren 2008 en 2009 het volledige bedrijfsresultaat als dividend aan zichzelf uit te keren.

Strafrecht en bestuurders

In een strafzaak waarin de verdachte was veroordeeld wegens oplichting (art. 326 Sr) en valsheid in geschrifte (art. 225 Sr) had het hof de verdachte als bijkomende straf ontzet van het recht om het beroep van bestuurder of feitelijk leidinggevende van een rechtspersoon, dan wel daarmee gelijkgestelde vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid, maatschap, rederij of doelvermogen uit te oefenen voor de duur van twee jaren (art. 28 lid 1 aanhef en onder 5 Sr). De ontzetting van het recht beperkt zich tot de uitoefening van het beroep waarin de schuldige het misdrijf heeft begaan, aldus de memorie van toelichting. De Hoge Raad overwoog

in zijn arrest dat de ontzetting van het recht bepaalde beroepen uit te oefenen zich ook kan uitstrekken tot de beroepsuitoefening als overeenkomstig het rechtspersonenrecht benoemd bestuurder van een rechtspersoon (HR 8 september 2020, ECLI:NL:HR:2020:1378, *JOR* 2021/54). De Hoge Raad vernietigt de door het hof opgelegde bijkomende straf voor zover deze verder strekt dan de ontzetting van het recht tot uitoefening van het beroep van bestuurder van een rechtspersoon.

In een andere strafzaak had het hof de verdachte eveneens een bijkomende straf opgelegd, namelijk ontzetting van het recht van de verdachte tot uitoefening van het beroep van bestuurder of feitelijk bestuurder van enige rechtspersoon voor de duur van vijf jaren. In cassatie betoogt de verdachte dat niet hij als feitelijk leidinggever het feit heeft begaan, maar de rechtspersoon waaraan hij leiding gaf. De Hoge Raad overweegt in zijn arrest dat uit artikel 51 lid 2 aanhef en onder 2 en 3 jo. artikel 28 lid 1 aanhef en onder 5 Sr volgt, dat ook de verdachte die is veroordeeld voor het feitelijke leidinggeven aan het door een rechtspersoon plegen van een strafbaar feit, uit het recht tot uitoefening van bepaalde beroepen kan worden ontzet, indien de wet voor dat feit deze ontzetting toelaat (HR 15 december 2020, ECLI:NL:2020:2039, *JOR* 2021/55). De Hoge Raad laat de beslissing van het hof op dit punt dan ook in stand. Er wordt uiteindelijk alsnog gecasseerd, maar enkel ten aanzien van de toepassing door het hof van vervangende hechtenis bij de schadevergoedingsmaatregel ten behoeve van slachtoffers. Annotator Hornman merkt op dat een specifiek beroepsverbod voor de financiële sector, al dan niet in aanvulling op het bestuursverbod, meer voor de hand had gelegen, omdat hij niet

duidelijk vond waarom het zijn van bestuurder in een andere branche problematisch zou zijn.

RECHTEN EN PLICHTEN CURATOR

Beëindiging faillissement bij voldoende baten

De Hoge Raad maakt duidelijk dat wanneer de curator voldoende opbrengst heeft gerealiseerd om (na voldoening van de boedelkosten), de geverifieerde vorderingen te voldoen, het doel van het faillissement is bereikt (HR 24 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:801, *JOR* 2020/188, *RI* 2020/54). Het staat de curator dan niet meer vrij de vereffening voort te zetten en overige activa te gelde te maken. Voorgaande volgt uit de ratio van artikel 193 lid 1 Fw, namelijk, dat het faillissement van rechtswege eindigt zodra aan de geverifieerde schuldeisers het volle bedrag van hun vordering is uitgekeerd.

Bewaarplicht medische dossiers

De curatoren van de IJsselmeerziekenhuizen zien zich geconfronteerd met de bewaarplicht van medische dossiers. Een medisch specialist vordert afgifte van alle dossiers van patiënten die hij in het ziekenhuis heeft behandeld (Rechtbank Midden-Nederland 26 maart 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:1107, *RI* 2020/51). In de periode dat de specialist als zelfstandige werkzaam is geweest kwalificeert hij in de zin van de WGBO als hulpverlener die gehouden is aan de bewaarplicht. De Hoge Raad heeft eerder geoordeeld dat de bewaarplicht op iedere afzonderlijke hulpverlener rust en dat bij het uiteengaan van hulpverleners iedere hulpverlener recht heeft op een kopie van het medisch dossier.⁴ In deze uitspraak laat de Hoge Raad ruimte voor uitzonderingsgevallen en de Rechtbank Midden-Nederland komt tot het oordeel dat hier van een

uitzonderingsgeval sprake is. Het uitzoeken en opsplitsen van de dossiers is in dit specifieke geval dusdanig tijdrovend en kostbaar dat de curatoren de dossiers niet hoeven af te geven. Daarbij acht de rechtbank in haar oordeel van belang dat de curatoren met St. Jansdal een constructie hebben opgezet waarbij de bewaarplicht voldoende is gewaarborgd en op verzoek inzage in de dossiers kan worden verkregen.

Aansprakelijkheid curator

Het eigendomsvoorbehoud van een leverancier van kleding ten opzichte van de dienstverlenende inkooporganisatie van een aantal kledingzaken gaat over op deze laatste tot uiteindelijke betaling door de winkels. De curator van de winkelketen handelt onbevoegd en tegenover de leverancier onrechtmatig door het eigendomsvoorbehoud niet te respecteren en de kleding te verkopen aan een derde (Gerechtshof Amsterdam 10 maart 2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:747, *JOR* 2020/214, *RI* 2020/67). De vordering van de leverancier onder eigendomsvoorbehoud tot schadevergoeding is een boedelschuld. De curator is pas *pro se* aansprakelijk indien hem een persoonlijk verwijt treft, in casu het geval door op de koop toe te nemen dat de leverancier door zijn handelen schade zou lijden. Het hof oordeelde dat pas wanneer de boedel onvoldoende verhaal biedt om de schade van de leverancier te voldoen de curator persoonlijk aansprakelijk is.

DWANGAKKOORD

De rechtbank mag in het geval van de gedwongen schuldregeling op grond van artikel 287a Faillissementswet de gedwongen aanvaarding van een aanbod van de schuldenaar aan zijn schuldeisers alleen toe- of afwijzen. Alleen de schuldenaar zelf kan een aangeboden schuldregeling wijzigen. Het gaat immers om een overeen-

komst tussen de schuldenaar en diens schuldeisers. Wanneer zo'n wijziging in het voordeel van de schuldeisers is, wordt aangenomen dat zij met de wijziging instemmen, aldus de Hoge Raad (HR 4 december 2020 ECLI:NL:HR:2020:1953, *NJ* 2021/125).

WET HOMOLOGATIE ODERHANDS AKKOORD

Op 1 januari jl. is de Wet homologatie onderhands akkoord ('WHOA') in werking getreden, waarmee de WHOA-rubriek zijn intrede doet in deze kroniek. In de eerste helft van 2021 zijn er 27 uitspraken onder de WHOA gepubliceerd. De drie tot nu toe gepubliceerde homologaties, een afwijzing van het verzoek tot homologatie en de aanwijzing van een herstructureringsdeskundige worden in deze Kroniek behandeld.

Homologatie Jurlights (Holding) B.V.

In februari oordeelde voor het eerst een rechtbank over een akkoord onder de WHOA (Rechtbank Noord-Holland 19 februari 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:1398, *JOR* 2021/101). Alle klassen van schuldeisers stemden in met het akkoord, inhoudende 16% voor de concurrente schuldeisers en 21% voor de fiscus. De fiscus week daarmee af van de richtlijn het dubbele percentage te willen ontvangen van hetgeen aan concurrente schuldeisers wordt aangeboden (art. 22 Invorderingswet). Ondanks dat MKB-schuldeisers⁵ conform artikel 374 lid 2 sub a en b Fw geen 20% van hun vordering ontvangen en daar door Jurlights geen zwaarwegende grond voor werd aangevoerd, leidde dat niet tot toepassing van de facultatieve weigeringsgrond van artikel 384 lid 4 sub a Fw, kennelijk omdat daarop geen beroep werd gedaan.

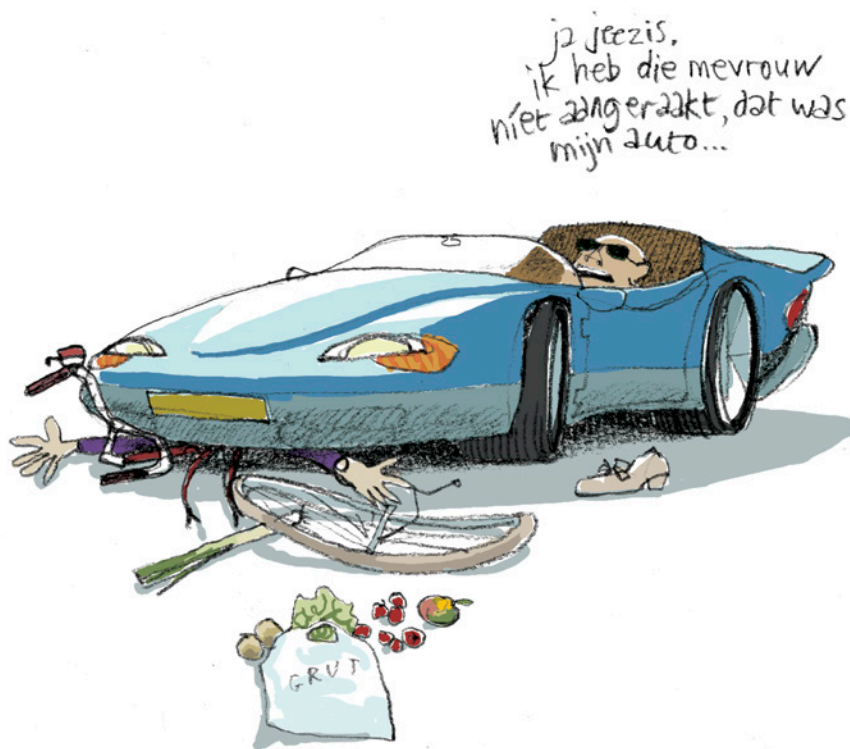
Homologatie agrarische maatschap

Kort daarna was de tweede homologatie onder de WHOA een feit (Rechtbank Gelderland 10 maart 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:1128). De maten van een inmiddels beëindigde maatschap die een boerderij exploiteerde, zette de boerderij voort op basis van een overeenkomst van opdracht met een derde. Aan concurrente schuldeisers en fiscus werd een akkoord aangeboden, dat door beide klassen werd geaccepteerd. Na de stemming over het akkoord bleek dat er een schuldeiser over het hoofd was gezien. Hoewel daardoor in beginsel een ambtshalve afwijzingsgrond voor de homologatie van toepassing was (art. 384 lid 2 sub c en i Fw) werd het akkoord door de rechtbank gehomologeerd omdat met deze schuldeiser een afzonderlijke overeenkomst was gesloten waarbij materieel hetzelfde

was aangeboden als aan de schuldeisers onder het akkoord.

Homologatie glastuinbouwbedrijf

Een ongelijke behandeling van schuldeisers speelde ook een rol in de derde homologatie onder de WHOA (Rechtbank Rotterdam 3 maart 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:1769). Een glastuinbouwbedrijf kwam in financiële problemen en kon die alleen overkomen door schuldeisers/leveranciers voor de nieuwe oogst, en de Rabobank als financier van het oogstkrediet, volledig te betalen. Zonder dat zou het bedrijf failleren. Het bedrijf bood schuldeisers die betrokken waren bij de oude oogst 20,83% van hun vordering. Rabobank droeg € 11 miljoen van het bankkrediet van totaal € 21 miljoen over aan de aandeelhouder van het glastuinbouwbedrijf tegen een variabele

koopsom, zodat een bankkrediet resteerde van € 10 miljoen ter grootte van de liquidatiewaarde van de activa. De rechtbank oordeelde bij wijze van voorziening voorafgaand aan het verzoek tot homologatie (art. 378 Fw) dat voor deze ongelijke behandeling een redelijke grond bestond omdat voortzetting van de onderneming anders onmogelijk zou blijken en een faillissement onvermijdelijk, waarbij enkel Rabobank € 10 miljoen zou ontvangen en de andere schuldeisers niets. De rechtbank verstrekke ook een machtiging op grond van artikel 42a Fw voor het verstrekken van het nieuwe oogstkrediet en de bijbehorende zekerheden (Rechtbank Rotterdam 3 maart 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:1768). De uiteindelijke homologatie van het akkoord was een hamerstuk (Rechtbank 24 april 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:3538).

Afwijzing homologatie winkel/eenmanszaak

Hoe het fout kan gaan, blijkt uit de volgende uitspraak (Rechtbank Den Haag 2 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1798, *JOR* 2021/102). Aan de rechtbank werd een verzoek gedaan tot homologatie van een akkoord aan concurrente schuldeisers (22,5%) en de fiscus (45%). Stemgerechtigde schuldeisers waren echter niet op de juiste wijze in kennis gesteld van de datum en het tijdstip van de homologatiezitting. Verder ontbrak in het akkoord de informatie over een rapport waarin de levensvatbaarheid van het bedrijf in twijfel werd getrokken. Er was daarom geen sprake van een zuiver besluitvormingsproces,

waardoor op basis van de ambtshalve afwijzingsgrond van artikel 384 lid 2 sub b en c Fw het verzoek tot homologatie werd afgewezen.

Aanwijzing herstructureringsdeskundige

In januari beantwoorde de rechtbank de vraag of de voorgedragen herstructureringsdeskundige ('HD') voldoende onafhankelijk en partijdig was conform artikel 371 lid 6 Fw (Rechtbank Noord-Nederland, ECLI:NL:RBNNE:2021:244, *JOR* 2021/100, *RI* 2021/28). Anders dan in artikel 3.2 van het 'Landelijk procesreglement WHOA zaken rechtbanken' is bepaald, waren door de schuldenaar geen twee of drie mogelijk te benoemen HD'en voorgedragen maar enkel X. Bij de rechtbank waren twijfels gerezen over zijn onafhankelijkheid en partijdigheid omdat in een eerder stadium tussen X en de schuldenaar contact was geweest, de startverklaring en het verzoek tot aanwijzing van X op briefpapier van X was afgedrukt en door X zelf bij de rechtbank was ingediend. Na een nadere toelichting door X en de schuldenaar aan de rechtbank dat het eerdere inventariserende contact slechts was bedoeld om tot een offerte te komen, om te bezien of het bedrijf geschikt zou zijn voor een WHOA-traject, dat slechts contact is geweest tussen X en een tweetal belangrijke schuldeisers en dat voor de werkzaamheden van X geen vergoeding in rekening werd gebracht, achtte de rechtbank X voldoende onafhankelijk en onpartijdig om te worden benoemd als HD.

NOTEN

- 1 Deze Kroniek ziet op alle gepubliceerde uitspraken tot en met de editie 4, 2021 van de *Jurisprudentie Onderneming & Recht (JOR)*, de *Rechtspraak Insolventierecht (RI) aangevuld met enkele recente arresten van de Hoge Raad*.
- 2 HR 2 december 2016, ECLI:NL:HR:2016:2729, *JOR* 2017/239 m.nt. Faber en Vermunt.
- 3 Rechtbank Utrecht, 26 mei 2010, ECLI:NL:RBUTR:2010:BM5693, *JOR* 2010/254, Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 15 november 2011 (niet gepubliceerd); HR 29 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:CA3762, *JOR* 2014/213, m. nt. Van der Weijen (*Roeffen q.q./Jaya*).
- 4 HR 25 mei 2012, ECLI:NL:HR2012:BV8508, *NJ* 2012/566.
- 5 Maximaal vijftig personen werkzaam én jaaromzet in voorafgaand boekjaar maximaal € 12 miljoen óf balanstotaal maximaal € 6 miljoen, zie artikel 2:396 lid 1 BW.

KRONIEK AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT

DOOR / CASPAR JANSSENS, FERAH TAPTIK & LAURA KIRCH

In deze Kroniek wordt een selectie van de tussen mei 2020 en mei 2021 door de Hoge Raad gewezen arresten besproken. De besproken uitspraken hebben onder meer tot onderwerp de beroeps- en bestuurdersaansprakelijkheid, overheidsaansprakelijkheid en medische aansprakelijkheid.

MEDISCHE AANSPRAKELIJKHEID

In 2020 zijn twee arresten geweest waarin de aansprakelijkheid van het ziekenhuis voor schade ontstaan door het gebruik van een (on)deugdelijke medische hulpzaak in het geding was. In deze zaken gaat het om het gebruik van het implantaat Miragelplombe en een PIP-borst-implantaat.

De eerste zaak (HR 19 juni 2020, ECLI:NL:HR:2020:1082) betreft de vraag naar de aansprakelijkheid van het Radboud Universitair Medisch Centrum voor complicaties die zijn ontstaan door het gebruik van een 'Miragelplombe' bij een oogoperatie in 1992. In de jaren na de operatie kreeg de patiënt klachten en onderzocht hij beperkingen aan het geopereerde oog, waardoor hij meerdere medische ingrepen heeft moeten ondergaan. Bovendien is de patiënt als gevolg van zijn klachten (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt geraakt. In 1996 werd bekend dat aan de Miragelplombe langetermijnrisico's kleven en werd de plombe van de markt gehaald. In september 2007 heeft de patiënt het ziekenhuis aansprakelijk gesteld voor de schade die hij heeft geleden als gevolg van de in zijn oog aangebrachte Miragelplombe tijdens de netvliesoperatie in 1992 en de daaropvolgende medische ingrepen. De rechtbank oordeelde dat het zie-

kenhuis is tekortgeschoten in de nakoming van de behandelingsovereenkomst met de patiënt door gebruik te maken van de Miragelplombe, omdat die gezien de eigenschappen als een ongeschikte hulpzaak in de zin van artikel 6:77 BW moet worden beschouwd. De plombe verandert namelijk van chemische samenstelling, zwelt en fragmenteert en dat heeft zich in 2005 ook bij de patiënt voorgedaan. Desondanks concludeerde de rechtbank dat de tekortkoming niet aan het ziekenhuis kon worden toegerekend, onder meer omdat het ziekenhuis in 1992 niet wist of kon weten dat de Miragelplombe ongeschikt was, terwijl die plombe ten tijde van de behandeling *state of the art* was. Anders dan de rechtbank oordeelde het hof dat de tekortkoming wél aan het ziekenhuis kon worden toegerekend.

Het hof oordeelde dat de plombe een hulpzaak is, zodat indien bij de uitvoering van de verbintenis gebruik wordt gemaakt van een ongeschikte (hulp)zaak, de daardoor ontstane tekortkoming ingevolge artikel 6:77 BW wordt toegerekend aan de schuldenaar, tenzij dat onredelijk zou zijn. Het hof oordeelde voorts dat de enkele onwetendheid over een (toekomstig) gebrek van de hulpzaak niet voldoende is om een uitzondering op de hoofdregel van (risico)aansprakelijkheid van artikel 6:77 BW te

rechtvaardigen. Het hof betrok in dat oordeel dat het ziekenhuis, anders dan de patiënt, over een aansprakelijkheidsverzekering beschikte en dat gesteld noch gebleken is dat de verzekeraar de schade door een gebrek in gebruikte (medische) hulpzaken niet zou dekken. Ten slotte oordeelde het hof dat de omstandigheid dat het ziekenhuis destijds niet wist dat de Miragelplombe in de toekomst gebrekkig zou blijken in de risicosfeer van het ziekenhuis lag. De (oog) artsen hebben immers zelf gekozen voor deze plombe en de patiënt heeft daarin geen enkele zeggenschap gehad, maar heeft wel letselschade opgelopen en kan zijn schade niet meer op de producent verhalen. De Hoge Raad oordeelt anders en vernietigt het beroepen arrest. De Hoge Raad overweegt dat indien bij een geneeskundige behandeling een zaak in het lichaam van de patiënt wordt aangebracht die ten tijde van de behandeling *state of the art* is, het enkele feit dat de zaak op grond van naderhand opgekomen medische inzichten naar haar aard niet langer geschikt wordt bevonden voor de desbetreffende behandeling, niet meebrengt dat het gebruik van die zaak als een tekortkoming moet worden aangemerkt. Aan toepassing van artikel 6:77 BW wordt in dat geval dus niet toegekomen. Een andere opvatting verdraagt zich naar het

oordeel van de Hoge Raad niet met de aard van de medische behandelingsovereenkomst en de daarbij door de hulpverlener op grond van artikel 7:453 BW in acht te nemen zorg. Dit geldt volgens de Hoge Raad ook als een arts een behandeling toepast die op dat moment naar gangbare medische inzichten de juiste is, maar die nadien als gevolg van nieuw opgekomen medische inzichten niet langer als *state of the art* wordt beoordeeld. Ook dan bestaat er geen tekortkoming.

In een prejudiciële vragenprocedure (Hoge Raad 19 juni 2020, ECLI:NL:HR:2020:1090) heeft de Hoge Raad zich wederom gebogen over de vraag of het aanbrengen van een hulpzaak in het lichaam van een patiënt een tekortkoming in de nakoming van de geneeskundige behandelingsovereenkomst oplevert. In maart 2000 is bij de patiënt, ter uitvoering van een behandelingsovereenkomst, het beruchte PIP-implantaat ingebracht. Rond 2010 heeft de Franse gezondheidsinspectie geconstateerd dat deze PIP-implantaten niet met medicinale, maar met industriële siliconen zijn gevuld, waarbij de producent op valse wijze een CE-markering heeft verkregen voor de frauduleuze borstimplantaten. De PIP-implantaten hebben als gevolg daarvan een grotere kans op scheuren en lekken, welk risico zich een jaar na de ontdekking van de fraude bij de patiënt heeft verwezenlijkt. In juni 2012 is het PIP-implantaat verwijderd en vervangen door een nieuwe. Het PIP-implantaat bleek inderdaad te zijn gescheurd, maar

niet kon worden vastgesteld dat het betreffende implantaat daadwerkelijk industriële siliconen bevatte. De patiënt heeft vervolgens bij de rechtbank onder meer een verklaring voor recht gevorderd dat het ziekenhuis aansprakelijk is voor de schade die zij heeft geleden als gevolg van het feit dat bij haar een PIP-implantaat was geplaatst. Zij heeft aan deze vordering, samengevat, ten grondslag gelegd dat het PIP-implantaat is gescheurd, waarna siliconen zich in haar lichaam hebben verspreid waarvan zij lichamelijke klachten ondervindt. Ook heeft zij een hersteloperatie moeten ondergaan. Voor de hierdoor geleden schade houdt zij het ziekenhuis aansprakelijk op grond van de artikelen 7:446 BW, 7:453 BW en 6:77 BW.

De rechtbank wees de vordering van de patiënt af, waarbij zij overwoog dat nu het ziekenhuis ten tijde van de ingreep niet bekend was en ook niet bekend kon zijn met de gebreken aan de PIP-implantaten, deze tekortkoming (zijnde het gebruik van een ondeugdelijke hulpzaak) het ziekenhuis niet kon worden toegerekend. Dat sprake was van fraude door een derde maakte naar oordeel van de rechtbank eens temeer dat toepassing van de uitzondering van artikel 6:77 BW voor de hand lag. Deze uitzondering houdt in dat de door het gebruik van een ongeschikte zaak ontstane tekortkoming niet aan de schuldenaar wordt toegerekend indien dit, gelet op de strekking van de rechtshandeling waaruit de verbintenis voortspruit, naar de in het verkeer geldende opvattingen en

de overige omstandigheden van het geval, onredelijk zou zijn.

Het gerechtshof stelde daarop prejudiciële vragen aan de Hoge Raad, onder meer aangaande de aansprakelijkheid van het ziekenhuis voor de schade die het gevolg is (geweest) van het inbrengen van een ondeugdelijke PIP-implantaat alsook de toerekening van dit gebrek aan het ziekenhuis. De Hoge Raad overweegt dat het plaatsen van een PIP-implantaat dat industriële siliconen bevat een tekortkoming in de nakoming van de desbetreffende behandelingsovereenkomst oplevert, omdat een met industriële siliconen gevuld PIP-implantaat volgens de op het moment van het gebruik ervan heersende medische inzichten ongeschikt was, zodat het daardoor niet voldeed aan de geldende wettelijke normen. Voor wat betreft de vraag of deze tekortkoming in de nakoming wegens het gebruik van een als gevolg van fraude ondeugdelijk PIP-implantaat ook aan het ziekenhuis is toe rekenen, overweegt de Hoge Raad dat het gaat om grootschalige en ernstige fraude bij de productie en aanbidding ter keuring van de implantaten, dat eventuele (grotere) deskundigheid van de hulpverlener met betrekking tot de ongeschikte zaak daarom in dit geval geen rol speelt, dat de aansprakelijkheid van de hulpverlener voor de schade die patiënten door de implantaten hebben geleden zal leiden tot een grote hoeveelheid, deels omvangrijke, schadeclaims waartegen voor de hulpverlener slechts een beperkte mogelijkheid bestaat zich te verzekeren en dat de

producent van de PIP-implantaten is gefailleerd, zodat het voor de hulpverlener onmogelijk is om regres op de producent te nemen.

In hoeverre het oordeel van de Hoge Raad ook bruikbaar is ten behoeve van overige medische hulpzaken blijft daarentegen onduidelijk.

De Hoge Raad lijkt namelijk groot gewicht te hebben toegekend aan de grootschaligheid van de fraude en lijkt het antwoord op de prejudiciële vragen hoofdzakelijk te hebben toegespitst op de vraag naar de aansprakelijkheid van het ziekenhuis in verband met het gebruik van PIP-implantaten die waren gevuld met industriële siliconen.

BEROEPS-AANSPRAKELIJKHEID

In het afgelopen jaar heeft de Hoge Raad twee uitspraken gedaan over de stelplicht en de bewijslast in beroepsaansprakelijkheidszaken. De eerste zaak (HR 3 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1218) betrof een fiscaal adviseur die niet tijdig de gronden van beroep tegen een uitspraak op bezwaar had ingediend. Nadat vergeefs verzet en cassatie waren ingesteld, werd de opgelegde aanslag onherroepelijk en werd de fiscaal adviseur aansprakelijk gesteld. Zowel rechtbank als hof wees de vorderingen tegen de fiscaal adviseur af, waarop de gedupeerde cliënt beroep in cassatie instelde. Daar was nog aan de orde of de cliënt voldoende had aangevoerd voor de stelling dat de fout van de fiscaal adviseur tot schade heeft geleid, waarom het oordeel van de inspecteur onjuist zou zijn en wat de belastingrechter zou hebben geoordeeld indien de gronden tijdig waren ingediend. De A-G concludeerde tot vernietiging van het in cassatie aangevallen arrest. Naar zijn mening deden de oordelen van het hof dat de cliënt enkel heeft gesteld dat het als gevolg van de beroepsfout onmogelijk is geworden om het onjuiste oordeel van de inspecteur recht te zetten en dat de cliënt in het geheel niet heeft aangegeven waarom het oordeel van de inspecteur onjuist zou

zijn, wat in de (fiscale) beroepsprocedure zou zijn aangevoerd en waarom de belastingrechter de aanslag zou hebben verminderd, geen recht aan de stellingen die de cliënt in de procedure had ingenomen. De Hoge Raad dacht daar anders over. Hij oordeelt dat de cliënt niet duidelijk heeft gemaakt waarom het gerechtvaardigd was de fiscale voorziening die onderwerp van de fiscale bezwaarprocedure was te vormen. Het door de cliënt aangevoerde argument dat de desbetreffende post al jarenlang door de fiscus werd geaccepteerd acht de Hoge Raad niet relevant. Het oordeel van het hof dat de cliënt onvoldoende heeft onderbouwd dat het beroep bij de belastingrechter tot een andere uitkomst zou hebben geleid, blijft daarmee in stand.

Twee weken later oordeelt de Hoge Raad in een andere beroepsaansprakelijkheidszaak (HR 17 juli 2021, ECLI:NL:HR:2020:1308). Daarin had een advocaat een beroepsfout gemaakt door de vordering van zijn cliënte te laten verjaren. De vordering betrof de schade die de eigenares van een pand heeft geleden als gevolg van een brand die in de woning is ontstaan. Ten tijde van de brand was het pand verhuurd en, ondanks een verbod in de huurovereenkomst, onderverhuurd. De onderhuurder had een wietplantage in de woning aangelegd en door het hoge elektriciteitsgebruik was brand ontstaan, waarvoor de onderhuurder niet was verzekerd. De eigenares van het pand had de advocaat opdracht gegeven de onderhuurder voor de schade aan te spreken. De advocaat liet echter na een dagvaarding uit te brengen, waardoor de vordering op de onderhuurder is verjaard. De eigenares van het pand stelt de advocaat daarop aansprakelijk, maar haar vorderingen worden in eerste aanleg afgewezen. In hoger beroep heeft zij meer succes: het hof oordeelt dat de advocaat schadeplichtig is. De advocaat stelt daarop succesvol cassatieberoep in. In cassatie wordt onder meer gestreden over de vraag of sprake is van eigen schuld omdat de eigenares

van het pand niet aan haar schadebeperkingsplicht heeft voldaan door het pand niet spoedig na de brand te herbouwen. Naar de A-G meende, was het hof ten onrechte aan deze stelling voorbijgegaan, mede omdat de advocaat een bewijsaanbod op dat punt had gedaan. De Hoge Raad volgt de A-G echter niet: tegenover de betwisting van de stellingen van de advocaat – op wie de stelplicht en bewijslast van zijn beroep op eigen schuld rustte – had de advocaat naar oordeel van de Hoge Raad onvoldoende gemotiveerd gesteld dat en hoe de eigenares van het afgebrande pand de sloop en herbouw zou hebben kunnen bekostigen zonder vergoeding van haar schade te hebben ontvangen.

Vanuit procesrechtelijk oogpunt interessant is de klacht dat het hof ten onrechte had geoordeeld dat de stelling van de advocaat dat een eventuele vordering op de onderhuurder onverhaalbaar zou zijn geweest een zelfstandig verweer was. In dat geval zouden de stelplicht en bewijslast van de stelling over de verhaalbaarheid rusten op advocaat. Naar de advocaat in cassatie stelde was echter geen sprake van een zelfstandig verweer, maar van een betwisting van het door de eigenares gestelde causaal verband tussen de schade en de tekortkoming van de advocaat. Bij dit verweer bleef de eigenares van het pand met de stelplicht en bewijslast belast. De Hoge Raad geeft de advocaat op dit punt gelijk en oordeelt dat sprake is van een betwisting van het causaal verband tussen de tekortkoming van de advocaat en de schade die de eigenares van het pand heeft geleden.

Deze arresten maken (nogmaals) duidelijk dat het van het grootste belang is zorgvuldig na te gaan of is voldaan aan de stelplicht en op welke wijze een verweer wordt gepresenteerd, gezien de mogelijke implicaties voor de stelplicht en de bewijslast. Op 27 november 2020 oordeelt de Hoge Raad (ECLI:NL:HR:2020:1887) over de vraag of een cliënte erop mocht vertrouwen dat een kantoor-

directeur van een notariskantoor bevoegd was de door cliënte geleden schade te erkennen. De schade was ontstaan omdat de notaris had verzuimd de staande huwelijk van cliënte en haar voormalige echtgenote opgemaakte huwelijkse voorwaarden in het huwelijksgoederenregister in te schrijven.

Het hof had geoordeeld dat de kantoordirecteur zich heeft ingespannen om zo snel mogelijk de feiten op een rij te zetten, hetgeen niet betekende dat de cliënte erop mocht vertrouwen dat de kantoordirecteur bevoegd was schade te erkennen. Het hof overwoog daarbij dat het in schadekwesties gebruikelijk is eerst de verzekeringsmaatschappij te informeren en dat daarna pas over mogelijke aansprakelijkheid wordt gesproken. In dat licht had het hof geoordeeld dat het aanmelden van de zaak bij de beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar niet kan worden gezien als een daad van erkenning. De Hoge Raad oordeelt dat dit oordeel feitelijk en niet onbegrijpelijk is, waarmee irrelevant is of de kantoordirecteur al dan niet bevoegd was de notaris in de schadekwestie te vertegenwoordigen. Het melden van een zaak bij de beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar mag dus logischerwijze niet worden beschouwd als erkenning van de aansprakelijkheid.

In een zaak die leidde tot het arrest van de Hoge Raad van 9 oktober 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1603), is een belastingadviseur door benadeelde aansprakelijk gesteld voor de schade die zij heeft geleden in verband met het door de adviseur gegeven belastingadvies. Als gevolg van de door de adviseur doorgevoerde belastingconstructie zijn door de inspecteur naheffingsaanslagen aan de benadeelde opgelegd wegens het niet-afdragen van dividendbelasting. Hiertegen is benadeelde in bezwaar, en daarna in beroep gekomen. De naheffingsaanslagen zijn echter door de rechtbank en het hof in stand gelaten. De benadeelde heeft de belastingadviseur vervolgens aansprakelijk gesteld voor het geven van

ondeugdelijk advies. In eerste aanleg heeft de rechtbank de vordering van benadeelde afgewezen op de grond dat deze zou zijn verjaard. Het hof heeft het vonnis van de rechtbank bekrachtigd en overwoog daartoe dat de benadeelde bekend was geworden met het feit dat de belastingadviseur was tekortgeschoten in de nakoming van zijn opdracht – en daardoor de verjaringstermijn is gaan lopen – op het moment dat de naheffingsaanslagen door haar waren ontvangen. Op dat moment had de benadeelde namelijk al voldoende zekerheid dat de schade werd veroorzaakt door de ondeugdelijke belastingconstructie van de adviseur.

In cassatie ging het om de vraag op welk moment benadeelde voldoende zekerheid heeft verkregen dat de schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon (in het onderhavige geval een belastingadviseur), waarmee de verjaringstermijn is aangevangen. De Hoge Raad overweegt dat de verjaringstermijn begint te lopen op de dag na die waarop de benadeelde voldoende zekerheid heeft verkregen dat de schade is veroorzaakt door foutief handelen van de betrokken persoon. Op welk tijdstip de verjaringstermijn is aangevangen, is afhankelijk van de relevante omstandigheden van het geval. Uit eerdere rechtspraak van de Hoge Raad volgt dat onbekendheid met, of onzekerheid over, de juridische beoordeling van de feiten en omstandigheden met betrekking tot de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon, niet aan aanvang van de verjaringstermijn van artikel 3:310 lid 1 BW in de weg staat. Deze juridische beoordeling ziet niet op de kennis en het inzicht die nodig zijn om de deugdelijkheid van een geleverde prestatie te beoordelen. Daarbij oordeelde de Hoge Raad dat een benadeelde onder omstandigheden dan ook pas geacht kan worden voldoende zekerheid te hebben dat hij als gevolg van het handelen van de betrokken persoon schade heeft geleden als hij kennis heeft verkregen

van een juridisch advies of een rechterlijk oordeel. In het onderhavige geval oordeelt de Hoge Raad dat het hof niet, althans niet zonder nadere motivering, voorbij had mogen gaan aan de stellingen van de benadeelde dat zij op het moment van ontvangst van de naheffingsaanslagen nog niet voldoende zekerheid had dat de adviseur was tekortgeschoten in de nakoming van haar opdracht, nu de adviseur – als deskundige – haar meermaals had gerustgesteld en haar ervan had verzekerd dat de doorgevoerde belastingconstructie juist was.

OVERHEIDS- AANSPRAKELIJKHEID

Op het gebied van overheidsaansprakelijkheid zijn in het Kroniekjaar twee belangwekkende arresten geweest. De eerste (HR 26 juni 2020, ECLI:NL:HR:2020:1148) betreft de vraag of de Nederlandse staat is gehouden (of zich dient in te spannen) om vrouwelijke IS-uitreizigers en hun kinderen te repatriëren. Deze vrouwen en kinderen hebben veelal de Nederlandse nationaliteit en worden in erbarmelijke omstandigheden vastgehouden in opvangkampen in Noord-Syrië. In cassatie is aan de orde of zij onder de rechtsmacht van de Nederlandse staat vallen en of de staat daarom mensenrechtelijke verplichtingen jegens hen heeft. Heel kort gezegd oordeelt de Hoge Raad daarover dat de Nederlandse staat geen rechtsmacht heeft omdat de vrouwen zich niet op Nederlands grondgebied bevinden en de omstandigheden niet zo uitzonderlijk zijn dat zij, ondanks dat zij buiten Nederlands grondgebied zijn, toch onder de rechtsmacht van de Nederlandse staat vallen. Met dat oordeel kunnen de vrouwen en kinderen niet rechtstreeks een beroep doen op de mensenrechtenverdragen die zij hebben ingeroepen. Voor wat betreft de onrechtmatigheid overweegt de Hoge Raad dat ook indien de staat geen rechtsmacht heeft, hij een bijzondere verantwoordelijkheid heeft tegenover personen

met de Nederlandse nationaliteit. Die verantwoordelijkheid brengt met zich mee dat de staat bij schending van mensenrechten moet beoordelen of hij zich moet inspannen om deze schending te beëindigen. Daarbij geldt dat hoe zwaarwegender de belangen zijn, des te meer van de staat mag worden verwacht. De rechter moet de afweging van de staat terughoudend toetsen en mag niet zelf de (vaak politieke) belangenafweging van de staat maken. Hij kan slechts beoordelen of de staat alle betrokken belangen heeft afgewogen en of de staat in redelijkheid tot zijn beleid heeft kunnen komen. De Hoge Raad overweegt voorts dat de vrouwen en de kinderen een zeer groot en fundamenteel belang hebben om naar Nederland te worden gehaald, zodat er hoge eisen aan de beoordeling door de staat mogen worden gesteld. De staat heeft gesteld dat de in de afweging betrokken belangen (om de vrouwen en de kinderen niet te repatriëren) zijn (i) de nationale veiligheid in Nederland en andere Schengenlanden, die in gevaar zou komen wanneer de uitgereisde vrouwen naar Nederland terugkeren, (ii) de veiligheidsrisico's die Nederlandse ambtenaren en andere partijen lopen bij het ophalen van de vrouwen en kinderen in Noord-Syrië en (iii) de internationale betrekkingen, die beïnvloed kunnen worden door de contacten die nodig zijn om aan de vordering van de vrouwen en de kinderen te voldoen. De Hoge Raad oordeelt dat deze belangen én de omstandigheid dat de vrouwen uit eigen beweging naar het jihadistisch strijdgebied zijn uitgereisd tot gevolg heeft dat de Nederlandse staat niet onrechtmatig handelt tegenover de vrouwen en de kinderen. De Hoge Raad oordeelde in het Kroniekjaar (HR 2 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1538) ook over de vraag of de staat aansprakelijk is voor schending van het Unierecht in een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS). Daarin ging het om een vreemdeling die in Nederland een

aanvraag om toelating als vluchteling had ingediend en een verblijfsvergunning had aangevraagd. Daarbij verklaarde hij dat hij als officier had gewerkt voor de voormalige veiligheidsdienst van het land van herkomst. Die veiligheidsdienst had zich op grote schaal schuldig gemaakt aan schending van mensenrechten. Aanvankelijk werd de vreemdeling een verblijfsvergunning asiël voor onbepaalde tijd verleend, maar die werd een klein jaar later ingetrokken. Het beroep dat de vluchteling daartegen instelde werd door de rechtbank gegrond verklaard, maar de ABRvS vernietigde die uitspraak en verwees de zaak terug. De rechtbank verklaarde het beroep wederom gegrond, maar de ABRvS vernietigde ook die uitspraak. Terug bij de rechtbank werd het beroep weer gegrond verklaard, nu op een motiveringsgebrek. Het bestuursorgaan heeft daarna een nieuw besluit genomen. Het beroep dat daartegen werd ingesteld, verklaarde de rechtbank ongegrond en de ABRvS bevestigde die uitspraak. De vreemdeling is daarop een civiele procedure tegen de staat gestart, waarbij hij heeft gesteld dat de ABRvS in haar laatste uitspraak het Unierecht heeft geschonden omdat het vereiste dat de bevoegde autoriteiten een individueel onderzoek moeten verrichten voordat zij een vreemdeling uitsluiten van vluchtelingenbescherming op grond van artikel 12 lid 2 Definitierichtlijn, waarin in essentie artikel 1F Vv is overgenomen, en de prejudiciële verwijzingsplicht van artikel 267 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) niet in acht hebben genomen. Rechtbank en hof wezen de vordering af en ook het ingestelde cassatieberoep bleek niet succesvol. De Hoge Raad memoreert dat de ABRvS in een eerdere uitspraak heeft overwogen dat ingeval een verblijfsvergunning asiël op de voet van artikel 35, eerste lid, aanhef en onder a, van de Vw 2000 wordt ingetrokken, de minister aannemelijk moet maken dat zich de daarin vermelde intrekkinggrond voordoet. Als de

minister aan die bewijslast voldoet, is het aan de vreemdeling het geleverde bewijs te weerleggen. Hij wijst voorts op een ambtsbericht waaruit volgt dat, gelet op de werkzaamheden van de vreemdeling als officier van de veiligheidsdienst, ernstige reden bestaat te veronderstellen dat de vreemdeling een misdrijf als bedoeld in artikel 1(F) van het Vluchtelingenverdrag heeft begaan, waarmee de minister aan zijn, ook Unierechtelijke, bewijslast en motiveringsplicht heeft voldaan. De Hoge Raad oordeelt dat de ABRvS niet het Unierecht heeft geschonden en bekrachtigt het in cassatie beroepen arrest.

BESTUURDERS- AANSPRAKELIJKHEID

In deze zaak, die leidde tot het arrest van de Hoge Raad van 11 september 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1413), was het volgende aan de orde. Een commissaris en twee bestuurders van HDI richtten in december 2007 een vennootschap naar Arubaans recht (Treston) op. In april 2008 droeg HDI haar Arubaanse portefeuille, die werd beheerd door een gevolmachtigd agent in Aruba, over aan Treston voor maar 1 Arubaanse florin. Hierdoor werden alle tot de portefeuille behorende verzekeringsovereenkomsten, inclusief alle daaraan verbonden rechten op premiebetalingen, overgedragen aan Treston. Tussen Treston en HDI werden vervolgens herverzekeringsovereenkomsten gesloten. Bij deze herverzekeringsovereenkomsten hadden de twee bestuurders en commissaris van HDI een aanzienlijk financieel belang omdat zij (forse) provisies ontvingen. Zij hadden er echter niet voor gezorgd dat (de niet geconflicteerde bestuurders en commissarissen van) HDI van deze belangen op de hoogte raakten. Het hof heeft de drie HDI-functionarissen, alsmede Treston hoofdelijk aansprakelijk geoordeeld jegens HDI uit hoofde van onbehoorlijk bestuur, onbehoorlijk toezicht en onrechtmatige daad. Daartoe overwoog het hof dat het opzetten van een herverzekeringsovereenkomst

als in het onderhavige geval met daarin aanzienlijke eigen belangen van de betrokken functionarissen die niet aan HDI zijn gemeld, verregaand onzorgvuldig is en de twee bestuurders daarvan een ernstig verwijt kan worden gemaakt. Daarbij wist of behoorde Treston te weten dat de doorgevoerde herverzekeringsconstructie was gericht op de bevoordeling van de betrokken functionarissen van HDI.

De vraag die in cassatie centraal stond, was op welk moment de verjaringstermijn nu precies was gaan lopen. Volgens Treston zou de verjaringstermijn van artikel 3:310 lid 1 BW in april 2008 zijn gaan lopen nu HDI – door middel van haar bestuurders – op de hoogte was van het feit dat Treston onrechtmatig had gehandeld jegens HDI en HDI hierdoor schade leed. De Hoge Raad gaat hier echter niet in mee. Hij overweegt daartoe dat in beginsel de aard van de functie van bestuurder van een rechtspersoon meebrengt dat de wetenschap van deze bestuurder in het maatschappelijk verkeer heeft te gelden als wetenschap van de rechtspersoon. Onder bijzondere omstan-

digheden kan dit echter anders zijn. Deze bijzondere omstandigheden deden zich in het onderhavige geval dan ook voor. Zo acht de Hoge Raad onder meer van belang dat de bestuurders eigen financiële belangen hadden bij de herverzekeringsconstructie en dat de drie HDI-functionarissen er niet voor hadden gezorgd dat (de niet-geconflicteerde bestuurders en commissarissen van) HDI van deze belangen op de hoogte raakte. De wetenschap van de voornoemde bestuurders had dan ook niet te gelden als wetenschap van HDI.

FAILLISEMENTS-AANSPRAKELIJKHEID

In het arrest van 11 december 2020 (ECLI:NL:HR:2020:2004) ging het om de vraag of een schuldeiser die een faillissement uitlokt, dat naderhand op grond van een rechtsmiddel wordt vernietigd, aansprakelijk is voor de schade die de schuldenaar daardoor lijdt. Het volgende was aan de hand. Als gevolg van aanhoudende wanbetaling heeft de schuldeiser het faillissement van de schuldenaar aangevraagd, waarna de schuldenaar door de rechtbank failliet is verklaard.

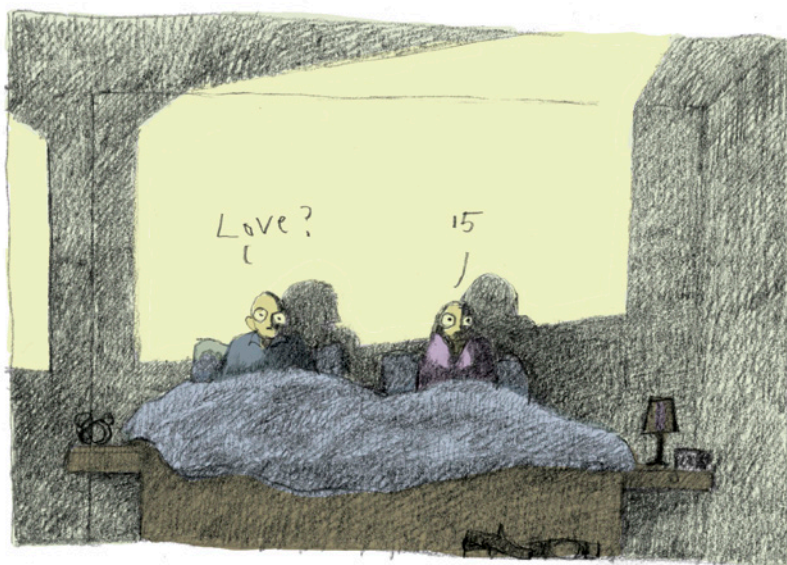
Tegen dit faillissementsvonnis is de schuldenaar in verzet gekomen. Een dag eerder betaalde de schuldenaar een fors bedrag in mindering op de vordering van schuldeiser. Nadat het verzet van de schuldenaar in zowel eerste als tweede aanleg ongegrond werd verklaard, heeft de Hoge Raad het arrest van het gerechtshof vernietigd en voor verdere behandeling en beslissing verwezen naar een ander hof. Dit hof concludeerde dat de vordering van schuldeiser niet meer bestond op het moment dat de uitspraak op het verzet werd gedaan. De schuldenaar had immers het verschuldigde bedrag voldaan. De schuldenaar heeft vervolgens in een verklaring voor recht gevorderd dat schuldeiser aansprakelijk is voor de schade die de schuldenaar lijdt ten gevolge van het feit dat haar faillissement was uitgesproken en later werd vernietigd. Volgens de schuldenaar moest worden aangenomen dat degene op wiens aanvraag het faillissement wordt uitgesproken, in beginsel onrechtmatig handelt en schadeplichtig is wanneer het faillissement vervolgens na het aanwenden van een rechtsmiddel wordt vernietigd. Zij bepleitte een toepassing naar analogie van de vaste rechtspraak voor het geval dat een uitspraak ten uitvoer wordt gelegd die naderhand op een rechtsmiddel wordt vernietigd. De Hoge Raad gaat hier echter niet in mee. Hij oordeelt dat het geval waarin een aanvrager een faillissement uitlokt dat vervolgens op een rechtsmiddel wordt vernietigd, niet op een lijn kan worden gesteld met het geval dat een uitspraak ten uitvoer wordt gelegd die naderhand op een rechtsmiddel wordt vernietigd, in welk geval de executant aansprakelijk is op grond van onrechtmatige daad jegens degene op wie de executie inbreuk heeft gemaakt. Het uitspreken van een faillissement betreft namelijk geen rechtsuitoefening door de aanvrager, maar is een beslissing van de rechter die hij geeft in het geval dat hem blijkt dat de schuldenaar heeft opgehouden te betalen. De aanvrager van een faillissement is

alleen aansprakelijk indien hij wist of behoorde te weten dat geen grond bestond voor het uitspreken van een faillissement of indien hij misbruik van zijn bevoegdheid heeft gemaakt.

VARIA

In zijn arrest van 29 januari 2021 (ECLI:NL:HR:2020:153) oordeelt de Hoge Raad over de vraag of een beroep op een in de huurovereenkomst opgenomen exoneratiebeding door de schuldenaar naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Tussen partijen was een huurovereenkomst van kracht met betrekking tot een winkelpand waarin de schuldeisers een winkel zouden gaan exploiteren binnen de franchiseformule van de schuldenaar. Hiervoor hadden partijen tevens een franchiseovereenkomst gesloten. Nadat in het desbetreffende winkelpand asbest was gevonden heeft de verhuurder besloten om het winkelpand tot nader order te sluiten. Hierop is de verhuurder door de schuldeisers aansprakelijk gesteld. Tijdens een bespreking hebben partijen vervolgens afgesproken dat de verhuurder een bepaald bedrag aan de schuldeisers zou overmaken om de schade aan de zijde van de schuldeisers zo beperkt mogelijk te houden. Nadat partijen na verschillende gesprekken geen overeenstemming konden bereiken over het verloop van de zaak, heeft de verhuurder de huurovereenkomst ontbonden, waarbij zij een beroep heeft gedaan op de daarin opgenomen exoneratiebedingen. Het hof oordeelde dat het beroep op de exoneratiebedingen door de verhuurder naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar was, nu het ter beschikking stellen van het gehuurde voor de exploitatie binnen de franchiseformule de kern van de prestatie betrof. Zonder het ter beschikking stellen van dit winkelpand kwam volgens het hof niet alleen iedere betekenis aan de huurovereenkomst te ontvallen, maar ook aan de franchiseovereenkomst. Volgens de Hoge Raad miskent het hof daarmee dat het beroep van de schuldenaar op

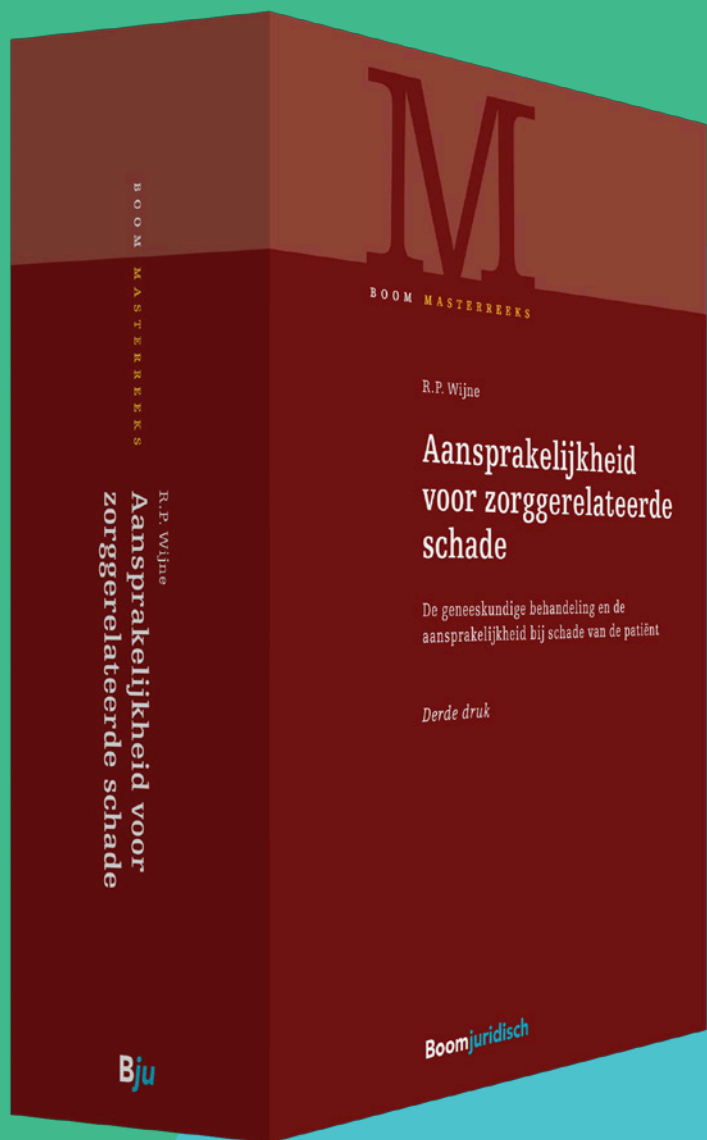
de exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is en dat bij de toepassing van de maatstaf van artikel 6:248 lid 2 BW alle omstandigheden van het geval relevant zijn en moeten worden meegewogen. Daarbij oordeelt de Hoge Raad dat de door het hof genoemde omstandigheden – onder meer dat de tekortkoming de kern van de prestatie betreft en dat zonder ter beschikkingstelling van het gehuurde elke betekenis komt te vervallen aan de gesloten overeenkomsten – onvoldoende duidelijk maken waarom een beroep op de exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn.

Het laatste arrest dat in deze Kroniek wordt besproken, heeft de Hoge Raad gewezen op 11 december 2020 (ECLI:NL:HR:2020:2003). De kopers van nieuwbouwwoningen, die direct naast een reeds bestaand tennispark zijn gelegen, hadden de projectontwikkelaar aansprakelijk gesteld op grond van non-conformiteit. Door de nieuwe winteropening, waarbij de lichtinstallaties van zeven tennisbanen werden aangepast en uitgebreid van het naastgelegen tennispark ondervonden de bewoners namelijk ernstige overlast in de vorm van lichthinder in het winterseizoen. Hierdoor bezitten de woningen volgens hen niet de eigenschappen die voor een normaal gebruik nodig zijn. Daar kwam bij dat de projectontwik-

kelaar reeds op de hoogte was van het ombouwen van de tennisbanen naar *all weather* banen. De projectontwikkelaar had daarmee volgens de kopers niet voldaan aan zijn mededelingsplicht. Het hof wees de vorderingen van de bewoners af, nu de projectontwikkelaar volgens het hof niet gehouden was de bewoners te informeren over de voorgenomen winteropenstelling van het tennispark, maar de bewoners in dit kader zelf een onderzoeksplicht hadden. Daarbij heeft zij overwogen dat ook indien moest worden aangenomen dat de projectontwikkelaar ten tijde van het sluiten van de koopovereenkomsten wist dat de tennisvereniging een winteropenstelling wilde realiseren, de projectontwikkelaar slechts dan een mededelingsplicht zou hebben jegens de kopers indien voor de projectontwikkelaar voldoende kenbaar was dat dit voor de kopers van wezenlijk belang was. De Hoge Raad oordeelt dat het hof de stelling van de kopers had verworpen op de grond dat de projectontwikkelaar geen mededelingsplicht had jegens de kopers met betrekking tot de winteropenstelling van het tennispark. Volgens de Hoge Raad heeft het hof echter nagelaten te beoordelen of de lichtoverlast van zodanige aard is dat de woningen niet de eigenschappen bezitten die voor een normaal gebruik daarvan nodig zijn en waarvan de bewoners de aanwezigheid niet behoeften te betwijfelen.

Boom juridisch

Nu beschikbaar

Aansprakelijkheid voor zorggerelateerde schade

De geneeskundige behandeling en de aansprakelijkheid bij schade van de patiënt

Mr. dr. R.P. Wijne
ISBN: 9789462909441
eISBN: 9789089745200
3e druk, 2021, 1152 pagina's
€ 143,00

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

VAN DE NOVA

Weerbaarheidstraining voor advocaten:
Leren omgaan met
agressie en bedreiging

**Advocaat-stagiairs
aan het woord**
Vernieuwde
Beroepsopleiding
Advocaten staat
als een huis

**Gefinancierde
rechtsbijstand**
Aanbevelingen
pilot Samenwerken
in de eerstelijns

**Gratis
veiligheidsscan**
Weten dat het
goed zit, geeft
ook een gevoel
van veiligheid

Jaarrekening

CvA keurt financieel jaarverslag goed

Na positief advies van de financiële commissie heeft het college van afgevaardigden op 30 juni het financieel jaarverslag 2020 van de NOVA goedgekeurd en de algemene raad decharge verleend. Met name door een sterke afname van de kosten, zowel als gevolg van de coronacrisis als vanwege genomen maatregelen om de verwachte klappen hiervan op te vangen, is er sprake van een aanzienlijk gunstiger resultaat dan begroot.

In het afgelopen coronajaar hebben veel activiteiten – zoals trainingen, symposia en internationale bijeenkomsten – niet (fysiek) plaats kunnen vinden. Ook is een tijdelijke vacaturestop bij het bureau van de NOVA ingevoerd. Verder zijn investeringen in onder andere software en de beroepsopleiding geactiveerd en afgeschreven, met een positief effect ten opzichte van de begroting. Uiteindelijk heeft dit in 2020 geleid tot een positief resultaat van € 1.917.040 (tegenover een begroot tekort van € 922.000). Dit resultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve, als buffer om aan toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen en eventuele onverwachte gebeurtenissen op te kunnen vangen.

Integrale publicatie

Met ingang van de jaarrekening 2019 is de NOVA overgegaan van eigen grondslagen naar de door de Raad voor de Jaarverslaggeving uitgegeven Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving 640 'Organisaties zonder winststreven' (RJ640). Doordat het financieel verslag 2020 conform RJ640 is opgesteld, is er niet langer een beperking op de verspreidingskring. De jaarrekening is daarom dit jaar voor het eerst integraal gepubliceerd.

Restitutie kostenbesparing BA aan stagiairs

Als gevolg van corona heeft de Uitvoeringsorganisatie in 2020 kunnen besparen op de kosten van de Beroepsopleiding Advocaten, vooral op de accommodaties. Aan de hand van een verdeelsleutel, afhankelijk van het cohort en de onderwijsaanbieder, krijgen de advocaatsagiairs het verschil tussen deze besparingen en de extra kosten voor online-onderwijs gerestitueerd. Voor 2021 voorziet de Uitvoeringsorganisatie weer een restitutie.

Meer informatie

Download het financieel jaarverslag 2020 op advocatenorde.nl/over-de-nova/publicaties.

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOVA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOVA.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Frans Knüppe (algemeen deken)
- Bernard de Leest (waarnemend deken)
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak
- Robert Crinice le Roy

Bureau van de NOVA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOVA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070-335 35 35
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

➤ Gefinancierde rechtsbijstand

Aanbevelingen pilot Samenwerken in de eerstelijns

In de pilot Samenwerken in de eerstelijns werkten sociaal advocaten, sociaal raadslieden en juristen van het Juridisch Loket in Amsterdam, Nijmegen, Zwolle, Utrecht en Middelburg negen maanden lang nauw samen, met als doel sneller een passende oplossing voor rechtzoekenden. Deze maand zijn de ervaringen en aanbevelingen die zijn opgedaan in de pilot gepubliceerd. We leggen vier van de aanbevelingen voor aan AR-lid Bernard de Leest, voorzitter van de stuurgroep van de pilot. 'De uitkomsten van deze pilot leren ons veel over de mogelijke inrichting van een toekomstig stelsel van gefinancierde rechtsbijstand.'

Aanbeveling: Maak overleg en 'warme overdracht' tussen eerste- en tweedelijns en eerstelijnsorganisaties onderling, over en weer, tot uitgangspunt en faciliteer dat.

'Rechtzoekenden willen hulp bij de oplossing van hun probleem. Voor hen doet het er niet toe wat de eerstelijns of de tweedelijns is. Ze willen iemand in de buurt die ze kan helpen. Goede overdracht over en weer tussen advocaten en andere hulpverleners voorkomt dat rechtzoekenden tussen wal en schip belanden en zaken daardoor escaleren. Uit de pilot blijkt dat op plekken waar een warme overdracht is, problemen sneller door de juiste behandelaar worden opgepakt.'

Aanbeveling: Blijf voortdurend monitoren op welke terreinen ten onrechte wordt uitgegaan van zelfredzaamheid en waar er lacunes zijn in de rechtshulpverlening.

'De pilot leert nogmaals dat rechtzoekenden vaak niet zo zelfredzaam zijn als door de overheid wordt aangenomen. Ze hebben een beperkt "doenvermogen" zoals de WRR in het rapport "Weten is nog geen doen" in 2017 al heeft aangetoond. Zonder de juiste rechtshulp kunnen ze in

grote problemen terechtkomen. Soms gaat het dan om relatief simpele oorzaken, die steeds meer uit de hand lopen vanwege het ontbreken van rechtsbijstand. Daar ligt een forse uitdaging. Het zijn mede de signalen uit de pilot, die de RvR en de NOvA ertoe hebben gebracht om de Regeling tijdelijke adviestoevoeging zelfredzaamheid in het leven te roepen, die deze maand is ingegaan.'

Aanbeveling: Handhaaf het lokale signaleringsoverleg waarmee in de pilot is geëxperimenteerd, breid dit uit naar andere gemeenten en zorg voor voldoende financiering hiervan.

'In de pilot hebben we op lokaal niveau een zogenaamd signaleringsoverleg ingesteld. Hier treffen advocaten, sociaal raadslieden en medewerkers van het Juridisch Loket elkaar regelmatig om te bespreken wat er speelt in hun gemeente of regio. Dat kan gaan om veranderend beleid en regelgeving bij een gemeente of ander bestuursorgaan, waardoor er meer beroep op rechtsbijstand verwacht wordt. Maar het kan bijvoorbeeld ook gaan om het delen van informatie over een beruchte huisjesmelker. Het overleg is een soort "early warning". Is dit iets waarbij de tweedelijns moet worden betrokken en zo ja, hoe? Daar is de rechtzoekende uitermate bij gebaat.'

Aanbeveling: Breng een heldere grens aan tussen eerste- en tweedelijns en baken taken en verantwoordelijkheden duidelijk af. Werk daarbij ook uit welk expertiseniveau nodig is om bepaalde rechtshulp te kunnen verlenen.

'Het stelsel werkt het beste als iedereen datgene doet wat hij moet doen. Eerstelijnszaken bij de eerstelijns, tweedelijnszaken bij de tweedelijns. Maar soms is het grijs. Soms zijn problemen met elkaar verweven en is niet meteen duidelijk waar een rechtzoekende het best mee geholpen is. Voor dat soort gevallen werkt het goed om gezamenlijk *best practices* te ontwikkelen, blijkt uit de pilot. Veel van die "grijze" gevallen kunnen toch goed en snel worden opgelost, als maar duidelijk is wie wat doet. Welke gedeelte kan een advocaat het beste aanpakken, welk probleem kan door het Juridisch Loket worden opgepakt, waar zit juist een rol voor een sociaal raadslid? Helderheid op dat gebied kan voor heel veel tijdswinst zorgen en daarmee wordt de rechtzoekende weer beter geholpen.'

Meer informatie

Lees het volledige rapport met alle resultaten en aanbevelingen op advocatenorde.nl/nieuws (14 juli).

▶ Veiligheidsscan

Weten dat het goed zit, geeft ook een gevoel van veiligheid

De aanslag op journalist Peter R. de Vries heeft advocaten weer met de neus op de feiten gedrukt. Veiligheid bij het uitoefenen van je beroep is geen vanzelfsprekendheid. Juist om die reden biedt de NOvA een weerbaarheidsprogramma voor advocaten, waaronder een veiligheidsscan om het kantoor of woonhuis vanuit veiligheidsoogpunt te laten controleren op kwetsbare punten. Bas Vlieger, advocaat civiel recht en socialezekerheidsrecht bij Van Doorn cs advocaten in Amsterdam, was een van de eersten die een veiligheidsscan liet uitvoeren. Hij hoopt dat anderen zijn voorbeeld volgen.

‘Een aantal voor de hand liggende zaken kun je zelf wel bedenken zoals een alarmsysteem en camera’s, maar zoiets als buitenverlichting of een brievenbus waarin post veilig wordt opgevangen, kwam bij mij niet als eerste naar boven. Doordat je ziet waar een veiligheidsexpert op let, word je je bewuster van de risico’s en ga je er zelf ook met andere ogen naar kijken. Ook als je erachter komt dat alles wel goed zit, kan dat een gevoel van veiligheid opleveren.’

Bewustwording

In het algemeen is het voor ieder advocatenkantoor belangrijk om erbij stil te staan hoe het staat met de

veiligheid. ‘Denk niet alleen aan je kantoor, maar ook aan je thuiswerkplek nu er in de coronaperiode veel wordt thuisgewerkt,’ geeft Vlieger aan. ‘Je denkt alles op orde te hebben, maar ik kan je verzekeren dat er uit zo’n veiligheidsscan een aantal punten naar voren komt waarvan je het niet had verwacht. En ook al voer je de geadviseerde maatregelen niet uit, dan nog is je bewustwording over de veiligheid van je thuiswerkplek of kantoor fors verbeterd.’

Veel stress

‘Vanwege een drukke periode heb ik een paar maanden geleden een potentiële cliënt moeten afwijzen. Deze afwijzing vatte hij verkeerd op waardoor hij mij is gaan stalken. Met deze kwestie ben ik naar de politie gegaan en heb de situatie effectief de kop weten in te drukken, maar het leverde extra veel stress op. Ik voelde me in zekere zin echt onveilig,’ geeft hij aan. ‘Afgelopen jaar hebben we op kan-

‘Doordat je ziet waar een veiligheidsexpert op let, word je je bewuster van de risico’s’

toor een aantal incidenten meegemaakt waar de veiligheid in het gedrang kwam. Misschien komt dat door onze beroepsgroep en de specifieke doelgroep waarvan niet alle cliënten even communicatief vaardig zijn. Dit heeft mij wel aan het denken gezet over mijn veiligheid, zowel privé als zakelijk. Ondanks dat de soep in de meeste gevallen niet zo heet gegeten wordt als ze wordt opgediend, heb ik mij gerealiseerd dat ik toch voorzichtig moet zijn.’

Extra impuls

‘Ik geef toe dat ik er niet bij stilstond dat zo’n veiligheidsscan bestaat. We hebben op kantoor weleens gedacht:

misschien moeten we eens kijken naar beveiligingscamera's en dergelijke, maar ik was niet zelf op het idee gekomen om zo'n volledige scan uit te voeren. Dankzij de NOvA die de scan proactief onder de aandacht bracht, kreeg ik een extra impuls om de scan uit te proberen. Ook de financiële drempel was door de NOvA weggenomen waardoor er voor mij geen enkele twijfel meer was om de aanvraag in te dienen. Deze scan liet mij zien dat verbeteringen mogelijk zijn en dat versterkt nu al mijn veiligheidsgevoel. Na iets meer dan een uur onderzoek op locatie kreeg ik binnen korte tijd een goed advies waar ik verder mee aan de slag kon. Momenteel ben ik aan het kijken welke punten uit het advies we kunnen uitvoeren, ook afhankelijk van wat past binnen onze financiële mogelijkheden. Die afweging maken we zelf.'

Vraag ook een veiligheidsscan aan

Op initiatief van de NOvA heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid geld ter beschikking gesteld om advocatenkantoren te laten beoordelen op hun (fysieke en digitale) kwetsbaarheid. Advocaten die in aanmerking willen komen voor een gratis veiligheidsscan kunnen zich aanmelden op de website van Kop Beveiliging. Scan de QR-code voor het aanmeldformulier, of kijk voor meer informatie op: advocatenorde.nl/weerbaarheid.

► Weerbaarheid

Weerbaarheidstraining: leren omgaan met agressie en bedreiging

Advocaten kunnen zich inschrijven voor de weerbaarheidstraining van de NOvA. Deze praktische training biedt advocaten concrete handvatten om in hun dagelijkse praktijk proactief om te gaan met agressie en bedreiging.

In uw beroepspraktijk als advocaat kunt u te maken krijgen met verbale en fysieke agressie, bedreiging, afdreiging en zelfs inbreuk op uw privéleven. Naast maatregelen om uw kantoor en thuiswerkplek fysiek te beveiligen, is ook bewustwording van mogelijke risico's en hoe hiermee om te gaan van belang. Naast de veiligheidsscan biedt de NOvA aan advocaten daarom nu ook kosteloos een weerbaarheidstraining aan.

Inhoud weerbaarheidstraining

Na de training bent u zich bewust van welke factoren van invloed zijn op uw weerbaarheid en veiligheid. Door het onderkennen van mogelijke risico's leren de deelnemers bewust om te gaan met potentieel risicovolle situaties in zowel de privé- als werkomgeving en hierin de juiste beslissingen te nemen. De nadruk ligt hierbij op de-

escalatie, omgaan met stressvolle praktijksituaties en met eigen en andermans gedrag en emoties zoals agressiviteit of boosheid. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan intimidatie of bedreiging.

Oefenen met een acteur

Naast het opdoen van theoretische kennis is het vooral een praktijktraining. Deze wordt gegeven door een op het gebied van weerbaarheid deskundige advocaat, ondersteund door een beveiligingsexpert die praktisch toepasbare veiligheidstips deelt. Daarnaast worden risicovolle situaties geoefend met een acteur, zodat de deelnemers hun eigen gedrag en handelen in praktijk kunnen toetsen. Advocaten worden ook in de gelegenheid gesteld om – in een vertrouwelijke setting – hun eigen ervaringen op dit gebied met elkaar te delen.

Inschrijven weerbaarheidstraining

In totaal zijn 250 plaatsen voor de weerbaarheidstraining beschikbaar. Deze worden door de NOvA kosteloos aangeboden. U kunt zich hiervoor inschrijven door de QR-code te scannen, of via advocatenorde.nl/weerbaarheid. De eendaagse training duurt zeven uur en vindt plaats op een locatie in het midden van het land.

► Beroepsopleiding

Vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten staat als een huis

De vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten (BA), met een sterke focus op praktische vaardigheden, ethiek en toegepaste kennis, is inmiddels enkele maanden op weg. De BA slaat voor advocaat-stagiairs een brug tussen wat ze tijdens de studie leren en wat nodig is in de dagelijkse praktijk binnen de advocatuur. Susan Kaak, portefeuillehouder Opleiding binnen de algemene raad: 'Deze opleiding zit zo stevig en doordacht in elkaar, dat deze jarenlang meekan.'

Volgens Kaak is de beroepsopleiding geworden wat de NOvA voor ogen had. 'Onze uitdaging was om een praktijkgerichte opleiding neer te zetten die de gehele balie aanspreekt. Met aandacht voor digitale en andere vaardigheden, ethiek en ondernemerschap. Ik vind dat we daar heel goed in zijn geslaagd. Advocaten krijgen in hun dagelijkse praktijk constant te maken met ethische dilemma's: waar ligt je loyaliteit, wat kan wel en wat niet? Dan is het belangrijk om een goed ontwikkeld moreel kompas te hebben. In de BA leggen we daar meteen een stevige basis voor.'

De opleiding is inmiddels van start, maar hoe is het om deze daadwerkelijk te volgen? Drie advocaat-stagiairs uit het eerste cohort delen hun ervaringen.

'Een mooie brug tussen wat je geleerd hebt tijdens de studie en wat je nodig hebt in de advocatuur'

Marloes van der Werf (25), advocaat-stagiaire bij De Brauw Blackstone Westbroek in Amsterdam

Hoe heb je de eerste maanden van de opleiding ervaren?

'Zoals ik verwachtte, is de vernieuwde opleiding sterker gericht op vaardigheden en slaat daarmee een mooie brug tussen wat je geleerd hebt tijdens de studie en wat je nodig hebt in de advocatuur. Inhoud is belangrijk, maar als advocaat heb je veel persoonlijk contact met onder an-

deren cliënten en kantoorgenoten. Persoonlijke vaardigheden zijn daarom van groot belang. Ik leerde tijdens de opleiding ook veel andere advocaat-stagiairs van allerlei praktijken kennen. Met hen kon ik ervaringen uitwisselen waardoor ik een nog breder beeld kreeg van de rol van de advocatuur in de samenleving. De aandacht voor zelfreflectie vind ik een ander sterk element in de opleiding. Je wordt bewuster van dingen die je energie geven en je leert je eigen verbeterpunten kennen waardoor je beter inzicht krijgt in je capaciteiten. Dat is heel nuttig voor starters.'

Wat kan beter volgens jou?

'De wet- en regelgeving die de beroepsgroep reguleert, jurisprudentie van de tuchtrechter en ethische prudentie vind ik heel wezenlijk om verantwoord te kunnen handelen als advocaat. Om de verantwoordelijke rol van advocaten in de maatschappij te kunnen vervullen, zou elke advocaat ethisch verantwoord moeten handelen. Ethiek wordt in de vernieuwde opleiding wel behandeld, maar ik mis nog nadere uitleg over het omvangrijke kader waarbinnen advocaten moeten handelen. De beroepsopleiding is volgens mij het aangewezen programma om advocaat-stagiairs hierin te trainen. Daarom zou ik over dit onderwerp graag duidelijkere handvatten willen krijgen: hoe horen wij als advocaten te handelen? Ik hoop dat het ethiekonderwijs daar verder op ingaat.'

Willemijn Holm (25), advocaat-stagiaire bij Norton Rose Fulbright in Amsterdam

Hoe begon de opleiding voor jou?

'De start vanuit Studio 21, met alle advocaat-stagiairs in een Zoom-meeting, vond ik heel bijzonder. Ondanks de afstand voelde ik echt dat we als ruim vijfhonderd advocaat-stagiairs samen aan deze opleiding begonnen. We zaten met ons eigen opleidingsgroepje in een Zoomkamer, volgden de televisieshow en werden via Kahoot! aan de tand gevoeld over ethische kennis en gedragsregels. We waren dus meteen bewust bezig met de opleiding.'

‘Ik heb nu al veel geleerd over ethiek, onderhandelen en presenteren’

Wat heb je nu, in de eerste maanden, al geleerd?

‘Veel kneepjes van het vak, want de opleiding is heel praktijkgericht. Ik heb nu al veel geleerd over ethiek, onderhandelen en presenteren. Het geeft mij veel energie. Je leert om veel te reflecteren op wat je doet. Hoe heb je een gesprek, presentatie of onderhandeling ervaren? Wat kom je tegen in de praktijk? Heb je al eens een conflict gehad? Dat we dit met elkaar in een veilige omgeving bespreken, vind ik heel waardevol.’

Wat is je indruk van de opleiding?

‘Ik vind de opbouw van de opleiding knap in elkaar gezet. En zeker tijdens deze coronaperiode is veel aandacht besteed om er toch iets goeds van te maken. Dat zie je er wel aan af. De opleiding is echt praktijkgericht: stukken schrijven, onderhandelen, presenteren. Een mooie opmaat naar de opdrachten in het decentrale deel dat ik bij de Law Firm School zal volgen. Ik werk niet in een procespraktijk, dus het is fijn dat ik hier via de opleiding toch de fijne kneepjes van leer.’

Lisanne Wigboldus (26), advocaat-stagiaire bij Pellicaan Advocaten in Amsterdam

Hoe waren jouw eerste maanden van de opleiding?

‘Positief. Het hele systeem van opdrachten maken en reflecteren, is mooi ingebouwd in de

‘Docenten stimuleren ons om ervaringen uit te wisselen’

opleiding waardoor het meteen levendig was. Docenten stimuleren ons om ervaringen uit te wisselen: wat maak je mee? Hoe gaat dat? Hoe zou je het anders aan kunnen pakken? Al snel leerde ik technieken aan die ik in de praktijk kon toepassen, voor gespreksvoering en onderhandelingen.’

Wat verwacht je in de opleiding te leren of ontwikkelen?

‘Los van vaardigheden en theorie verwacht ik door heel veel toe te passen in de praktijk, een bepaald zelfvertrouwen op te bouwen en dat ook uit te stralen. Want zelfvertrouwen uitstralen is belangrijk in dit vak. Hoe vaker je gesprekken voert, stukken schrijft, jezelf presenteert, hoe meer je jezelf zoiets eigen maakt. Dat vind ik het mooie van deze opleiding.’

Waar kijk je met name naar uit in de opleiding?

‘De integratieve dag aan het einde van het eerste opleidingsjaar waar we nu langzaam naartoe werken. We oefenen met dagvaardingen schrijven en met pleiten en werken zo stapsgewijs aan een zaak. Het lijkt me mooi om in zo’n setting straks allerlei geleerde inzichten en vaardigheden tot uiting te brengen. En natuurlijk om dat samen met andere advocaat-stagiairs mee te maken.’

BAGazine

In het afgelopen jaar hebben we in een reeks BAGazines een beeld gegeven van de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten van de NOvA. Lees alle edities op advocatenorde.nl/bagazine.

➤ Toegang tot het recht

Wat is de rechtsstaat ons waard?

Eind juni ging algemeen deken Frans Knüppe (NOvA) met Gerrit van der Burg (OM) en Kamerleden Michiel van Nispen (SP) en Hilde Palland (CDA) het debat aan over de stelling: 'Toegang tot de rechter is een grondrecht: er moeten geen drempels worden opgelegd om naar de rechter te kunnen stappen.' De discussie maakte deel uit van de Rechtsstaatpoort, een serie debatten over de waarde van de rechtsstaat. Knüppe gaf bij aanvang van het debat direct het visitekaartje van de NOvA af: 'Een zinvol gesprek over de rechtsstatelijke verhoudingen en de

rechtspleging kan niet plaatsvinden zonder daar ook de advocatuur bij te betrekken.' Om hieraan toe te voegen: 'Uiteraard ben ik het eens met de stelling zelf: mogelijke drempels moeten weg. Voor minderbedeelden dreigt de toegang tot het recht echt in de knel te komen. Dit komt onder andere doordat de advocatuur die zich daarmee bezighoudt, begint af te nemen. We moeten het vak van de (sociaal) advocaat daarom aantrekkelijker maken.' Kijk het debat terug op nieuwsport.nl/agenda/overzicht/rechtsstaatpoort/stream.

➤ Mediation

Wet mediation van de baan vanwege 'onvoldoende draagvlak'

De minister voor Rechtsbescherming heeft op 25 juni de Tweede Kamer laten weten het conceptwetsvoorstel Bevordering mediation niet in consultatie te brengen. Dit mede omdat er 'onvoldoende draagvlak' bestaat binnen de beroepsgroep. De NOvA uitte al in 2016 haar bezwaren tegen (over)regulering van mediation en noemde een eventuele wettelijke regeling 'contraproductief'. Dat neemt niet weg dat de NOvA mediation onverkort een belangrijk instrument vindt voor geschilbeslechting. De NOvA blijft dan ook graag met de minister meedenken over andere manieren om mediation te stimuleren, zoals ook in de Kamerbrief aangegeven.

➤ Burgerlijk procesrecht

Visie NOvA op beperking lengte processtukken naar Hoge Raad

De voorzieningenrechter heeft op 11 juni in een tussenvonnissen beslist dat het stellen van prejudiciële vragen doorgang kan vinden. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan het voorstel van de eisende advocaten en de staat tijdens het kort geding in mei. Op basis van bijdragen van de adviescommissies burgerlijk procesrecht en intellectuele eigendom zal de NOvA bij de Hoge Raad schriftelijke opmerkingen

indienen over de betwiste bevoegdheid van gerechtshoven om de lengte van processtukken te beperken. In afwachting van het antwoord van het hoogste rechtscollege op de prejudiciële vragen heeft de kortgedingrechter besloten de omstreden maatregel van de gerechtshoven, om per 1 april de lengte van processtukken in hoger beroep te beperken tot maximaal 25 pagina's, niet op te schorten.

Corona

Enthousiaste reacties advocaat-stagiairs op juridische wandeling

De NOvA heeft in Den Haag drie keer een juridische wandeling georganiseerd voor advocaat-stagiairs die in coronatijd zijn gestart met de beroepsopleiding. Enkele tientallen stagiairs uit verschillende arrondissementen en werkzaam bij 'grote' en 'kleine' kantoren hebben hieraan deelgenomen. De reacties waren unaniem positief. Behalve de interessante route langs belangrijke juridische locaties in de Hofstad, werd na zo veel afstandsonderwijs en digitale bijeenkomsten vooral het onderlinge contact zeer gewaardeerd. De juridische wandeling is een aanvullende activiteit op de NOvA Telebingo: een 'beldate' waarbij het een verrassing is wie van de medestagiairs je aan de lijn krijgt.

Strafvordering

NOvA verduidelijkt bezwaren tegen uitbreiding taakstrafverbod in Eerste Kamer

Op 8 juni hield de Eerste Kamer een deskundigenbijeenkomst over de Wet uitbreiding taakstrafverbod. Vertegenwoordigers van de Raad voor de rechtspraak, het Openbaar Ministerie, de Reclassering, de veiligheidsbranche en de NOvA presenteerden hier hun visie aan de senatoren.

AR-lid Petra van Kampen uitte de principiële bezwaren van de NOvA: 'De plicht om een bepaalde straf op te leggen, beperkt de rechterlijke straftoemtingsvrijheid.' Lees het hele artikel op advocatenorde.nl/nieuws (8 juni).

Rechtsbijstand

Tijdelijke oplossing voor rechtzoekenden die tussen wal en schip vallen

De NOvA, de Raad voor Rechtsbijstand en het Juridisch Loket hebben gezamenlijk een tijdelijke voorziening in het leven geroepen voor juridische problemen waarvoor geen toevoeging wordt verstrekt, maar die in de praktijk toch zo complex zijn dat rechtzoekenden er zelf niet uitkomen. Op basis van de Regeling tijdelijke adviestoevoeging zelfredzaamheid (Ratz), die per 1 juli is ingegaan, kunnen rechtzoekenden een 'tijdelijke adviestoevoeging zelfredzaamheid' aanvragen en een sociaal advocaat inschakelen. Er is budget voor 6500 zaken die in maximaal negen maanden tijd kunnen worden aangevraagd. Deze regeling biedt wat de NOvA betreft kansen voor de verbe-

tering van de toegang tot het recht voor rechtzoekenden die nu tussen wal en schip vallen. Lees het hele artikel op advocatenorde.nl/nieuws (30 juni).

Belastingrecht

De meldplicht en het verschoningsrecht bij grensoverschrijdende constructies

Door / Martin Zschuschen, beleidsadviseur bij de NOvA

Op 21 juni 2021 heeft de NOvA een webinar georganiseerd over de Mandatory Disclosure Rules (MDR) of DAC6. De NOvA krijgt veel vragen van advocaten over hoe hieraan invulling te geven. Het doel van het webinar was om de EU Richtlijn 2018/822, die in Nederland geïmplementeerd is in de Wet op de internationale bijstandsverlening bij de heffing van belastingen (WIB), nader te beschouwen en advocaten van praktische handvatten te voorzien. DAC6 is weliswaar fiscaal ingegeven maar het is van belang dat iedere advocaat zich naar deze gedragsregels schikt.

In plaats van een definitie te geven van het begrip ‘meldingsplichtige grensoverschrijdende constructie’ heeft de Richtlijnwetgever vanuit doelmatigheidsoverwegingen een lijst samengesteld van kenmerken en elementen van transacties (‘wezenskenmerken’). Grens-

overschrijdende constructies moeten worden gemeld als zij een eigenschap of kenmerk bevatten die op deze lijst voorkomt. In sommige gevallen moet ook aan de zogenoemde ‘main benefit test’ worden voldaan.

De meldplicht rust primair op de zogenoemde ‘intermediairs’. Daar waar geen meldingsplichtige intermediair bij een meldingsplichtige grensoverschrijdende constructie betrokken is, kan de meldplicht verschuiven naar de gebruiker ervan (de ‘relevante belastingplichtige’). Volgens de definitie van de richtlijn en de WIB is een intermediair een persoon ‘die een meldingsplichtige grensoverschrijdende constructie bedenkt, aanbiedt, opzet, beschikbaar maakt voor implementatie of de implementatie ervan beheert’ en die voldoende binding heeft met de EU (zoals in de richtlijn omschreven). De persoon die hulp biedt bij zo’n constructie kan mogelijk kwalificeren als ‘hulpintermediair’.

De ruime formulering van het intermediairsbegrip heeft tot gevolg dat ook advocaten onder de meldplicht kunnen vallen. Of een advocaat als intermediair kan worden aangemerkt, is immers met name afhankelijk van het soort diensten dat wordt verricht en de kennis en informatie die de betreffende advocaat daarvoor geacht wordt te hebben.

In beginsel is iedere intermediair die bij een meldingsplichtige grensoverschrijdende constructie is

betrokken, verplicht een melding te doen bij de daartoe aangewezen belastingautoriteit. Voor de advocaat bestaat hier een uitzondering op, namelijk een weigeringsgrond voor het geval de melding tot schending van een wettelijke geheimhoudingsplicht zou leiden. In dat geval vervalt de meldplicht, maar is de advocaat als intermediair gehouden andere bij de constructie betrokken intermediairs, dan wel – als die er niet zijn – de ‘relevante belastingplichtige’ onverwijld te wijzen op hun eigen meldingsplicht.

De NOvA is van mening dat de advocaat zich bij notificatie van andere intermediairs de vraag moet stellen of hij daarmee zijn geheimhoudingsplicht schendt. Aangezien de notificatie wezenlijk niet meer is dan de mededeling van de advocaat dat hij zich in het desbetreffende geval op zijn verschoningsrecht beroept en hij de andere intermediair wijst op zijn eigen DAC6-verplichtingen, zal daarmee van een schending van de geheimhoudingsverplichting veelal geen sprake zijn. In die gevallen waarin gezamenlijk met andere intermediairs voor de cliënt wordt opgetreden, wordt immers met de notificatie niet iets vertrouwelijks prijsgegeven.

Dat kan anders liggen, in het bijzonder als de andere intermediair niet bekend is met het bestaan van de cliëntrelatie. In dat geval kan notificatie tot schending van de geheimhoudingsplicht leiden. De NOvA adviseert de notificatie in dergelijke gevallen aan de cliënt te richten. Hetzelfde geldt als de andere bij de constructie betrokken intermediairs zich eveneens op hun verschoningsrecht beroepen.

De advocaat is degene die zich beroept op het verschoningsrecht, en de zeggenschap daarover berust bij hem. Dat laat onverlet dat hij zich door zijn cliënt kan laten machtigen namens hem melding te doen. Daarmee kan in voorkomend geval worden voorkomen dat de cliënt ermee wordt opgehadeld zelf melding te moeten doen. Momenteel werkt de NOvA aan een uitgebreide leidraad voor advocaten over dit onderwerp. U ontvangt hierover vanzelf een melding!

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt voor advocaten kunnen advocaten terecht voor voorlichting over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. Veelgestelde vragen in de afgelopen maand waren:

V: Kan ik in het rechtsgebiedenregister per rechtsgebied aangeven of ik op basis van een toevoeging werk?

A: Nee, dat is niet mogelijk. U dient in Mijn Orde te allen tijde het vinkje 'doet toevoegingen' aan te vinken als u op ZoekEenAdvocaat.nl als zodanig gevonden wilt worden.

V: Hoe kan ik mijn medewerker machtigen?

A: Via Mijn Orde kunt u eerst een medewerker aanmelden zodat deze een G-nummer krijgt (BAR-nummer voor gemachtigden). Vervolgens kunt u met dit G-nummer uw medewerker machtigen via de Advocatenpasportal (advocatenpas.advocatenorde.nl).

V: Is het mogelijk om vormen van gestructureerde feedback te combineren?

A: Dat kan alleen als u voldoet aan de vereisten van minimaal één vorm van de kwaliteitstoetsen: intervisie, peerreview of gestructureerd intercollegiaal overleg. Als u deelneemt aan twee vormen kunt u de hieraan bestede uren niet zonder meer bij elkaar optellen. Bijvoorbeeld aan de eis van acht uur intervisie kan dus niet worden voldaan met zes uur intervisie en twee uur peerreview. Het staat u natuurlijk vrij om vrijwillig extra uren aan gestructureerde feedback te besteden.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Benoemingen

Adviescommissie regelgeving

Benoemd als lid per 1 juli 2021:

- Mr. M. (Marika) Bakker
- Mr. V.M.Y. (Valérie) van 't Lam
- Mr. J. (Jacob) Bisschop

CCBE

Benoemd als lid van de Nederlandse delegatie per 1 juli 2021:

- Mr. S. (Susan) Kaak

Hof van Discipline

Verkozen als lid per 1 juli 2021:

- Mr. H. (Chris) van Dijk
- Mr. E.M.J. (Els) van Nieuwenhuizen
- Mr. J.A. (Joost) Huijgen
- Mr. F.C. (Friederike) van der Jagt-Vink

Raad van Discipline Amsterdam

Verkozen als lid per 1 juli 2021:

- Mr. C.C. (Kristianne) Horrevorts
- Mr. K.C. (Kim) van Hoogmoed
- Mr. I.J. (Inge) de Laat

Adviescommissie strafrecht

Benoemd als lid per 21 juni 2021:

- Mr. P.M. (Petra) Breukink

Geschillencommissies Advocatuur en Advocatuur Zakelijk

Benoemd als lid per 21 mei 2021:

- Mr. J.H. (Jolien) van Woudenberg
- Mr. T.B.M. (Twan) Kersten

Wetgevingsadvies

De NOvA telt achttien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen de volgende wetgevingsadviezen:

Wetsvoorstel verwerking persoonsgegevens i.h.k.v. coördinatie en analyse terrorismebestrijding en nationale veiligheid

Adviescommissie strafrecht, 2 juli 2021

Algemene leidraad Wwft

Adviescommissie Wwft, 1 juli 2021

Wet seksuele misdrijven

Adviescommissie strafrecht, 3 juni 2021

Implementatiewet richtlijn representatieve vorderingen voor consumenten

Adviescommissie burgerlijk procesrecht, 28 mei 2021

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen via advocatenorde.nl/juridische-databank.

➤ Gefinancierde rechtsbijstand

NOvA schort deelname ontwikkeling rechtshulppakketten op

De demissionair minister voor Rechtsbescherming is niet bereid tot betaling van een redelijke vergoeding aan sociaal advocaten in de rechtshulppakketten die deel uitmaken van de stelselherziening gefinancierde rechtsbijstand. Kwalitatief goede rechtsbijstand aan rechtzoekenden kan daardoor onvoldoende worden gewaarborgd. Daarom schort de NOvA de samenwerking bij deze ontwikkeling voorlopig op.

De commissie-Van der Meer heeft in 2017 onderbouwd dat de vergoedingen die aan advocaten en mediators betaald worden in het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand ver onder de maat zijn.

Uit een enquête van de NOvA is gebleken dat mede daarom de helft van de sociaal advocaten overweegt te stoppen met het verlenen van rechtsbijstand in echtscheidingszaken. Dit brengt de toegang tot het recht voor mensen met een laag inkomen in gevaar.

Experiment scheiden

De directe aanleiding voor de opschorting is een in juli 2020 gestarte pilot waarin de ontwikkeling van oplossingsroutes voor mensen die willen scheiden centraal staat. Voor de werkzaamheden in dit project is een werkgroep samengesteld, waaraan onder andere de NOvA en de specialisatievereniging Familie- en erfrecht Advocaten Scheidingsmediators (vFAS) deelnemen. Het doel is om te onderzoeken wat nodig is om rechtzoekenden zo adequaat mogelijk te helpen bij hun (complexe) echtscheiding, waarbij een passende vergoeding wordt betaald zodat kwalitatief goede rechtsbijstand kan worden verleend.

Onderbetaling niet acceptabel

Voor wat betreft de vergoeding voor de deelnemende sociaal advocaten wil de minister slechts een tarief van € 86 per punt betalen in plaats van de huidige puntvergoeding van € 124,73. Daarmee maakt de minister onderbetaling tot norm, wat voor de NOvA en de vFAS niet acceptabel is en reden om de samenwerking op te schorten. Er is geen aanleiding af te wijken van de huidige puntvergoeding van € 124,73. Hierdoor wordt lijnrecht ingegaan tegen de recent aangenomen motie van SP/DENK (uitvoering Van der Meer, scenario 1, met ingang van 1 januari 2022).

Opschorting

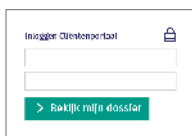
De NOvA heeft signalen ontvangen dat deze onderbetaling direct doorwerkt naar de andere rechtshulppakketten. Dit betreft onder meer arbeidsongeschiktheid, asielrecht en vreemdelingenbewaring. De minister heeft altijd gesteld dat een redelijke vergoeding een belangrijke waarborg is als het gaat om goede rechtsbescherming voor rechtzoekenden. Dat dit niet kan worden gegarandeerd, betekent dat de NOvA ook de medewerking aan de ontwikkeling van deze rechtshulppakketten opschort. De NOvA ziet de ontwikkeling van oplossingsroutes als een goede vernieuwing van het stelsel, dat zal leiden tot een verbeterde toegang tot het recht. Het is daarom betreurenswaardig dat de minister deze ontwikkeling stopzet door geen redelijke vergoeding in het vooruitzicht te stellen.

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

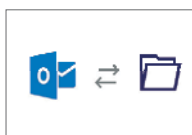
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Concurreren met cliënte

- Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden 11 januari 2021, zaak nr. 20-110, ECLI:NL:TADRARL:2021:6.
- Artikel 46 Advocatenwet.
- Advocaat schaadt het vertrouwen in de advocatuur door betrokken te zijn bij (de oprichting van) een bv die concurreert met het adviesbureau waarmee hij al jaren samenwerkt.

Klaagster heeft een eenmanszaak, een juridisch adviesbureau, waarmee zij huurders adviseert op basis van no cure, no pay bij geschillen bij de Huurcommissie. Zij komt standaard met haar cliënten overeen dat zij gemachtigd is om zo nodig derden in te schakelen indien een incassotraject noodzakelijk is. Klaagster werkt voor deze incassozaken al een aantal jaar samen met mr. X. Mr. X heeft daarnaast eenmalig voor klaagster, als eigenaar van het juridisch adviesbureau, opgetreden. Op enig moment, nog ten tijde van de samenwerking tussen mr. X en klaagster, is een bv opgericht die dezelfde diensten verricht als het juridisch adviesbureau. Mr. X is aandeelhouder en Functionaris Gegevensbescherming van deze bv. Klaagster meent dat mr. X hiermee tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld zoals bedoeld in artikel 46 Advocatenwet.

De raad oordeelt dat mr. X inderdaad het vertrouwen in de advocatuur heeft geschaad door betrokken te raken bij het opzetten van een bedrijf dat een concurrent werd van het bedrijf van klaagster met wie hij al jarenlang samenwerkte en dat zich op hetzelfde terrein als het bedrijf van klaagster bewoog. Daarbij speelt tevens een rol dat mr. X ook op enig moment als advocaat voor klaagster is opgetreden. Verder speelt mee dat mr. X klaagster op geen enkele manier over het opzetten van de bv informeerde, terwijl zij ten tijde van de oprichting nog samenwerkten. De raad is dan ook van oordeel dat klaagster zich terecht 'belazerd' voelde.

Verdere klachtonderdelen worden door de raad overigens van de hand gewezen. Zo wijst de raad de klacht af dat het onverenigbaar zou zijn met het beroep van advocaat dat mr. X betrokken was bij (de oprichting van) een bv die op basis van no cure, no pay werkt, aangezien mr. X zelf geen cliënten heeft bijgestaan op basis van no cure, no pay. Het enkele feit dat mr. X aandeelhouder is van de bv leidt er niet toe dat hij, ook niet indirect, op basis van no cure, no pay werkt. De klacht van klaagster dat mr. X informatie heeft gebruikt van het adviesbureau bij de bedrijfsvoe-

ring van de bv wordt afgewezen omdat klaagster onvoldoende heeft onderbouwd welke van klaagster ontvangen geheime informatie mr. X zou hebben gebruikt.

De klacht van klaagster dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld door verschillende teksten van de website van het adviesbureau te gebruiken voor de website van de bv wijst de raad af (onder andere) omdat het teksten betreft van de website van de bv, terwijl mr. X onbetwist heeft gesteld dat hij niets met de bedrijfsvoering van de bv van doen heeft gehad. Ook het verwijt van klaagster dat mr. X tegelijkertijd voor de cliënten van het adviesbureau als voor de cliënten van de bv is opgetreden, wordt afgewezen. De raad oordeelt hierover dat – afgezien van het feit dat mr. X onbetwist heeft gesteld dat hij niet is opgetreden voor cliënten van de bv – klaagster geen cliënt van mr. X was voor wie hij optrad en dus geen rechtstreeks belang heeft bij deze klacht en er geen sprake is van belangenverstremming zoals genoemd in gedragsregel 15 (Belangenverstremming).

De raad legt de maatregel van een waarschuwing op.

Geen belang

- Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 11 januari 2021, zaak nr. 20-345/DB/ZWB ECLI:NL:TADRSH:2021:12.
- Artikel 46 Advocatenwet.
- Advocaat-generaal niet-ontvankelijk, want niet rechtstreeks in haar belang getroffen.

Verdachte D is bij vonnis van de rechtbank voor een zedenmisdrijf veroordeeld en heeft hiertegen hoger beroep ingesteld. In deze appelprocedure treedt mr. X op als de advocaat van verdachte D. Op enig moment vindt er een mondelinge behandeling plaats bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Tijdens deze zitting zijn onder anderen aanwezig: klaagster in haar hoedanigheid van advocaat-generaal in het Ressortsparket Arnhem-Leeuwarden, het slachtoffer, verdachte D en zijn advocaat mr. X.

Mr. X draagt tijdens de zitting een pleitnota voor. Kennelijk zijn de toon en inhoud van deze pleitnota dusdanig stuitend tegenover het slachtoffer dat de voorzitter mr. X tijdens de zitting vraagt om zijn toon te matigen en respect te hebben voor het slachtoffer. Mr. X heeft, volgens klaagster, het slachtoffer als dader neergezet waaraan verdachte D ten prooi zou zijn gevallen.

Ook in hoger beroep wordt D. veroordeeld tot een gevangenisstraf. Enkele maanden na het vonnis dient klaagster een klacht in tegen mr. X omdat hij volgens klaagster

tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld als bedoeld in artikel 46 Advocatenwet.

Meer specifiek verwijt klaagster mr. X dat hij zich tijdens de verdediging van verdachte D niet heeft gedragen zoals het een behoorlijk handelend advocaat betaamt, omdat (onder andere) de toon van het hele pleidooi onnodig vriend was voor het slachtoffer. Klaagster meent dat mr. X in strijd heeft gehandeld met artikel 10 Advocatenwet en gedragsregels 7 (Geen ongepaste uitlatingen) en 8 (Geen onjuiste informatie).

Klaagster geeft daarbij aan dat zij als advocaat-generaal één van de bewakers is van de orde en de naleving van de fatsoenregels in de rechtszaal en dat zij als procesdeelnemer verontwaardigd was over de uitlatingen van mr. X. Bovendien meent klaagster dat niet kan worden verwacht dat het slachtoffer wordt belast met het indienen van een klacht tegen mr. X.

De raad stelt bij de beoordeling van de klacht voorop dat alleen diegene kan klagen die door het handelen of nalaten van mr. X rechtstreeks in zijn of haar belang is getroffen. Daarnaast heeft de deken de mogelijkheid om een klacht in te dienen indien het algemeen belang een tuchtrechtelijke procedure vereist.

De raad oordeelt dat de klacht betrekking heeft op de toon van de pleitnota jegens het slachtoffer en de uitlatingen die mr. X over het slachtoffer heeft gedaan. Het is dan ook niet klaagster die in een rechtstreeks belang is of kan zijn getroffen, maar het slachtoffer.

De raad overweegt vervolgens dat het Openbaar Ministerie weliswaar een behoorlijke strafrechtspleging en een eerlijk proces dient te bevorderen, maar dat niet is gebleken door het optreden van mr. X in het geding zijn geweest.

De raad verklaart de klacht daarom niet-ontvankelijk.

Verkeerde inschatting liquidatietarief en -punt

- Hof van Discipline, 5 februari 2021, zaak nr. 200191, ECLI:NL:TAHVD:2020:270.
- Artikel 10a, lid 1 sub c Advocatenwet.
- Vergissing met één liquidatiepunt met waarde € 2.600 valt binnen de marge van een redelijke inschatting en is niet tuchtrechtelijk verwijtbaar.

Het kantoor van mr. X heeft klager bijgestaan in een procedure tegen een derde op grond van bestuurdersaansprakelijkheid, waarbij de vordering van klager door

de rechtbank is afgewezen met veroordeling van klager in de proceskosten. Namens klager ging mr. X tegen het vonnis in beroep bij het gerechtshof. Mr. X berichtte aan klager dat hij geen garantie kon geven over de proceskosten wanneer om arrest zou worden gevraagd, maar schatte dat deze in totaal € 9.400 zouden zijn. Het gerechtshof heeft bij arrest het vonnis van de rechtbank bekrachtigd, met veroordeling van klager in de proceskosten van € 19.026.

Klager verwijt mr. X onder meer dat hij de proceskosten onjuist heeft ingeschat. De raad acht deze klacht gegrond en heeft daarbij overwogen dat mr. X een verkeerde inschatting heeft gemaakt van de op te leggen proceskostenveroordeling waarvan hem een tuchtrechtelijk verwijt te maken valt.

Mr. X gaat in beroep en voert daarbij aan dat hij geen verkeerde inschatting van proceskosten heeft gemaakt, maar dat het gerechtshof het verkeerde tarief heeft toegepast. Mr. X is (naast het griffierecht) uitgegaan van drie liquidatiepunten tegen tarief VI ad € 2.600 per punt, terwijl het gerechtshof vier punten van tarief VII ad € 4.678 per punt heeft toegekend.

Het hof stelt vast dat het gerechtshof in zijn arrest is uitgegaan van een vermeerdering van eis aan de zijde van klager. In de memorie van grieven is de eis feitelijk echter niet vermeerderd. Het hof is van oordeel dat mr. X er geen rekening mee hoefde te houden dat het gerechtshof daarin toch een eisvermeerdering zou lezen en de proceskostenveroordeling daarop zou baseren. Dit brengt met zich mee dat mr. X uit mocht gaan van tarief VI met een bedrag van € 2.600 per liquidatiepunt. Met betrekking tot het gehanteerde aantal liquidatiepunten heeft mr. X zich naar het oordeel van het hof met één punt vergist bij het maken van zijn inschatting van de proceskosten. Uitgaande van het gehanteerde tarief VI betekent dit dat er een verschil van € 2.600 bestaat tussen de inschatting door mr. X en het bedrag waarop de berekening had moeten uitkomen.

Rekening houdend dat mr. X geen garantie doch slechts een inschatting gaf, is het hof van oordeel dat geen sprake is van tuchtrechtelijke verwijtbaarheid. Immers betekent een inschatting dat binnen een redelijke marge rekening moet worden gehouden met een afwijking naar boven of naar beneden. Het hof is van oordeel dat de afwijking van één liquidatiepunt met een waarde van € 2.600 binnen die redelijke marge valt. De beslissing van de raad wordt vernietigd.

Boomjuridisch

Nu beschikbaar!

Discriminatie in arbeid

P.C. Vas Nunes
ISBN: 978-94-6290-946-5
eISBN: 978-90-8974-522-4
1e druk, 2021, 254 pagina's
€ 49,00

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

Alberts, mr. J.: Van Iersel Luchtman N.V. te 's-Hertogenbosch
Beek, mr. W.L.: Stibbe N.V. te Amsterdam
Beek, mw. mr. A. van de: CMS te Amsterdam
Bekkers, mr. P.G.: Bierman Advocaten te Tiel
Berg, mr. A.A. van den: EBH Legal B.V. te Honselersdijk
Beune, mr. B.H.R.: AKD te Eindhoven
Bijloo, mr. M.W.: C-Legal B.V. te Amsterdam
Bosker, mr. T.R.: BASE Advocaten te Rotterdam

BZK-UBR advocaten te 's-Gravenhage
Creijghton, mr. G.N.: Evers Soerjatin N.V. te Amsterdam
Cusell, mr. O.C.: TeekensKarstens advocaten notarissen te Leiden
Dijk, mr. M.I. van: CMS te Amsterdam
Durmus, mw. mr. A.: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten te Etten-Leur
Engelen, mr. S.B.M.A.: Lina Advocaten te Venlo
Falkena, mw. mr. M.: Cleerdin & Hamer te Amsterdam
Gangelen, mw. mr. B.S.J.M. van: Borsboom & Hamm N.V. te

SWDV Advocaten te Hoofddorp
Knopper, mw. mr. S.L.: De Roos Advocaten te Amsterdam
Koerades, mr. D.J.: Eversheds Sutherland (Netherlands) B.V. te Rotterdam
Kok, mw. mr. E.M. de: Clifford Chance LLP te Amsterdam
Kombrink, mw. mr. S.L. de: Eversheds Sutherland (Netherlands) B.V. te Amsterdam
Koster, mr. J.: CORP. advocaten te Amsterdam
Kraan, mr. J. van der: Linklaters LLP te Amsterdam
Lieshout, mr. G. van:

's-Gravenhage
Mohabir, mw. mr. A.C.: Lions Advocaten B.V. te Rotterdam
Orval, mr. M.J.H.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Paffen, mr. M.J.: Inigo Advocaten te Rotterdam
Pols, mw. mr. M.C.J.: De Roos Advocaten te Amsterdam
Poorte, mw. mr. J.E. de: Inigo Advocaten te Rotterdam
Pouw, mr. A.P.: HJF Advocaten B.V. te Voorburg
Ramdas, mr. A.K.: Advocatenkantoor Ganeshie te Rotterdam
Raven, mr. R.F.: Fort Advocaten N.V. te

UBR advocaten te 's-Gravenhage
Sturms, mr. W.M.: Alderse Baas Advocaten te Joure
Tahavol Ghoreyshi, mw. mr. A.A.: Carmen Sneper Advocatuur te Baarn
Timmers, mr. W.L.: AMS Advocaten te Amsterdam
Vellinga, mw. mr. N.R.T.: Osborne Clarke N.V. te Amsterdam
Vermeulen, mr. S.: Bahl & Co. B.V. te Amsterdam
Verschoor, mw. mr. V.M.S.: BarentsKrans Coöperatief U.A. te 's-Gravenhage
Vroege-Scheffers, mw. mr. E.A.: Köster

'Altijd iemand om even mee te sparren'

Marleen Falkena (41) stapte recentelijk over van Okkerse & Schop Advocaten in Almere naar Cleerdin & Hamer Advocaten in Amsterdam. Ze werkt als echtscheidingsadvocaat en mediator. De combinatie van het juridische en de menselijke aspecten in het familierecht vindt ze erg interessant. Binnen Cleerdin werkt Falkena in een team van zes familierechtadvocaten. 'Er is altijd iemand om even mee te sparren, dat is prettig.' Wanneer haar werkdag geslaagd is? 'Als ik mensen die uit elkaar gaan, dichterbij elkaar heb kunnen brengen en daarmee een nare scheiding heb kunnen voorkomen die nog jarenlang veel impact op henzelf en hun kinderen zou hebben gehad.'

Braun, mr. E.C.M.: Snijders Litigation B.V. te 's-Hertogenbosch
Broekmans, mr. P.W.M.: Scheers Advocaten te Herten
Buskermolen, mw. mr. F.: Hogan Lovells International LLP te Amsterdam
Chao, mw. mr. A.M.B.: Bird & Bird (Netherlands) LLP te Amsterdam
Christoph, mr. T.C.P.: Honoré Advocaten te Utrecht
Coumou, mr. M.D.:

Rotterdam
Gerwen, mw. mr. A.A.W.M. van: Belastingdienst te Utrecht
Helleman, mw. mr. H.H.M.: Stam Advocaten te Naarden
Hofman, mr. V.C.: Den Hollander Advocaten B.V. te Middelharnis
Juncker, mw. mr. F.L.: ZZH GmbH Rechtsanwalts-gesellschaft te Arnberg
Kerkvliet, mr. F.E.: de Vereende N.V. te Rijswijk zh
Kliphuis, mr. I.J.:

Venture Advocaten B.V. te Amsterdam
Loon, mw. mr. L. van: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Maessen, mr. E.E.W.J.: Weening Strafrechtadvocaten te Maastricht
Meppelink, mw. mr. E.M.: Tanger Advocaten N.V. te Haarlem
Middelkoop, mw. mr. A.H.: LeasePlan Rechtshulp BV. te Almere
Mijdam, mw. mr. S.J.: Croon advocaten N.V. te

Amsterdam
Ruth, mr. R.M. van: Wintertaling Corporate M&A te Amsterdam
Rutting, mw. mr. E.E.R.E.M.: KienhuisHoving advocaten en notarissen te Enschede
Schotel, mr. O.J.W.: De Roos Advocaten te Amsterdam
Someren Gréve, mr. A.P. van: MAAK advocaten te Amsterdam
Somers, mr. J.P.F.: NautaDutilh te New York
Stavleu, mr. V.: BZK-

Advocaten N.V. te Haarlem
Wind-Middel, mw. mr. I.J.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
Zeschmann, mw. mr. B.J.C.: Thuis Partners Advocaten te Heerlen
Naar nieuw(e) kantoor of associatie
Advocatenkantoor Jackman (mr. W.R. Jackman te Amstelveen)
Amber Legal (mw. mr. M.H. Blankert te Gemert)

Bahl & Co. B.V. (mr. M. Bahl en mr. S. Vermeulen te Amsterdam)
Claw Arbeidsrecht B.V. (mw. mr. G. van Wankum-Bakker te De Bilt)
dlb advocaten & mediators (mw. mr. N.A. Boelhouwer, mw.

Londen)
YELH (mr. L.J. Braams te Woerden)

Uit de praktijk

Achekar, mw. mr. C.M., Amsterdam (18-05-2021)
Anker, mw. mr. B. van den, Eindhoven (01-06-2021)

Ederen, mw. mr. R. van, Borne (11-06-2021)
Eyck, mr. J.J.H., New York (01-06-2021)
Fijma, mr. B.A., Zwijndrecht (31-05-2021)
Gier, mw. mr. A.J. de, Amsterdam (01-06-2021)
Graaf, mr. K.W. van der,

Ikiz, mw. mr. Z., Rotterdam (24-05-2021)
Jansen, mr. M., Amsterdam (31-05-2021)
Janssen, mw. mr. D.A.G.M., 's-Hertogenbosch (27-05-2021)
Karagan, mw. mr. S., Apeldoorn (01-06-2021)

Peters, mw. mr. M.M.T.M., 's-Gravenhage (31-05-2021)
Poorten, mr. D.A. van, Velsen-Zuid (31-05-2021)
Rede, mr. M.M.P. van, Rotterdam (04-06-2021)
Regtien, mw. mr. I.F., Rotterdam (01-06-2021)

'Flexibel omgaan met juridische mogelijkheden'

Van Rijssenbeek Advocaten in Arnhem maakte **Paul Bekkers** (38) recentelijk zijn overstap naar het Tielse Bierman Advocaten. Hij werkt er als advocaat op het gebied van vastgoed. 'Als vastgoedadvocaat is het de kunst flexibel om te gaan met de bestaande juridische mogelijkheden in een sterk veranderende vastgoedwereld.' Zich blijven ontwikkelen is vanzelfsprekend voor Bekkers. 'Ik leer elke dag weer bij. Met als doel mijn cliënten zo goed en efficiënt mogelijk te kunnen bijstaan, zodat zij zich volledig kunnen focussen op hun *corebusiness* en zich geen zorgen hoeven te maken over de juridische materie van hun *business*.'

mr. C.J.W.F. Dekkers en mw. mr. N.M. Lindhout-Schot te Tilburg)
Euralex (mr. J.P.L.W. Steyt te Brussel)
Impact Advocatuur (mr. R. Aolad-Si Mhammad te Amsterdam)
Mr. L.M.M. Buijs-da Costa (mw. mr. L.M.M. Buijs-Da Costa te Den Dolder)
Parlez Law (mw. mr. C. Snelders-van de Kamp te Arnhem)
Snijders Familierecht B.V. (mw. mr. J.A. Swinkels te 's-Hertogenbosch)
STV Mahieu Advocaten (mr. A.P. van Dijk en mr. P.H. Mahieu te 's-Gravenhage)
Taxture Global Tax & Legal Advice (mw. mr. E.J. van Vught te Amsterdam)
Van der Touw advocatuur (mr. E.C. van der Touw te Baarn)
White & Case LLP (mr. F.S.N. Mason te

Balvers, mw. mr. V., Leiden (01-06-2021)
Baqeri, mw. mr. M., Amsterdam (31-05-2021)
Beers, mr. C.J. van, Alkmaar (31-05-2021)
Berkel, mw. mr. I. van, Rotterdam (25-05-2021)
Boer, mw. mr. Y.K. de, 's-Gravenhage (01-06-2021)
Bogaerts, mw. mr. F., Amsterdam (17-05-2021)
Brink, mw. mr. M.M., Hoofddorp (12-06-2021)
Budik, mr. R., Amsterdam (01-06-2021)
Clijsen, mr. M.F.A., Best (01-06-2021)
Derksen, mw. mr. J., Arnhem (14-05-2021)
Deza de Massiac, mr. P.V.B.M., Amsterdam (31-05-2021)
Dijkhuizen, mr. T.C.A., Amsterdam (31-05-2021)
Dingemans, mr. W.R.M.M.J., Utrecht (01-06-2021)

Amsterdam (04-06-2021)
Gutteling, mr. M.J., Amsterdam (01-06-2021)
Haar Romeny, mr. N.Th. ter, Ulvenhout (01-06-2021)
Have, mr. M.H. ten, Hoogkarspel (01-06-2021)
Hendriks, mw. mr. T.E.S., Amsterdam (01-06-2021)
Hengel, mw. mr. E.M. van, Amsterdam (07-06-2021)
Heuvel, mr. T. van den, New York (09-06-2021)
Holscher, mw. mr. J., Amsterdam (14-06-2021)
Hooft, mw. mr. A.-F.M. van 't, Amsterdam (28-05-2021)
Horjus, mw. mr. A., Utrecht (28-05-2021)
Huizinga, mw. mr. C.J.G.P., Amersfoort (19-05-2021)
Ibrahim, mw. mr. M., Amsterdam (11-06-2021)

Kloosterman, mw. mr. L.J.M., Utrecht (01-06-2021)
Krijgsman, mr. A., Rotterdam (18-05-2021)
Kuile, mw. mr. E.A. ter, Amsterdam (27-05-2021)
Leenen, mr. M., 's-Gravenhage (15-05-2021)
Leeuwen, mw. mr. K.M. van, Deventer (01-06-2021)
Lieffijn, mr. G., Den Helder (01-06-2021)
Lok, mw. mr. M., Hoogeveen (01-06-2021)
Martens, mw. mr. M.A.R., Utrecht (31-05-2021)
Mulder, mw. mr. M.W.M., Nieuwegein (31-05-2021)
Mutze, mr. R.S.G., Amsterdam (14-05-2021)
Nobel, mw. mr. C., 's-Gravenhage (14-05-2021)
Pelle, mr. J.H., 's-Gravenhage (01-06-2021)

Reyneveld, mr. H.J., Huizen (31-05-2021)
Rouwen, mr. R.B., Amsterdam (31-05-2021)
Rozeboom, mw. mr. J.B., Enschede (02-06-2021)
Sanden, mw. mr. M.A.M.L. van de, 's-Gravenhage (01-06-2021)
Speksnijder, mw. mr. M.W., Amsterdam (01-06-2021)
Swinkels, mw. mr. A.H.P., Eindhoven (31-05-2021)
Verhoeff, mw. mr. M., Utrecht (07-06-2021)
Vink, mr. Y.M., Amsterdam (09-06-2021)
Visser, mw. mr. S., Amsterdam (07-06-2021)
Vromen, mw. mr. M.G., Nijmegen (01-06-2021)
Yildiz, mw. mr. A., Amsterdam (26-05-2021)
Zweep, mw. mr. K.M., Rotterdam (31-05-2021)

WIST U DAT.. 95% VAN DE NEDERLANDSE ADVOCATENKANTOREN ZIJN E-MAILSERVER NIET BEVEILIGD HEEFT?

Veilige communicatie is erg belangrijk, vooral in de advocatuur. Het is van essentieel belang dat derden of, in het ergste geval, de wederpartij geen toegang kan krijgen tot de vertrouwelijke communicatie tussen cliënt en advocaat. E-mail speelt tegenwoordig een centrale rol in die communicatie. Nadat de eerste brief ter verificatie per e-mail én per post verstuurd is, gaat de communicatie daarna in de meeste gevallen geheel over op e-mail. Maar is e-mail een veilig communicatiemiddel?

Doordat het door iedereen wordt gebruikt denken de meeste e-mailgebruikers van wel, maar het tegenovergestelde is waar. Het probleem ligt bij de basisspecificaties van de e-mail. In de jaren '80 werden die opgemaakt toen er van misbruik nog geen sprake was en er geen controlemechanisme was om de identiteit van de afzender te valideren.

In het afgelopen decennia zijn veel verschillende initiatieven ontplooid voor het beveiligen van de e-mail. Deze initiatieven lopen uiteen van spamfilters tot beveiligde e-mailverbindingen. Deze oplossingen zijn echter geheel vrijblijvend. Bovendien is een sluitende beveiliging de verantwoordelijkheid van zowel degene die de e-mail verstuurd als ontvangt.

Eén van de meest bekende beveiligingsoplossingen is het spamfilter. De meeste organisaties maken hier gebruik van. Een spamfilter wordt toegepast op de inkomende e-mail om computervirussen en ongewenste berichten uit te filteren. Doordat het een filter is, is het onvermijdelijk dat er soms te veel (fout-positief) of te weinig (fout-negatief) berichten worden uitgefilterd. Naast de spamfilters zijn er ook minder bekende beveiligingsoplossingen die de uitgaande e-mail beveiligen.

Zonder extra bescherming is het voor kwaadwillenden eenvoudig om een e-mail te onderscheppen of een e-mail te wijzigen die onderweg is naar de ontvanger. Dit heet met een technisch term: MITM oftewel man-in-the-middle-aanval.

Zodra de hackers toegang hebben tot belangrijke e-mailaccounts, volgen ze de communicatie en transacties, om de aanval zo realistisch mogelijk te maken. Ze wachten bijvoorbeeld op communicatie over een betaling, waarbij zij via een vals e-mailadres van het bedrijf hun eigen bankgegevens doorgeven in plaats van die van het bedrijf. Hierdoor denkt de klant dat hij keurig zijn factuur betaalt, terwijl het geld rechtstreeks in de handen van de hacker komt.

Naast deze MITM aanvallen is het tegenwoordig ook mogelijk om namens een persoon een e-mail te sturen zonder dat deze persoon daar toestemming voor heeft gegeven of er überhaupt weet van heeft. De e-mail wordt dan door de hackers misbruikt om frauduleuze transacties, kostbare gegevens of om schadelijke content te verspreiden. Op dit moment is e-mail identiteitsfraude de meest gebruikte methode van phishing.

Cybercriminelen doen meestal geen gerichte aanval. Het systeem wat zij gebruiken zoekt het internet af naar openstaande poortjes, lekken of ingangen. Het gaat geautomatiseerd en compleet willekeurig. Het plaatsen van een hack kost ze geen moeite. Cybercriminelen kijken dus totaal niet of jij wel of niet interessant bent als organisatie. Eigenlijk kan je dus wel zeggen dat cybercriminelen de organisaties die roepen 'ze hebben het vast niet op ons gemunt' het meest interessant vinden.

Met een technisch onderzoek is exact te achterhalen of de organisatie een e-mail-

server heeft die onvoldoende beschermd is. Uit onderzoek blijkt dat meer dan 90% van alle Nederlandse bedrijven onvoldoende beschermd is. Advocatenkantoren doen het nog slechter, 95% van de kantoren is niet goed beschermd. Voor kwaadwillenden is het dus relatief makkelijk om schade aan te richten bij deze kantoren.

Het is belangrijk dat kantoren anno 2021 op de hoogte zijn van deze frauduleuze praktijken. Een hack kan namelijk tot veel imago- en financiële schade leiden. Daarnaast is het van belang dat kantoren op de hoogte zijn van de beveiligingsstatus van hun eigen e-mailserver. Als een kantoor niet goed beschermd is, is het vrij eenvoudig om de server wel goed te beveiligen. Vergelijk deze bescherming met de beveiliging van een website, een maatregel die de meeste kantoren inmiddels hebben genomen. Zorg er daarom voor dat het bedrijf zich wapent tegen deze vorm van cybercriminaliteit.

Kevlarr kan u hierbij helpen.
Wij kunnen uw organisatie, merk en identiteit beschermen tegen e-mail identiteitsfraude.
Ga naar emailveilig.nu en doe de test of lees meer!

BEROEPSOPLEIDING TOT ADR SPECIALIST / LEGAL MEDIATOR

Start 28 oktober 2021 in Amsterdam

Start 2 november 2021 in Eindhoven

Bij het ADR Instituut bent u aan het juiste adres voor hoogwaardige opleidingen en vaardigheidstrainingen. De beroepsopleiding is voor juristen en andere professionals, zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid en instellingen. Wij leiden u breed op in onderhandelen, mediation en partijbegeleiding. Door de inzet van ADR maken we de weg vrij voor blijvende win-win oplossingen.

Kennismaken?

Volg een workshop (kosteloos) of bezoek onze informatieavond (live of online).

Kijk voor meer informatie en ons volledige aanbod op www.adrinstituut.nl/agenda/

BEYOND LAW

POSTACADEMISCHE BEROEPSOPLEIDING ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION

- > *Word erkend mediator*
- > *Leer alles over conflicthantering*
- > *Onderhandelen volgens de Harvard methode*
- > *Start dit najaar*
- > *20 bijeenkomsten*
- > *99 PO NOvA punten*

In de allround Beroepsopleiding tot ADR Specialist / Legal Mediator van het ADR Instituut leert u het.

Onderhandelen, mediation en partijbegeleiding

Het aantal aanbieders van mediationopleidingen in Nederland groeit nog altijd. Moeilijk kiezen? Met de beroepsopleiding van het ADR Instituut kiest u voor een brede opleiding waarin u wordt geschoold in onderhandelen, mediation en partijbegeleiding. Door deze veelomvattende aanpak duurt onze opleiding langer dan alle andere mediationopleidingen. Een belangrijk voordeel is dat de lesstof direct toepasbaar is in uw huidige werksituatie en dat u met deze opleiding uw kansen in het beroepenveld aanzienlijk vergroot.

Attitude

Naast theorie en het aanleren van praktische vaardigheden besteden wij in onze beroepsopleiding veel aandacht aan de ontwikkeling van uw attitude in het omgaan met conflicten. U wordt vertrouwd gemaakt met een scala aan conflictoplossingsmethoden. Na afloop van de opleiding bent u in staat om succesvol op te treden als professioneel mediator, onderhandelaar en partijbegeleider (in mediation). Ook kunt u adviseren over de keuze voor een methode waarmee een geschil op de meest effectieve wijze wordt opgelost.

Theorie en praktijk

Uitgangspunt van de opleidingen van het ADR Instituut is de koppeling tussen theorie en praktijk. Voor de beroepsopleiding werken wij uitsluitend met ervaren trainers en universitaire docenten die middenin de beroepspraktijk staan. Als specialisten op hun vakgebied dragen zij hun kennis en ervaring over en verhelderen zij de theorie met talloze praktijkvoorbeelden. Het lesprogramma voorziet in een afwisseling van workshops, casestudies en simulatiespelen. Ook komt u bijeen in intervisiegroepen. Vaardigheidstrainingen vormen een belangrijk onderdeel van de opleiding en de persoonlijke begeleiding van elke cursist krijgt alle aandacht.